

DESIGN
MUSEUM
DEN
BOSCH
JAARVERSLAG
2022

DESIGN
MUSEUM
DEN
BOSCH
JAARVERSLAG
2022

DESIGN MUSEUM DEN BOSCH OVER 2022

Afgelopen jaar leek het eerste gewone jaar sinds lange tijd en dat voelde als een periode van bevrijding. Net zoals corona liep de donkere tentoonstelling *GOTH – Designing Darkness* ten einde en konden we ons opmaken voor het voorjaar. Kunstenaar Natasja Alers kreeg de opdracht tot een vrolijke handreiking naar de Bossche bewoners, op zoek naar lichamelijke contact. Ze maakte met hen de Bossche Tepelvaas, die zowat het hele jaar in de hal van ons museum heeft gestaan.

Een nieuwe lente was het ook voor onze medewerkers. In maart begroetten we de drie leden van het Young Design Team, die gedurende de komende drie jaren een eigen programma met tentoonstellingen en allerhande events zullen verwezenlijken. Het team markeert de ambitie van het museum om ook nieuwe en jongere groepen bezoekers aan het museum te binden. Vanuit het reguliere programma lukte dat al op een geweldige manier door de zomertentoonstelling *Sneakers Unboxed*, die we overnamen van het Design Museum Londen en waaraan we onze eigen invulling gaven. Voor het eerst zagen we kinderen aan hun ouders en grootouders uitleggen wat er zo bijzonder en inspirerend is aan hetgeen een museum toont. In de parallel lopende en nostalgisch getinte tentoonstelling *De Grote Versierder – posterkoning Engel Verkerke*, over de affiches van Engel Verkerke, was dat weer een beetje omgekeerd.

In het najaar programmeerden we een tentoonstelling die op een andere, minstens even indringende manier de generaties Y & Z aansprak. *Screenwear – Exploring Digital Fashion* was een overzicht van digitale werken van de nieuwste generatie modeontwerpers, maar veel meer nog een doorkijkje naar de toekomst van de mode in het metaversum, de virtuele driedimensionale omgeving waarin mensen elkaar kunnen ontmoeten en inspireren. Het contrast met de tentoonstelling *PROCESS – Design Drawings from the Rijksmuseum* kon bijna

niet groter zijn. In uiterst collegiale samenwerking met het Rijksmuseum brachten we tekeningen uit de periode 1500-1900, begeleid door een prachtige publicatie. De uiteenlopende werelden van historische ambachtelijkheid en digitale verleiding ervoeren veel bezoekers overigens als uiterst stimulerend.

Het museum bouwde ook verder aan de eigen collectie. We presenteerden afgelopen jaar de eerdere verwerving van de collectie Gijs Bakker en zijn trots dat we vervolgens de schitterende collectie eigen werk van sieraadontwerper Hans Appenzeller integraal kregen aangeboden. Alle ontwikkelingen in het museum konden niet plaatsvinden zonder een geweldig functionerend team, waarbij inzet en collegialiteit steeds tot zulke goede resultaten leidden. De voortreffelijke marketingafdeling kreeg daarbij afgelopen jaar personele versterking op digitaal gebied. Bij de curatorenstaf is de nieuwe vacature voor senior curator gelukkig afgelopen jaar ingevuld. Opvallend is verder dat het museum nooit eerder in zijn bestaan zo succesvol was bij het werven van externe projectsubsidies bij particuliere, provinciale en nationale fondsen.

Het mag duidelijk zijn dat Design Museum Den Bosch zich verder ontwikkelt. Het probeert steeds geprofileerd te programmeren, bindt nieuwe publieksgroepen uit de stad en daarbuiten aan zich en bestendigt een stevige positie in het museale landschap. Deze doorontwikkeling is afgelopen jaar door de gemeente 's-Hertogenbosch (h)erkend en op ongelofelijk inspirerende manier gewaardeerd met een uitnodiging tot ambitieuze nieuwbouw. Het nieuwe gebouw zal, naar het zich afgelopen jaar heeft laten aanzien, aan het einde van het decennium worden gerealiseerd. De continue lijn van ontwikkeling betekent in de praktijk dat het museum in permanente transitie en beweging is. En dat voelt goed, want verandering is de voorwaarde om blijvend van betekenis te kunnen zijn.

Timo de Rijk, directeur
Titus M. Eliëns, voorzitter Raad van Toezicht

DESIGN
MUSEUM
DEN
BOSCH
JAARVERSLAG
2022
LEESWIJZER

Dit jaarverslag is opgebouwd alsof je door het museum wandelt. Je kunt de informatie over tentoonstellingen en aankopen & schenkingen bekijken in de tijdslijn. En/of in tekst. En/of in beeld. De cijfers corresponderen met een tentoonstelling, aankoop of schenking.

In het tweede deel lees je de overige informatie over Design Museum Den Bosch in het afgelopen jaar.

Naar een nieuwe Design Museum

1-14

Tentoonstellingen

15-20

Collectie aankopen, schenkingen en bruikleen

21-33

Activiteitenprogramma

Educatie

Nieuwe ruimtes, nieuwe bezoekers

Diversiteit & inclusie

Young Design Programma

De Derde Verdieping

Marketing & communicatie

Pershoogtepunten

Development & relatiemanagement

Bedrijfsvoering

Organisatie

Financieel

Samenwerkingspartners

Colofon

Naar een nieuw Design Museum

In de loop van 2022 werd duidelijk dat de gemeente 's-Hertogenbosch de opvallende ontwikkeling van Design Museum Den Bosch steunt met het plan om een nieuw museumgebouw in de stad te realiseren. In het bestuursakkoord *Slagkracht en Ambitie* van het nieuwe college van B en W (uit mei 2022) werd niet alleen het plan voor nieuwbouw gelanceerd, maar daarbij werd ook een bedrag van 30 miljoen euro vrijgemaakt en noemde men de beoogde locatie: het gebied van de Bossche Stadsdelta. Later bleek dat aan dat bedrag ook de opbrengst van de verkoop van het bestaande gebouw van Design Museum Den Bosch zal worden toegevoegd.

Als gevolg van de plannen in het coalitieakkoord zijn voorafgaand aan de zomer meerdere creatieve sessies gehouden met enerzijds ambtenaren van de verschillende afdelingen cultuur, stedenbouw en financiën, en anderzijds de directie en medewerkers van ons museum. De sessies hadden als doel de gedachten en ambities omtrent het nieuwe museum op elkaar af te stemmen. Ze werden begeleid door het externe stedenbouwkundige bureau *We Love the City*. Het museum voerde in de maanden na de zomer verschillende besprekingen met wethouders en ambtenaren en ook met vertegenwoordigers van de meeste fracties in de gemeenteraad over de concretisering van de voorgenomen nieuwbouwplannen. In december formuleerden B en W het raadsvoorstel 'Herhuisvesting Design Museum Den Bosch' dat naar de raad werd gestuurd en waarover op 31 januari 2023 zou worden gestemd. In het voorstel wordt ervoor gepleit dat 'het museum kan doorgroeien tot een museum van nationaal belang en formaat' en wordt een ontwikkelingskrediet van € 1.654.400 vrijgemaakt in het Structuurfonds. Tevens staat daarin de locatie van het nieuwe museum vermeld: de Citadelhof aan de overzijde van de Dieze en net naast de nog te verplaatsen Diezebrug (zie plattegrond). Bij de vaststelling van de gemeentebegroting (op 8 november 2022) werd € 250.000 als extra subsidie vrijgemaakt voor de jaren 2023 t/m 2026 om extra ruimte te geven aan de ambitieversnelling.

Uit het visiedocument 'Naar een nieuw Design Museum in Den Bosch' (november 2022):

'In Design Museum Den Bosch zijn in één gebouw en tijdens één bezoek tentoonstellingen te zien en ervaren met zowel bijzondere objecten als kennisoverdracht over de cultuur van alledag te vinden. Kostbaar design in een beschermde tentoonstellingsomgeving wordt gepresenteerd naast laagdrempelige en open opstellingen. De digitale wereld is geïntegreerd met de fysieke presentaties. Het gebouw van Design Museum Den Bosch is geheel klimaatneutraal en zowel binnen als buiten sterk onderscheidend. Het heeft een eigen gezicht, kleurt de omgeving en communiceert de visie van het museum en de ambities van het programma. Het gebouw is nadrukkelijk uitnodigend voor deelnemers en allerlei bezoekers, variërend van terloops publiek uit de directe omgeving tot een cultureel publiek dat de reis speciaal maakt en regelmatig terugkomt. Het museum richt zich nadrukkelijk op verschillende generaties met uiteenlopende achtergronden en soorten opleidingen, en presenteert een volwaardig cultureel aanbod voor zowel theoretisch als praktisch geschoolde bezoekers.

Het nieuwe Design Museum maakt ten opzichte van de oude situatie een enorme stap voorwaarts en heeft volwaardige faciliteiten om alle vormen van design te kunnen tonen en demonstreren, variërend van bijvoorbeeld sieraden tot auto's. Bijzondere aandacht zal in dat opzicht gegeven worden aan de ontwikkelingen op het gebied van de digitale wereld. [...] De integratie van tentoonstellingen, educatie en kennisopbouw zal mede gestalte krijgen in een stevige digitale architectuur. Concrete, sterk verbeterde faciliteiten betreffen in het nieuwe gebouw ook optimale doorstroombmogelijkheden voor op- en afbouw van tentoonstellingen, goede en ruime depot- en opslagmogelijkheden en professionele werkplaatsen.'

(het hele visiedocument staat op designmuseum.nl)

5 november 2022 – 12 februari 2023
**PROCESS –
Design Drawings from
the Rijksmuseum**

1

15 oktober 2022 – 26 februari 2023
**1:? – De modellen
van Gijs Bakker**

3

4

2022

2023

15 oktober 2022 – 26 februari 2023
**Screenwear –
Exploring Digital
Fashion**

15 oktober 2022 – 26 februari 2023
Artificial Awe

Tentoonstellingen

2 juli 2022 – 26 februari 2023

De Bossche Tepelvaas

2022

5

6

2023

7

15 oktober 2022 – 12 maart 2023

A Digital Nature

11 juni 2022 – 2 oktober 2022

De Grote Versierder – posterking Engel Verkerke

Tentoonstellingen

11 juni 2022 - 24 september 2022

Sneakers Under Construction

5 mei 2022 - 16 oktober 2022

Sneakers Unboxed

2022

8

9

10

2023

1 maart 2022 - 1 maart 2023

Bart Hess - alle films

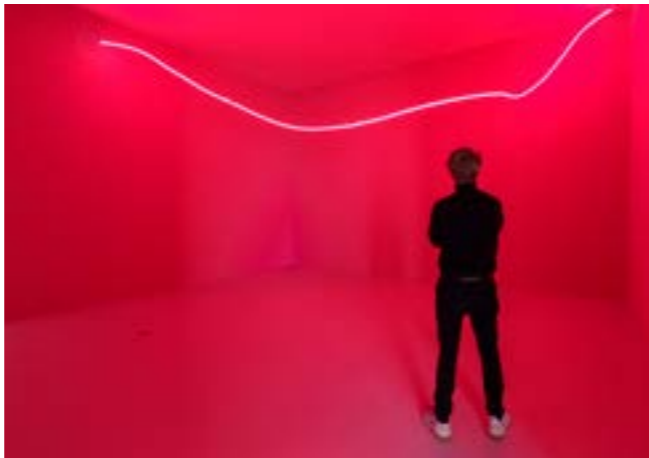

Tentoonstellingen

5 februari 2022 – 29 mei 2022

**Blommers/Schumm
vind Fontana**

3 oktober 2021 - 23 januari 2022

**Lucio Fontana – De
verovering van de ruimte**

2022

11

12

13

14

2022

16 oktober 2021 - 18 april 2022

GOTH – Designing Darkness

vanaf 27 oktober 2020

**Touching Worlds: ontdek
de keramiekcollectie**

Tentoonstellingen

2022

Frank Kolkman, *Artificial Awe*

2022, interactieve installatie, masker op standaard, tablet, digitaal bestand

15

16

Getulio Alviani, *Monorecchio*

1968, draagbaar object, aluminium

17

2022

Bart Hess, *Shaved*

2012, film, digitaal bestand

Collectie, aankopen
& schenkingen
uitgelicht

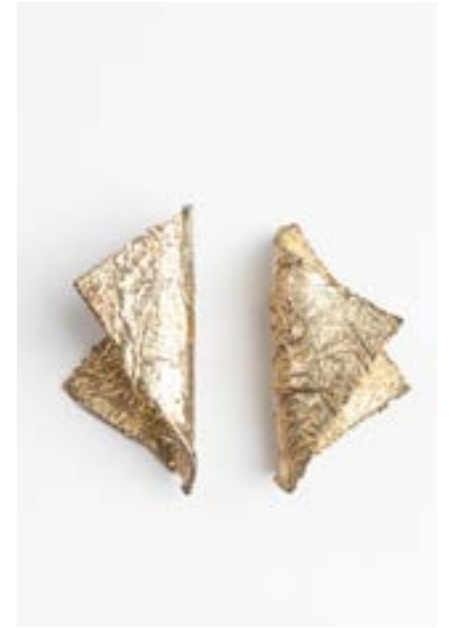

Hans Appenzeller,

Klaparmband
1975, armband, zilver

Structured Metal
1983, oorbellen, verguld glasvezel

2022

18

Sigrid Calon, *Everyday Tools series 1*

2022, serie van objecten/vazen, porselein

19

20

2022

The Diigitals, *Shudu Gram*

2022, film, digitaal bestand

Collectie, aankopen
& schenkingen
uitgelicht

Tentoonstellingen

In 2022 had Design Museum Den Bosch maar liefst 15 tentoonstellingen, waarvan 12 nieuwe. Dat is een aanzienlijk hoger aantal dan in voorgaande jaren. De aanvullende Young Design-programmering alsmede de vele kleine presentaties op onconventionele plekken in het museum (*De Bossche Tepelvaas naast de trap in de hal, 1:?* – *De modellen van Gijs Bakker op de omloop op de tweede verdieping, de films van Bart Hess in de gang richting de expeditie*) hebben hieraan bijgedragen.

5 november 2022 – 12 februari 2023

PROCESS – Design Drawings from the Rijksmuseum

In deze baanbrekende tentoonstelling kon de bezoeker kennismaken met een verzameling bijzondere ontwerptekeningen uit de collectie van het Rijksmuseum. Voor het eerst waren deze fraaie tekeningen uit de periode 1500-1900 samengebracht en gerangschikt in de verschillende fases van het ontwerpproces. Niet de grote namen van kunstenaars stonden hierbij centraal, maar juist de rol die tekeningen spelen in het vormgeven. Je volgde van dichtbij hoe de ideeën voor allerlei spullen ontstonden, en maakte kennis met de bedenkers, makers en opdrachtgevers ervan. Tekeningen van vazen, stoelen en klokken, maar ook kachels, sleeën en koetsen werden getoond; van de eerste grove schetsen in potlood tot prachtig uitgewerkte kleurrijke presentaties. De tekeningen in deze tentoonstelling zijn de afgelopen tien jaar door het Rijksmuseum in Amsterdam verzameld. Reinier Baarsen, senior conservator van het Rijksmuseum, legde deze bijzondere verzameling aan, die nu voor het eerst te zien was. De tentoonstelling bood een uniek inzicht in de rol van de tekening in het ontwerpproces, en toonde bovendien de beeldschone resultaten die dit heeft opgeleverd.

De collectie ontwerptekeningen is te danken aan het Decorative Art Fund / Rijksmuseum Fonds en alle particulieren die aan de vorming ervan hebben bijgedragen. De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door het Prins Bernhard Cultuurfonds, dankzij het Marten Orges Fonds, en het Mondriaanfonds. Bij de tentoonstelling verscheen het boek *Process Design Drawings from the Rijksmuseum 1500 – 1900* bij nai010 uitgevers. De Derde Verdieping toonde tentoonstellingsteksten, uitgebreid beeldmateriaal en een 12-delige videoserie waarin hedendaagse Bossche ontwerpers reflecteren op de rol van de tekening in hun ontwerpproces. Tentoonstellingsmaker was Reinier Baarsen, het project werd begeleid door Marte Rodenburg namens Design Museum Den Bosch en Iris van Santen namens het Rijksmuseum. Het tentoonstellingsontwerp werd verzorgd door Bart Guldemond met grafische vormgeving door Sean van den Steenhoven.

15 oktober 2022 – 26 februari 2023

Screenwear – Exploring Digital Fashion

Digitale mode is allang geen sciencefiction meer. Mode die bestaat uit pixels in plaats van textiel maakt voor veel mensen bijna ongemerkt deel uit van het dagelijks leven. Langzaam bewegen we in de richting van het metaverse: de toekomstige virtuele wereld van het internet waarin onze fysieke omgeving gaat fuseren met de digitale. Voor de benodigde digitale kledingkast is er al een groot aanbod: van comfortabele hoody's die je koopt als NFT tot de natuurwetten tartende ontwerpen voor je sociale media. En niet te vergeten: collectibles van prominente modehuizen voor in je favoriete game.

2 In de tentoonstelling *Screenwear – Exploring Digital Fashion* kon je je onderdompelen in deze digitale wereld. De bezoeker kon de nieuwste generatie modeontwerpers ontdekken, oog in oog staan met hyperrealistische digitale modellen en zelf de laatste digitale mode passen voor zijn sociale media. Maar bovenal kon men antwoord krijgen op tal van vragen over digitale mode. Zoals: Wat is het precies en hoe draag je het? Wie geven digitale mode vorm? Wat betekenen deze ontwikkelingen voor de mode-industrie en de samenleving? Kopen we straks allemaal digitale kleding? En willen we dat eigenlijk wel...?

Met werk van o.a. The Diigitals, Auroboros, The Fabricant, Tribute Brand, James Merry, Inès Alpha, Reblika, Frederik Heyman, Institute of Digital Fashion, Harriet Davey, Stacie Ant, SHOWstudio, Tony Murray, Carol Civre, Zeitguised, Studio PMS, Stephy Fung, Scarlett Yang, Mutani, Stefan Kartchev, Code Couture, 4DR Studios i.s.m. Leevi Ikäheimo, Elizaveta Federmesser en Carl Rethman, Hanifa.

Deze tentoonstelling werd samengesteld door Anne-Karlijn van Kesteren, met advies van New Order of Fashion. Het tentoonstellingsontwerp en de grafische vormgeving werden verzorgd door Studio Harm Rensink. Bij deze tentoonstelling verschenen er nieuwe artikelen op de Derde Verdieping Posthuman.

15 oktober 2022 – 26 februari 2023

1:? – De modellen van Gijs Bakker

De consument ziet vaak enkel het eindproduct als het gaat om design. Maar hoe komt een ontwerper eigenlijk tot een ontwerp? Schetsen, modellen, ontwerptekeningen, materiaalproeven en prototypes vervullen een belangrijke rol binnen het ontwerp-proces. Dit ontwerpproces is goed zichtbaar in het oeuvre van Gijs Bakker. Gijs Bakker (1942) zet samen met zijn vrouw Emmy van Leersum (1930–1984) eind jaren 60 het sieraad als autonome kunstvorm op de kaart. Minder bekend is dat sieraadmaker Bakker ook opgeleid is tot industrieel ontwerper.

3 De ontwerpen van Bakker zijn een zoektocht naar de harmonie tussen vorm en functie. Net als bij zijn sieraadontwerpen zoekt Bakker hiervoor geregeld de grenzen op. Wars van conventies voedt Bakker als zelfstandig ontwerper de industrie met zijn eigenzinnige ontwerpfilosofie. In een tijd waarin deze industrie vanuit de mogelijkheden van de beschikbare machines bepaalde hoe een object eruit zou moeten zien, probeerde hij de ontwerper een meer autonome plaats in te laten nemen.

Design Museum Den Bosch verwierf met steun van Vereniging Rembrandt een belangrijke selectie prototypes en modellen die de zoektocht van Bakker illustreren. Van het koffieservies waarmee Bakker afstudeerde tot het model van een koffieapparaat, van een afwasbol tot het schaalmodel van de dit jaar opnieuw in productie genomen Levi's Chair: de getoonde objecten illustreerden de veelzijdigheid van een gedreven ontwerper.

De presentatie werd samengesteld door conservator Anne-Karlijn van Kesteren. Het tentoonstellingsontwerp werd verzorgd door Studio met met. Met dank aan Vereniging Rembrandt.

15 oktober 2022 – 26 februari 2023

Artificial Awe

4 Frank Kolkman ontwerpt op het snijvlak van technologie en het menselijk lichaam; daarom was hij de perfecte kandidaat voor het eerste Stokroos Bodydrift Stipendium. Het werk *Artificial Awe* is een poging om sublieme ervaringen te visualiseren en algemeen toegankelijk te maken met behulp van kunstmatige intelligentie. Het werk is het resultaat van meer dan twee jaar onderzoek naar een maatschappelijke en technologische parallel uit de jaren 60. Destijds werd het heelal geëxploreerd in het kader van de *space race* en de eerste maanlanding, terwijl de innerlijke mens onderzocht werd door de grote populariteit en toegankelijkheid van psychedelische drugs zoals LSD. Zowel de astronauten in de ruimte als de psychonauten die experimenteerden met psychedelica deden uitgebreid verslag van hun bovenzintuiglijke ervaringen, en daaruit blijken verrassende overeenkomsten.

Om deze ervaringen te verbeelden heeft Kolkman samen met interactief ontwerper Thom Kuyt een machinelearning-algoritme toegepast dat woorden kan omzetten in nieuwe afbeeldingen op basis van getrainde datasets uit publieke beeldbanken. De woordelijke beschrijvingen van de abstracte bovenzintuiglijke ervaringen zijn als input gebruikt waarbij het programma min of meer zelf associatieve beelden genereert. Het resultaat is een film die je onderdompelt in een alsmaar veranderend landschap en je meeneemt op een transcendente reis van innerlijke netwerken naar planetaire werelden, of vice versa.

Het Stokroos Bodydrift Stipendium is in 2020 opgericht in samenwerking met Stichting Stokroos en wordt jaarlijks toegekend aan een ontwerper om na te denken over de toekomst van het menselijk lichaam en om nieuw werk te creëren rond het thema Posthuman. Frank Kolkman is de eerste ontvanger van het stipendium.

15 oktober 2022 –
12 maart 2023

A Digital Nature

5 De presentatie toonde een selectie van animaties met als thema de digitale natuur: wonderlijke onderwaterwerelden, buitenaardse planten en droomlandschappen met digitale bloemen. Verleidelijke beelden die de toeschouwer ook dwingen om na te denken: zijn we in een tijdperk beland waarin de digitale natuur onderdeel is geworden van de biodiversiteit? Kijken we op eenzelfde manier naar prachtig kleurrijk digitaal koraal als naar de verbleekte riffen in Australië? Zorgt de ervaring van een digitaal ontworpen natuur voor een sterkere band met de fysieke natuur? Het werk van de meest toonaangevende studio's, ontwerpers, beginnende talenten en studenten van kunstacademies van over de hele wereld was zowel uitnodigend als provocerend. In deze presentatie werd de buitenruimte letterlijk het museum binnengehaald. Op digitale mupi's worden we dagelijks overladen met reclameberichten, maar deze schermen kunnen ook gebruikt worden voor een beter doel: je laten inspireren en doen nadenken. De presentatie verving reclame met motion design van wonderlijke onderwaterwerelden, buitenaardse planten en droomlandschappen met digitale bloemen.

Met werk van onder andere: ALANKO+NUOTIO, Tunay Bora, Butt Studio, convivial studio, Chris Golden, Dirk Koy, Jonny Ostrem, Etto Pacoste (Marwan Ai Anaki), Nadia Piet, Timo Lenzen, Ada Sokół Art Lab, Bertran Suris, Angelina Toros, Endless Work, Gao Yang en Andrew Zhandarov.

Deze gratis toegankelijke presentatie was te zien in de Young Design Space, en werd gecureerd door het Young Design Team. Het betrof een samenwerking tussen Design Museum Den Bosch en DEMO (een initiatief van Studio Dumbbar/DEPT®.) De presentatie werd mogelijk gemaakt door Fonds 21 EXTRA en de gemeente 's-Hertogenbosch.

2 juli 2022 – 26 februari 2023

De Bossche Tepelvaas

6 Op 12 en 13 maart 2022 verrees in de hal van Design Museum Den Bosch de Tepeltent, waar kunstenaar Natasja Alers gipsafdrukken maakte van de tepels van de bezoekers van het museum. Meer dan 75 mensen gaven zich letterlijk en figuurlijk bloot om bij te dragen aan dit unieke project. Alers heeft die tepelafdrukken verwerkt tot een imposante vaas van meer dan een meter hoog. De vaas bevraagt zowel de toenemende verpreutsing van de maatschappij, als de seksualisering van onze beeldcultuur. De Bossche Tepelvaas is gemaakt in opdracht van Design Museum Den Bosch en maakt nu onderdeel uit van de collectie van het museum. De vaas was te zien in de hal van Design Museum Den Bosch; je had geen kaartje nodig om hem te bekijken.

11 juni 2022 – 2 oktober 2022

De Grote Versierder – posterkoning Engel Verkerke

Iedere jongerenkamer hing er vroeger vol mee: de posters van Verkerke Reproducties, het bedrijf van posterkoning Engel Verkerke. Met Che Guevara, The Beatles, een paard op het strand of een blote vrouw kon je precies laten zien wie je wilde zijn en bij welke groep je wilde horen. *De Grote Versierder – posterkoning Engel Verkerke* nam de bezoeker mee naar de glorie van de poster in de jaren zestig, zeventig en tachtig en vertelde het verhaal van een ware revolutie in de manier waarop we onze huizen versierden. De tentoonstelling was een visueel bombardement, een nostalgische trip down memory lane en een reflectie op de ontwikkeling van onze beeld- en jongerencultuur.

De Grote Versierder – posterkoning Engel Verkerke toonde de beeldcultuur en de beelddragers van vóór het digitale tijdperk. De posters die je ophing in je kamer waren onderdeel van de identiteit die je wilde uitdragen, zoals jongeren nu hun identiteit vormgeven op Instagram en TikTok. Deze posters zeggen ook veel over de verschuivingen in de acceptatie van het tonen van beeld; veel door Verkerke uitgegeven posters kunnen nu voor velen niet meer door de beugel. Wie de posters in *De Grote Versierder – posterkoning Engel Verkerke* bekeek, voelde daadwerkelijk de adem van de tijd.

De vormgeving van deze tentoonstelling werd verzorgd door Peter te Bos. Almar Seinen was de curator. Deze tentoonstelling kwam tot stand met steun van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, gemeente 's-Hertogenbosch, stichting Zabawas en de Gravin van Bylandt Stichting.

11 juni 2022 – 24 september 2022

Sneakers Under Construction

De sneaker is niet meer weg te denken uit het straatbeeld en bijna iedereen heeft minstens één paar sneakers in de kast staan. Voor de meeste mensen is de sneaker simpelweg een comfortabele, vaak zelfs stijlvolle schoen. Voor sommigen is de sneaker echter een gewild verzamelobject, van grote waarde en met een rijke geschiedenis.

De presentatie *Sneakers Under Construction* liet zien dat de sneaker een rijke bron van persoonlijke verhalen en (sub)culturele betekenissen is en dat deze verhalen altijd *under construction* zijn. Het Young Design Team gaf zes jonge kunstenaars en ontwerpers (collectieven) de opdracht om nieuw werk te maken dat hun eigen verhaal, relatie en associatie met de sneaker verbeeldde. ILLM liet bijvoorbeeld zien hoe hij de sneaker verbindt aan zijn jeugd en afkomst, Das Leben am Haverkamp speelde met de vraag wanneer iets authentiek is, Afra Eisma leende sneakers van aliens uit haar verbeelding en Ciro Duclos verwees met zijn werk naar de *hassle* van de snelle stedelijke ruimte.

Deze presentatie werd samengesteld door het Young Design Team, als reactie op de tentoonstelling *Sneakers Unboxed*. Het Young Design Team wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds 21 Extra.

5 mei 2022 – 16 oktober 2022

Sneakers Unboxed

De sneaker is in korte tijd het meest populaire designobject ter wereld geworden. De tentoonstelling *Sneakers Unboxed* nodigde de bezoekers uit om een kijkje achter de schermen te nemen bij de schoen die voor technologische doorbraken heeft gezorgd, nieuwe jeugdculturen heeft geïnspireerd en de modewereld op z'n kop heeft gezet. De sneaker wordt dagelijks gekocht en gedragen door miljoenen mensen wereldwijd; in 2021 alleen al werd meer dan 1,1 miljard paar sneakers verkocht. *Sneakers Unboxed* combineerde de geschiedenis en culturele context van de sneaker met de laatste innovaties op het gebied van design en duurzaamheid.

De tentoonstelling bestond uit vier delen. Na de introductie kwam je terecht in het eerste deel: Style. Hier ontmoette je de jongeren die wereldwijd een prominente stempel gedrukt hebben op de sneakercultuur. Vanaf de jaren zeventig speelden zij een essentiële rol bij het ontwikkelen van de sneaker van sportattribuut tot gewild stijlicoon. Het tweede deel, Tipping Point, liet het kantelpunt zien van *street style* naar *high fashion*. Rond de millenniumwisseling gingen sportmerken, niche boetiekjes, kleine retailers, streetwearliefhebbers en vooruitstrevende modeontwerpers steeds vaker samenwerken. Het derde deel toonde onder de titel Performance de geschiedenis van de ontwerpinnovatie in de sneakerwereld. De laatste etappe van de tentoonstelling heette Sustainability and Circular Design. Omdat de sneaker het meest wijdverspreide designobject ter wereld is, zorgt de miljardenindustrie ook voor omvangrijke milieuvervuiling en sociaal onrecht. In de afgelopen jaren hebben veel ontwerpers zich over dit dilemma gebogen. Dit heeft geleid tot innovatie in materialen, experimentele productietechnieken en meer transparantie in het productie- en leveringsproces.

Sneakers Unboxed was een samenwerking met the Design Museum, London en StockX. Het Nederlandse deel van deze tentoonstelling werd samengesteld door conservator Adriëne Groen, met assistentie van Bao Yao Fei. Het tentoonstellingsontwerp werd verzorgd door Koehorst in 't Veld. De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt met steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds Noord-Brabant, Fonds 21 en de gemeente 's-Hertogenbosch. Bij deze tentoonstelling werd een Derde Verdieping ontwikkeld met onder andere een podcast, filmpjes en verschillende gastschrijvers.

1 maart 2022 – 1 maart 2023

Bart Hess – alle films

Op de begane grond van het museum waren een jaar lang alle films van Bart Hess te zien. Bart Hess (1984) studeerde aan de Design Academy Eindhoven en beweegt zich op het snijvlak van vormgeving, mode en beeldende kunst. In plaats van tastbare en bruikbare producten te maken, ontwikkelt hij vanuit experimenten concepten die in allerlei media en materialen tot uitdrukking komen. Met name in het begin van zijn carrière deed hij dat vaak via foto's en films in een geheel eigen beeldtaal. Design Museum Den Bosch heeft in de afgelopen jaren alle films van Bart Hess aangekocht voor de collectie. Deze werden op de begane grond gepresenteerd.

5 februari 2022 – 29 mei 2022

Blommers/Schumm find Fontana

Twintig foto's in grote lichtkasten waren het resultaat van een opdracht aan het fotografenduo Blommers/Schumm. Het uitgangspunt was een eigen interpretatie van het werk van de Italiaans-Argentijnse kunstenaar Lucio Fontana uit de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw. De foto's leggen sowieso alle werken vast die zich van deze belangrijke avant-garde-kunstenaar in de collectie van Design Museum Den Bosch bevinden. Daarnaast voegen ze een bijzondere dimensie toe aan deze objecten. De fotoserie is nu ook opgenomen in de museumverzameling.

11 Blommers/Schumm werken veel in de wereld van de mode en de luxe-industrie, maar hebben een fascinatie voor gewone mensen en objecten uit onze directe omgeving. Kostbare sieraden zijn net zo goed hun onderwerpen als een aardappel of een opgebrande sigaret. Met hun fotografie maken ze zo het bijzondere gewoon, en het gewone bijzonder.

De kunst van Lucio Fontana die op deze foto's is vastgelegd, is eenvoudig van vorm en uitgevoerd in glad zilver of in losjes beschilderde dan wel bekraste keramiek. Gaten en sneden definiëren de ruimte in en om het object. Op de foto's liggen de werken op een achteloos neergestrooid handje zand, of lijken ze tevoorschijn te komen uit een stuk gescheurd papier. Blommers/Schumm spelen met die schijnbare eenvoud door aan Fontana's museale kunst een ander voorwerp toe te voegen, door een tafelrand te tonen, het object in beeld te verdubbelen of het perspectief van ruimtelijke vormen weer plat te slaan. De gevestigde avant-garde wordt zo verrijkt met een nieuwe, confronterende schoonheid.

Deze presentatie werd mede mogelijk gemaakt door het Mondriaan Fonds. Het tentoonstellingsontwerp werd verzorgd door Bart Guldemond.

16 oktober 2021 - 18 april 2022

GOTH – Designing Darkness

Goth is de grootste subcultuur ter wereld. Goth is een levensstijl vol onbestemd verlangen naar de donkere kant van het leven. De tentoonstelling *GOTH – Designing Darkness* ging op zoek naar de bronnen van de goth-scene en presenteerde twee eeuwen cultuurgeschiedenis vol dramatische verbeeldingen, onheilspellend design en zwartgallige kunst. Midden in het historische Den Bosch met zijn middeleeuwse en neogotische monumenten toonde *GOTH – Designing Darkness* ook hoe deze duistere tegencultuur nu wordt verbeeld. Nog nooit eerder was het zó donker in een museum...

De tentoonstelling besteedde aandacht aan de bronnen van goth, die zowel in de klassieke Europese kunstgeschiedenis als in de alternatieve en populaire cultuur te vinden zijn. Je ontdekte een rijk overzicht met objecten en kunstvoorwerpen uit de collecties van onder andere het Kröller-Müller Museum, Musée d'Orsay, de Hamburger Kunsthalle en het Royal Institute of British Architects. Werken varieerden van ontwerptekeningen van Pierre Cuypers en objecten van A.W.N. Pugin tot meubelen van André Lassen en H.R. Giger; van prenten van Odilon Redon en Félicien Rops tot fotografie van Nona Limmen; van negentiende-eeuwse rouwsieraden tot de couture van Linda Friesen en Marjolein Turin, en van sculpturen van Sarah Bernhardt en Emmanuel Frémiet tot hedendaagse kunst en design van Sruli Recht, Carolein Smit en Cindy Wright. Twee audiotours leidden de bezoeker door de ruimte: er was een keuze tussen een meer traditionele tour en een door de populaire pop-noirzangeres Lakshmi ingesproken tour waarin muziek en geluidseffecten het verhaal van de tentoonstelling versterkten. Bij deze tentoonstelling werd een Derde Verdieping ontwikkeld met de titel *GOTH – Designing Darkness*. Ook verscheen er een boek, samengesteld door conservator Timo de Rijk en cultuurhistoricus Eric Smulders naar ontwerp van Yvo Zijlstra.

Deze tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door financiële steun van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Fonds 21, het Mondriaan Fonds – regeling Kunst Erfgoed Presentatie en de gemeente 's-Hertogenbosch. Het ontwerp van de tentoonstelling werd verzorgd door Peter Hopman van Bureau Lakenvelder, de grafische vormgeving was van de hand van 75B. De conservator was Timo de Rijk, met assistentie van Tomas van den Heuvel.

3 oktober 2021 - 23 januari 2022

Lucio Fontana – De verovering van de ruimte

Lucio Fontana (1899 – 1968) is een van de belangrijkste avant-gardekunstenaars van de twintigste eeuw en nog steeds een inspiratiebron voor kunstenaars, ontwerpers en architecten. Fontana is vooral bekend vanwege zijn iconische schilderijen met sneden. Maar zijn oeuvre reikt veel verder dan dat. Hij was van huis uit beeldhouwer, maakte ruimtelijke installaties, werkte samen met architecten en ontwierp sieraden.

De collectie sieraden en keramiek van Design Museum Den Bosch (met het grootse aantal werken van Fontana in Nederland) vormde de basis van de tentoonstelling *Lucio Fontana – De verovering van de ruimte*, waarin Fontana's revolutionaire *Concetto spaziale* (ruimtelijk concept) centraal stond. In de tentoonstelling was die collectie aangevuld met schilderijen, sculpturen en lichtobjecten uit binnen- en buitenland. Voor het eerst sinds 1967 waren Fontana's *Ambienti spaziali* weer in Nederland te zien. Met instemming van de Fondazione Lucio Fontana werden deze baanbrekende ruimtelijke installaties uit het midden van de vorige eeuw gereconstrueerd in het museum. Als bezoeker begaf je je zo letterlijk in de ruimte(s) van Fontana.

Speciaal voor de tentoonstelling maakte het fotografenduo Anuschka Blommers en Niels Schumm foto's van de werken van Fontana uit de collectie Design Museum Den Bosch. Het resultaat was een vervreemdende, suggestieve fotoserie met een eigentijdse blik op het werk van Fontana. Deze maakte onderdeel uit van de catalogus bij de tentoonstelling, die werd uitgegeven door nai010.

Deze tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door financiële steun van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, de Turing Foundation en het Prins Bernhard Cultuurfonds. De tentoonstelling werd samengesteld door gastconservator Colin Huizing, met begeleiding vanuit het museum door Marte Rodenburg. Het tentoonstellingsontwerp was van de hand van Thomas Bennen.

vanaf 27 oktober 2020

Touching Worlds: ontdek de keramiekcollectie

Boven aan de monumentale, gedraaide trap van het museum is een nieuwe vaste collectietentoonstelling te zien. In de komende jaren presenteert Design Museum Den Bosch op deze plek in wisselende samenstelling telkens een aantal belangrijke werken uit de eigen keramiekcollectie.

De presentatie *Touching Worlds* brengt twee werelden bij elkaar: die van de grote kunstenaars die begin twintigste eeuw actief waren in Frankrijk, en de keramisten die vanaf eind jaren vijftig aan de Amerikaanse westkust werkten. Aan de linkerkant van de kast zie je werk van Pablo Picasso, Jean Cocteau, Marc Chagall, Raoul Dufy en Lucio Fontana. Aan de rechterkant vind je Amerikaanse keramisten als Kenneth Price, Peter Voulkos, Ron Nagle, Robert Arneson en Adrian Saxe. Tezamen geven deze werken een beeld van wat *artist ceramics* is komen te heten: het werk van kunstenaars die keramiek inzetten als vorm van artistieke expressie, gelijk aan de verf van een schilder of de steen van een beeldhouwer. De scheidslijn tussen toegepaste kunst (waar keramiek normaal toe gerekend wordt) en beeldende kunst is in deze werken komen te vervallen.

De kast is ontworpen door Peter Hopman van Bureau Lakenvelder in samenwerking met GoGo Plastics. Hij is gemaakt van 100% gerecycled plastic in combinatie met glazen platen. Deze presentatie kwam tot stand met steun van de Vereniging Rembrandt en de Turing Foundation, in het kader van het project 'De kracht van onze Nederlandse collecties'. De conservatoren van deze tentoonstelling waren Fredric Baas en Marte Rodenburg.

Collectie

In 2022 heeft Design Museum Den Bosch in totaal ruim 500 objecten verworven. Het leeuwendeel hiervan betrof enkele omvangrijke schenkingen en oeuvre-verzamelingen die hieronder apart worden toegelicht. Onze bijzondere dank gaat dan ook uit naar de particuliere schenkers die onze verzameling dit jaar verrijkten.

Posthuman

De collectie van Design Museum Den Bosch bestaat uit keramiek en sieraden, en een in 2017 geformuleerde verzameling gevormd vanuit het aandachtsgebied Posthuman. In de periode 2021-2024 legt Design Museum Den Bosch zich verder toe op dit nieuwe thema in zowel het tentoonstellings- als het collectiebeleid en neemt het een vooruitstrevende positie in binnen de Collectie Nederland. Posthuman is een uiting van de toekomstgerichte houding van Design Museum Den Bosch. Het museum heeft dan ook de ambitie om de collectie Posthuman te laten groeien tot een verzameling die een prominent fenomeen binnen de hedendaagse maatschappij en vormgeving vertegenwoordigt, namelijk de vervaging van de grenzen tussen het menselijk lichaam, technologie en design. Nergens anders wordt dit innovatieve en discipline-overstijgende type vormgeving actief verzameld.

Omdat verzamelen voor Design Museum Den Bosch onlosmakelijk met presenteren verbonden is, vindt dit nieuwe verzamelgebied direct zijn weerslag in het tentoonstellingsprogramma. Dit komt onder andere tot uiting in het meerjarig Stokroos Bodydrift Stipendium. In 2020 heeft Design Museum Den Bosch dit stipendium opgericht in samenwerking met Stichting Stokroos. Het wordt jaarlijks toegekend aan een ontwerper om het discours over de toekomst van het menselijk lichaam te stimuleren en om nieuw werk te creëren rond het thema Posthuman. Het in opdracht gemaakte nieuwe werk van de geselecteerde ontwerper(s) wordt in het museum gepresenteerd alvorens het onderdeel wordt van de Posthuman-museumcollectie. De Nederlandse ontwerper Frank Kolkman is de eerste ontvanger van het stipendium. De presentatie van het werk dat hieruit is ontstaan vond plaats in 2022.

Schenking oeuvre-verzameling Hans Appenzeller

Onze buitengewone dank gaat uit naar sieraad-ontwerper Hans Appenzeller, die in 2022 zijn omvangrijke verzameling van werken uit zijn lange carrière aan het museum heeft geschonken. Het is een bijzondere uitbreiding en duidelijke versterking van de sieraden van Appenzeller die zich al in de collectie van Design Museum Den Bosch bevinden. In de nabije toekomst zal een presentatie aan deze bijzondere schenking worden gewijd.

Appenzeller onderscheidt zich van andere ontwerpers door de drager van het sieraad centraal te stellen. Hij zet zich hiermee af van de vanaf de jaren zestig geldende norm van het autonome sieraad, waarbij de relatie met de drager geen rol meer speelt. In de museale presentatie zal dit aspect dan ook centraal staan.

Vormgevingsarchief Gijs Bakker

In 2019 heeft Design Museum Den Bosch het vormgevingsarchief van Gijs Bakker in langdurige bruikleen gekregen en in 2022 kon het museum overgaan tot aankoop en schenking. Dankzij de genereuze steun van Vereniging Rembrandt verwierf het museum een belangrijke selectie prototypes en modellen uit het designarchief van Bakker, waaronder een aantal sleutelstukken die representatief zijn voor Bakkers ontwerpvoering(en). Gijs Bakker heeft zelf een substantieel deel van het archief aan Design Museum Den Bosch geschonken. In aanvulling op de bestaande sieradencollectie van Bakker die al in het bezit is van Design Museum Den Bosch, vertegenwoordigt de verwerving van zijn vormgevingsarchief een unieke kans het complete ontwerpoeuvre van een Nederlands design-icoon in zijn geheel te bewaren, ontsluiten en presenteren. Het vormgevingsarchief is in 2022-23 gepresenteerd in het museum in de presentatie *1:1 – De modellen van Gijs Bakker*.

Sieradencollectie Willem Honing

In 2022 heeft Design Museum Den Bosch tevens een bijzondere collectie sieraden van Willem Honing geschonken gekregen. Het werk van Honing wordt gekenmerkt door strengheid en een fundamentele benaderingswijze, waarbij hij door kleine ingrepen het materiaal een maximale uitdrukingskracht geeft. Opgeleid aan de Rietveld Academie werkte Honing aanvankelijk met perspex, papier-maché en pakpapier. Begin jaren tachtig behoorde hij tot een jonge generatie edelsmeden die teruggreep op goud, zilver en het ambacht. Zijn ontwerpen in metaal hebben een architectonisch, ruimtelijk karakter. Daarnaast zijn ze ook heel technisch en verbluffend knap van constructie. Honing is geïnteresseerd in de manier waarop sieraden vallen en bewegen.

Collectie, aankopen & schenkingen uitgelicht

15 Frank Kolkman, *Artificial Awe*

2022, interactieve installatie, masker op standaard, tablet, digitaal bestand

Frank Kolkman (1989) ontwerpt op het snijvlak van technologie en het menselijk lichaam. De installatie *Artificial Awe* is een poging om sublieme ervaringen te visualiseren en algemeen toegankelijk te maken met behulp van kunstmatige intelligentie. Het werk is het resultaat van meer dan twee jaar onderzoek van Kolkman naar een historische parallel die zich in de jaren 60 voordeed: de ontwikkeling van de ruimtevaart en het experimenteren met psychedelica. Tijdens zijn onderzoek kwam Kolkman erachter dat zowel astronauten in de ruimte als gebruikers van psychedelica onafhankelijk van elkaar soortgelijke bovenzintuiglijke waarnemingen en ervaringen over het leven op aarde deelden. Wat als we een dergelijke sensatie van zelfoverstijging (ervaringen van 'awe') kunnen simuleren, of toegankelijk maken voor een breder publiek? Kolkman gebruikte een specifiek *machine-learning* model, een GAN ('Generative Adversarial Network') dat in staat was om beelden te produceren op basis van tekstinput. Deze tekst bestond uit verschillende citaten uit de beschrijvingen van astronauten en de psychonauten. Voor elk citaat genereerde de GAN een specifiek aantal afbeeldingen. Het uiteindelijke beeldmateriaal is uitsluitend het resultaat van tekstinput, ofwel: een machinale interpretatie van hoe een 'awe'-ervaring eruit zou kunnen zien.

16 Getulio Alviani, *Monorecchio*

1968, draagbaar object, aluminium

De Italiaanse kunstenaar en ontwerper Getulio Alviani (1939) wees kostbare materialen als edelmetalen af. In plaats daarvan experimenteerde hij met alternatieve materialen zoals aluminium. Hij speelde met primaire vormen (cirkels, rechte lijnen, vierhoeken, kubussen en cilinders) en optische effecten door middel van lichtreflecties op oppervlaktes. Daarnaast onderzocht hij de verhouding tussen lichaam, mode en accessoires door het sieraad – net als bijvoorbeeld Gijs Bakker – onderdeel te maken van de kleding. De titel *Monorecchio* is een samentrekking van de Italiaanse woorden voor 'enkel' (mono) en 'oor' (orecchio). De ronde aluminium schijf met een oorvormig gat vestigt de aandacht dan ook exclusief op het oor. Toch is deze schijf meer dan een modieus ornament. Het is een iconisch draagbaar object dat de mogelijkheden van nieuwe materialen en technieken viert alsmede de aanpassing van het lichaam en een radicaal andere toekomst. *Monorecchio* fungeert binnen de museale collectie als een historische voorloper van het Posthuman-verzamelgebied.

17

Bart Hess, Shaved

2012, film, digitaal bestand

Caged

2013, film, digitaal bestand

Heart to Mouth

2013, film, digitaal bestand

Bart Hess (1984) is een nieuw type ontwerper. In plaats van tastbare en bruikbare producten te vervaardigen, ontwikkelt hij vanuit experimenten concepten die in allerlei media en materialen tot uitdrukking komen. Hij werkt op het snijvlak van video, foto, film, theater en dans, mode en design. Hess verwierf bekendheid met verschillende opdrachten, uiteenlopend van werk voor Lady Gaga tot Nationale Opera en Ballet.

Een wezenlijk thema in het werk van Hess is de verbeelding van het menselijk lichaam, met een opvallende aandacht voor de betekenis van nieuwe technologieën. In 2017 organiseerde Design Museum Den Bosch de grote solotentoonstelling *Future Bodies: Bart Hess 2007-2017*. In 2018 kocht het museum vijf films van Hess aan, en met de aankoop van drie films in 2022 heeft het museum alle films van Hess verworven. Deze aankoop vormt een belangrijke bijdrage aan de Posthuman-collectie van Design Museum Den Bosch. De films werden in 2022 samen getoond op de begane grond van het museum.

18

Sigrid Calon, Everyday Tools series 1

2022, serie van objecten/vazen, porselein

Sigrid Calon (1969) kijkt graag. Tijdens haar reizen naar verre bestemmingen fotografeert ze wat haar opvalt en verwondert. Het werk van Calon laveert tussen autonome kunst, design en grafische vormgeving en oogt kleurrijk, modernistisch en fris. Calon maakt kunstenaarsboeken en risoprints waarin haar stijl, waarbij ze binnen een grid met patronen, vormen en kleuren speelt, duidelijk herkenbaar is. Ze experimenteert met verschillende dragers, waaronder muurschilderingen, textiele wandobjecten en ruimtelijke installaties.

In de zomer van 2022 verbleef Calon drie maanden in Arita in Japan, waar ze de kans kreeg om speciale technieken te leren binnen de oudste keramische industrie van Japan. Design Museum Den Bosch heeft een serie van zeven porseleinen objecten aangekocht die zijn ontstaan tijdens deze werkperiode. De vormen van mallen en steunen die de pottenbakkers gebruik(t)en, gecombineerd met invloeden uit de omgeving zoals rotsen, bepaalden de vormen van deze objecten. De vormen werden gedraaid door meesterpottenbakker Hara san op aanwijzing van Sigrid Calon. Zij bracht vervolgens zelf de kleurrijke beschildering aan.

19

Hans Appenzeller

collectie van circa 350 sieraden en enkele designobjecten

Hans Appenzeller (1949) heeft een dubbel talent: hij is een onafhankelijk ontwerper maar ook een publieksgerichte zakenman. In 1969 opent hij, samen met Lous Martin, Galerie Sieraad, de eerste Nederlandse sieradengalerie. Winkels in Amsterdam en New York volgen. Appenzeller stelt de draagbaarheid en de schoonheid van zijn sieraden voorop. Hij beschouwt zijn werk niet als kunstobject: sieraden dienen de decoratie. Zijn goede gevoel voor mode en trends koppelt hij aan steeds variërende collecties, waarin hij voortdurend de innovatieve toepassing van nieuwe materialen opzoekt. Appenzeller werkt vaak met materialen als staal en acrylaat, maar gebruikt met name vanaf de jaren tachtig ook regelmatig zilver en goud. Naast sieraden ontwerpt hij ook vazen en schalen in onder andere aluminium en kunststof.

In 2022 heeft Hans Appenzeller een grote collectie van circa 350 sieraden en enkele designobjecten geschonken aan Design Museum Den Bosch. Deze schenking, die ook een grote hoeveelheid documentatiemateriaal omvat, geeft een overzicht van belangrijke hoogtepunten uit de loopbaan van Appenzeller en vormt een prachtige aanvulling op het werk dat Design Museum Den Bosch reeds in zijn bezit heeft.

20

The Diigitals, Shudu Gram

2022, film, digitaal bestand

Design Museum Den Bosch kocht in 2022 naar aanleiding van de tentoonstelling *Screenwear – Exploring Digital Fashion* een videowerk van The Diigitals aan. Het betreft een speciaal voor het museum ontwikkelde video van het eerste digitale topmodel Shudu Gram. Hierop is het hyperrealistische model te zien terwijl ze de bezoeker recht aankijkt. Shudu draagt een halssieraad van Alexander Calder afkomstig uit de collectie van Design Museum Den Bosch. Hoewel ze eruitziet en beweegt alsof ze een mens van vlees en bloed is, is ze dat niet. Shudu is geen echt mens, maar het digitale werk van de Britse modefotograaf Cameron-James Wilson (1989), oprichter van het digitale modellenbureau The Diigitals.

In april 2017 postte Shudu Gram haar eerste bericht op Instagram. Een foto waarbij ze in de camera kijkt, terwijl haar hals versierd is met gouden ringen. Ze had al snel duizenden volgers en werd een Instagram-sensatie. Het zou echter niet lang duren voordat er ook eerste twijfels tussen de reacties te lezen waren; ze was wel zó mooi dat ze niet echt kon zijn. Shudu is inmiddels een topmodel. Ze verscheen in verschillende modecampagnes van onder andere Balmain, Fenty en Louis Vuitton.

Collectie: aankopen & schenkingen

21 Aankopen

K2022.001 Bas van Beek, vaas, JVDV Museum editie, 2022, gietklei

K2022.002 Natasja Alers, vaas, *Bossche Tepelvaas*, 2022, aardewerk

K2022.003 Sigurdur Gudmundsson, sculptuur, Kop, 2005, porselein

K2022.004 Sigrid Calon, vazenset, *Everyday Tools* series 1, 2022, porselein

S2022.328 Getulio Alviani, draagbaar object, *Monorecchio*, 1968, aluminium

D2022.001 Bart Hess, film, *Shaved*, 2012, digitaal bestand

D2022.002 Bart Hess, film, *Caged*, 2013, digitaal bestand

D2022.003 Bart Hess, film, *Heart to Mouth*, 2013, digitaal bestand

D2022.008 The Diigitals, film, *Shudu Gram*, 2022, digitaal bestand

D2022.009 Frank Kolkman, installatie, *Artificial Awe*, 2022, masker op standaard, tablet, digitaal bestand

D2019.001 t/m D2019.131: in 2019 kreeg Design Museum Den Bosch het vormgevingsarchief van Gijs Bakker in langdurige bruikleen. Deze collectie prototypes en producten is in 2022 aangekocht, deels met steun van de Vereniging Rembrandt en deels geschonken door Gijs Bakker (zie 'schenkingen').

D2019.011 t/m D2019.013, D2019.015, D2019.020, D2019.048, D2019.052, D2019.077, D2019.078, D2019.085, D2019.093, D2019.094, D2019.117, D2019.118: aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Jheronimus Fonds)

Schenkingen

K2022.005 Bas van Beek, ontwerpschetsen, *Basney*, 2013, kalkpapier, potlood, pen, schenking uit particuliere collectie

S2022.001 t/m S2022.296, S2022.326, S2022.327 en D2022.004 t/m D2022.007: circa 350 sieraden, draagbare objecten en designobjecten van Hans Appenzeller, inclusief documentatiemateriaal, schenking Hans Appenzeller

S2022.297 t/m S2022.299: sieraden van Hans Appenzeller, schenking Marion Lanting

S2022.300 t/m S2022.325: sieraden van Willem Honing, schenking uit particuliere collectie

D2019.004 t/m D2019.006, D2019.008, D2019.019, D2019.023 t/m D2019.033, D2019.035, D2019.037 t/m D2019.046, D2019.049 t/m D2019.051, D2019.053, D2019.054, D2019.056 t/m D2019.058, D2019.061 t/m D2019.066, D2019.068 t/m D2019.071, D2019.074 t/m D2019.076, D2019.079 t/m D2019.084, D2019.086 t/m D2019.092, D2019.095 t/m D2019.111, D2019.113, D2019.116, D2019.119 t/m D2019.131: prototypes en producten van Gijs Bakker, schenking Gijs Bakker uit sinds 2019 in bruikleen verworven vormgevingsarchief.

D2022.010 bureau-agenda, ontwerp Ettore Sottsass, schenking H. A. Dommisse, Amsterdam

Publicatie *Hedendaagse keramiek + email uit Italië*, schenking H. A. Dommisse, Amsterdam

Collectie: bruiklenen

22

In 2022 waren in totaal 28 kunstwerken van Design Museum Den Bosch als bruikleen te zien in 13 instellingen in binnen- en buitenland.

Bureau Europa, Maastricht (NL), 26 maart - 14 augustus 2022, object van Ted Noten (1 stuk)

Cidade da Cultura Santiago de Compostela, Santiago de Compostela (E), 7 april - 28 augustus 2022, sieraden van Jean Cocteau, Meret Oppenheim en Man Ray (3 stuks)

CODA Museum, Apeldoorn (NL), 16 januari - 24 april 2022, sieraden van Robert Smit (4 stuks)

Design Museum, Londen (UK), 14 oktober 2022 - 19 februari 2023, sieraden van Jean Cocteau, Meret Oppenheim en Man Ray (3 stuks)

Fundación ONCE, CentroCentro, Madrid (E), 22 oktober 2022 - 29 januari 2023, sieraad van Meret Oppenheim (1 stuk)

Keramiekmuseum Tiendschuur, Tegelen (NL), 22 februari 2022 - 22 februari 2027, keramiek van Karel Appel (1 stuk)

Kunsthall, Rotterdam (NL), 18 juni - 30 oktober 2022, sieraden van Françoise van den Bosch en Emmy van Leersum (5 stuks)

Kunsthalle Mannheim, Mannheim (D), 20 oktober 2022 - 20 maart 2023, keramiek van Constant (1 stuk)

Menil Collection, Houston (USA), 11 maart - 7 augustus 2022, schetsen van Meret Oppenheim (2 stuks)

Museum Arnhem, Arnhem (NL), 7 maart 2022 - 17 februari 2023, sieraad van Miriam van Eck (1 st.)

Museum of Modern Art, New York (USA), 2 oktober 2022 - 5 februari 2023, schetsen van Meret Oppenheim (2 stuks)

Nagano Prefectural Shinano Art Museum, Nagano (JP), 21 april - 19 juni 2022, sieraden van Man Ray (2 stuks)

Niigata City Art Museum, Niigata (JP), 2 juli - 25 september 2022, sieraden van Man Ray (2 stuks)

5 november 2022 - 12 februari 2023

**PROCESS –
Design Drawings from
the Rijksmuseum**

1

Process

Design Drawings from the Rijksmuseum

NL

De tentoonstelling *Processus* toont de ontwerpproces tekeningen van twee Nederlandse ontwerpers. Dit is de eerste keer dat de ontwerpproces tekeningen van twee Nederlandse ontwerpers worden tentoond. De tentoonstelling toont de ontwerpproces tekeningen van twee Nederlandse ontwerpers. Dit is de eerste keer dat de ontwerpproces tekeningen van twee Nederlandse ontwerpers worden tentoond.

EN

The exhibition *Processus* is about drawings of individually designed, localities made objects from 1900-1900. It shows not only at these drawings as independent works of art, but also as part of the design and production process. In order to show this process, the exhibition is divided up into twelve parts. Each section addresses a particular aspect of designing and making. The central question is: what was the role played by drawings within these processes? What is the relationship between the drawing and the object which is shown in it?

'Design' means drawing. The English word is based on the Italian design, in both languages, the notion expressed in this word comprises both the first idea that is at the basis of a work of art, and the presentation of this idea in a drawing. Drawings were – and are – a necessary part of the process of imagining, designing, executing, selling and consuming of new objects. The art without drawings, or design without drawings.

For a designer a drawing was the principal means of communicating his intention to a patron or an important craftsman. The exhibition demonstrates that new objects have always been designed on paper and conceived in advance. And that's not all that different from the way products are designed nowadays.

This exhibition is accompanied by the publication *Processus - Design Drawings from the Rijksmuseum 1900-1900*. The numbers in the exhibition refer to this publication.

01	Introduction to the exhibition	100-105	07	Designing a new building for the Rijksmuseum	100-105
02	Introduction to the exhibition	106-111	08	Designing a new building for the Rijksmuseum	106-111
03	How do we design?	112-117	09	Designing a new building for the Rijksmuseum	112-117
04	What do we do?	118-123	10	Designing a new building for the Rijksmuseum	118-123
05	Designing a new building for the Rijksmuseum	124-129	11	Designing a new building for the Rijksmuseum	124-129
06	Designing a new building for the Rijksmuseum	130-135	12	Designing a new building for the Rijksmuseum	130-135

1

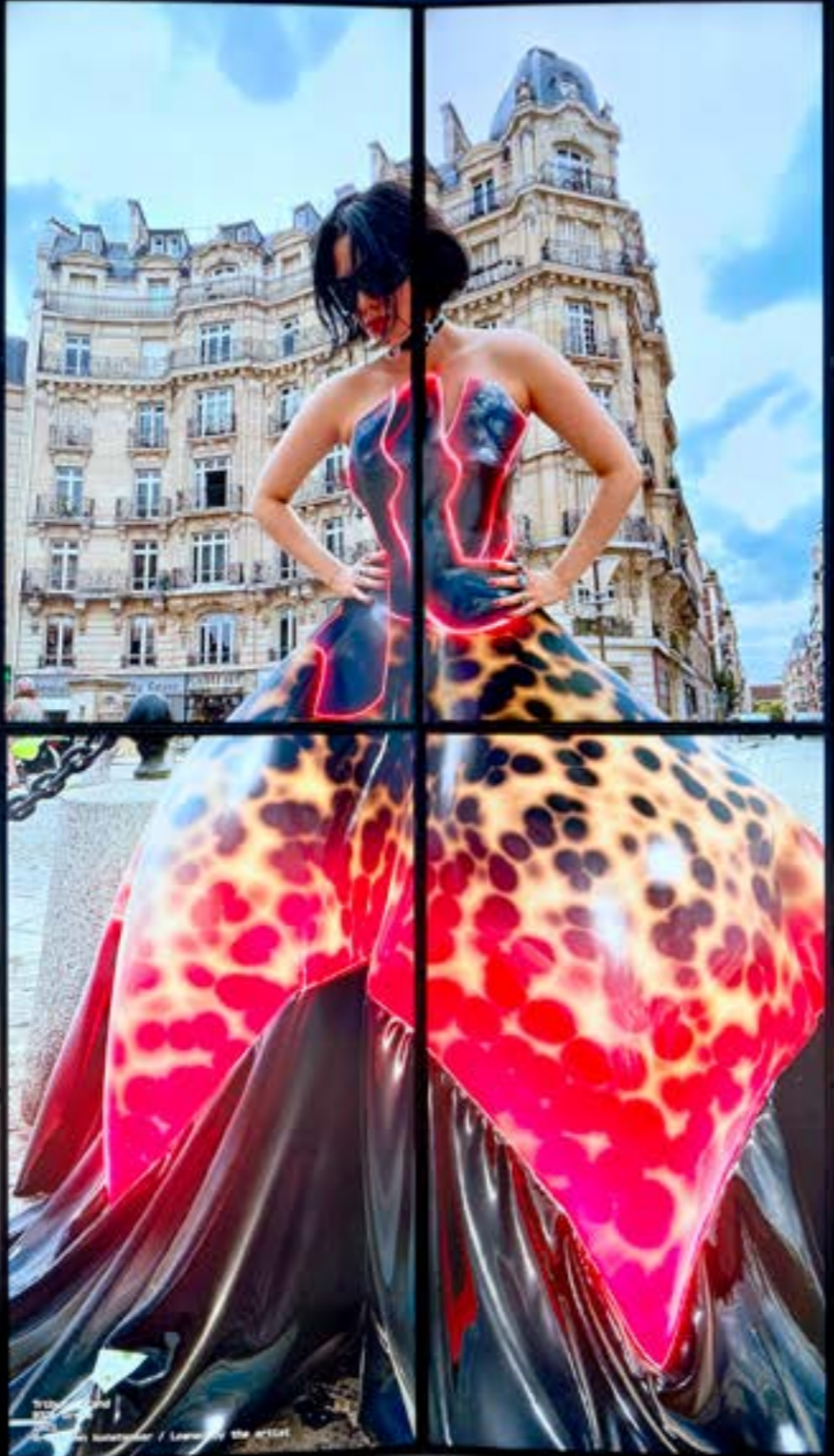
2

15 oktober 2022 – 26 februari 2023

**Screenwear – Exploring
Digital Fashion**

2

2

2

3

15 oktober 2022 - 26 februari 2023

1:? - De modellen van
Gijs Bakker

3

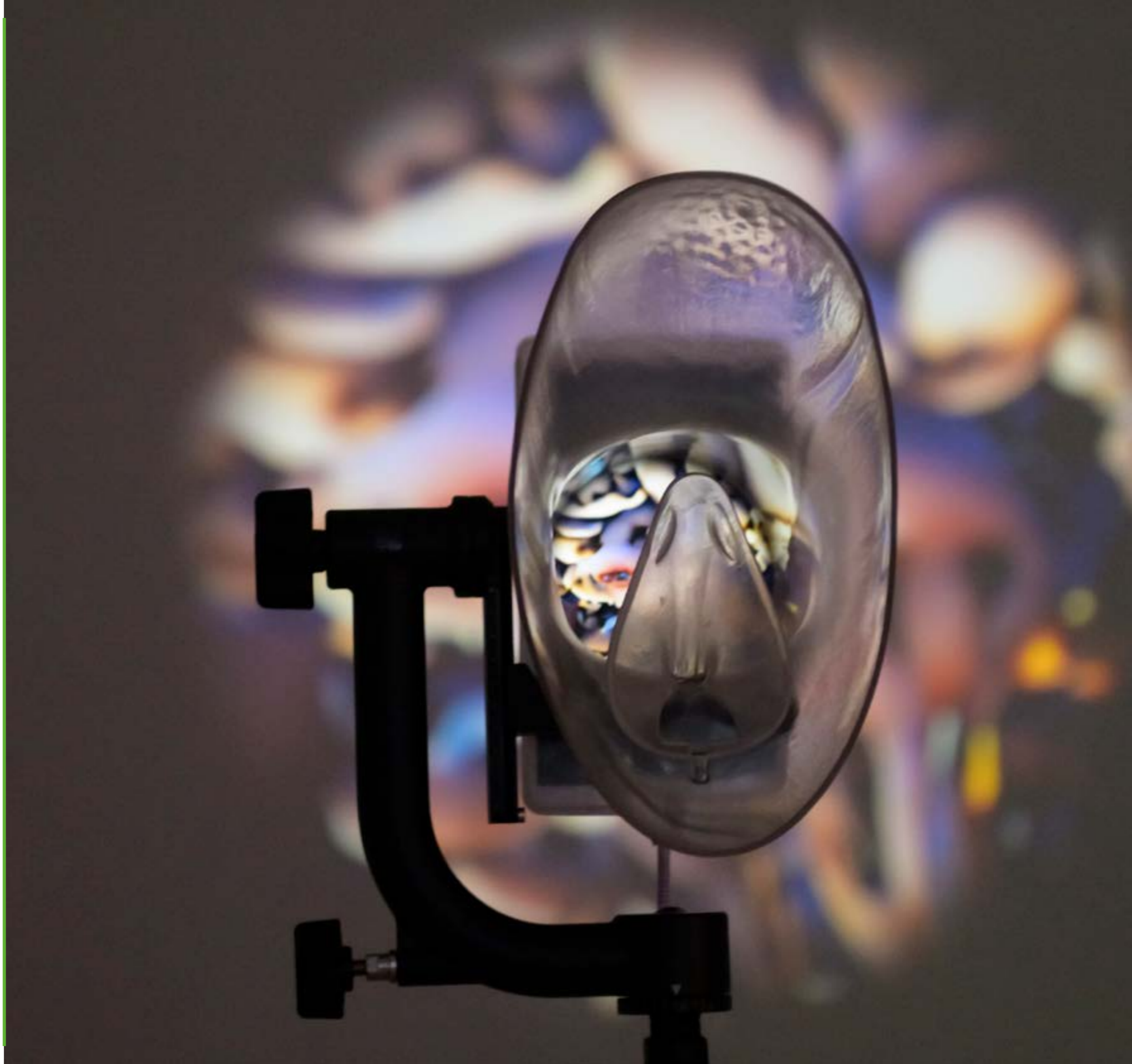
3

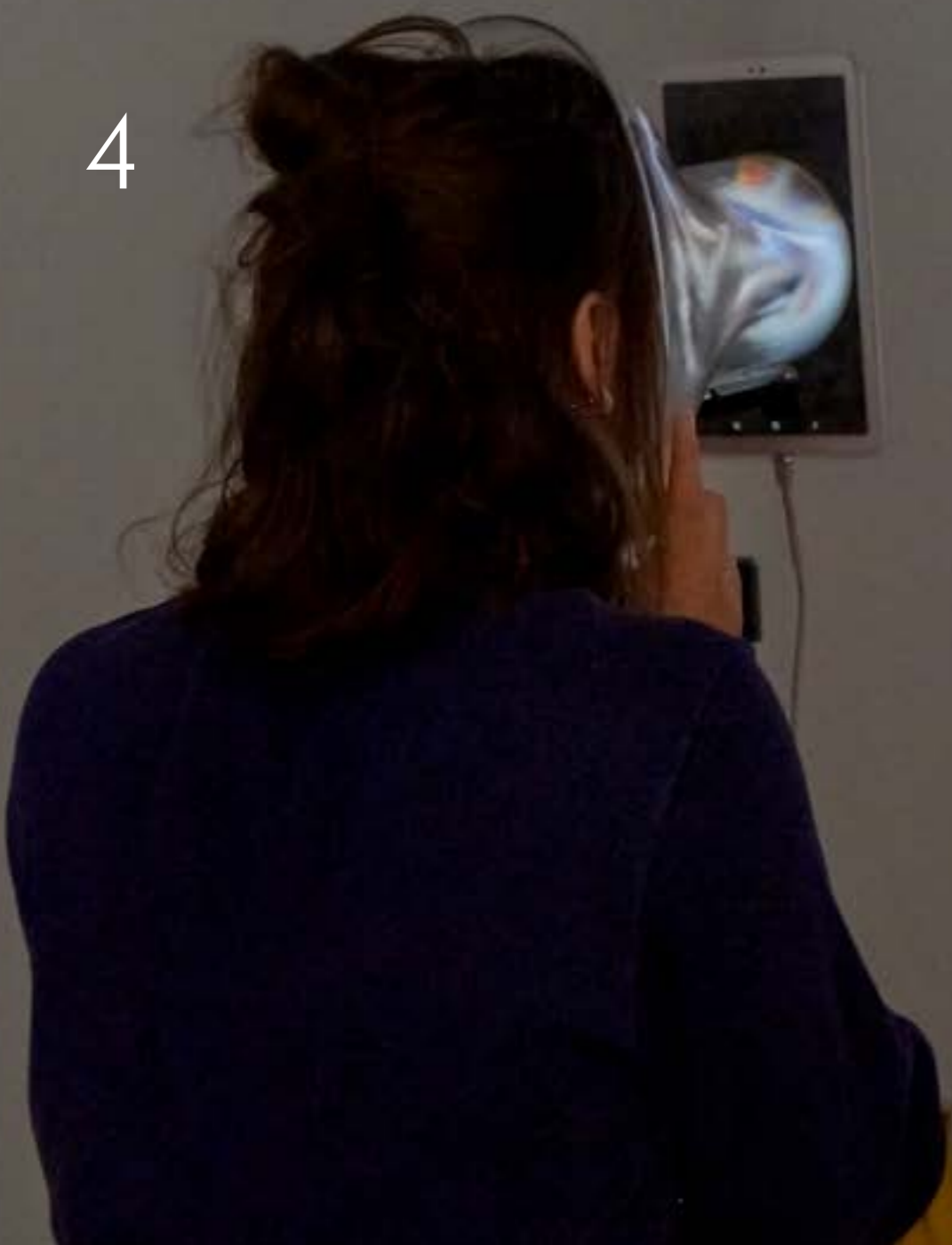
4

15 oktober 2022 - 26 februari 2023

Artificial Awe

4

5

15 oktober 2022 - 12 maart 2023

A Digital Nature

**Young
Design**

5

6

2 juli 2022 – 26 februari 2023

De Bossche Tepelvaas

6

6

7

11 juni 2022 - 2 oktober 2022

**De Grote Versierder –
posterking
Engel Verkerke**

7

8

11 juni 2022 - 24 september 2022

Sneakers Under Construction

Young Design

YOUNG DESIGN SPACE

8

9

5 mei 2022 - 16 oktober 2022

Sneakers Unboxed

1960

1980

2000

2020

9

9

Run the Elite

The

Patta

10

1 maart 2022 - 1 maart 2023

Bart Hess - alle films

10

11

5 februari 2022 - 29 mei 2022

Blommers/Schumm find Fontana

11

Blommers/Schunke
Lucio Fontana, Concetto spaziale, 1953/1960

Blommers/Schunke
Lucio Fontana, Arti Sarti, Concetto spaziale, 1957

Blommers/Schunke
Lucio Fontana, Concetto spaziale, 1958

Blommers/Schunke
Lucio Fontana, Concetto spaziale, 1958

12

16 oktober 2021 - 18 april 2022

GOTH – Designing Darkness

GOTH

Designing Darkness

Goth is een subcultuur die ontstond in de vroege jaren tachtig, rond de melancolische reünies van de punkbeweging. Goths identificeerden zich met het donkere levensgevoel dat ze herleenden in hun favoriete muziek. Ze provoceerden met een rebelse en androgyns modestijl, macabere of occulte symboliek en een algemeen fascineren voor de romaniek van de duisternis. Inmiddels heeft de subcultuur uit in talloze verschillende takken die allemaal een eigen identiteit en stijl hebben. Maar één ding staat vast: nu bijna vier decennia is goth nog altijd springveer.

In deze tentoonstelling staat de cultuurgeschiedenis van twee eeuwen goth centraal. De subcultuur dankt haar veerkracht aan het gebruik van herkenbare stijlen, ideeën en beelden die diepe wortels in ons cultureel bewustzijn hebben. Het verlangen naar de duisternis dat goth vertegenwoordigt is vooral nu niet heen, hoewel in het nauw verbonden met ons moderne leven. Waar machteloosheid en efficiëntie ons bestaan bepalen, volgt goth ons als een verledende schaduw. Om de moderniteit te bewaren ontwerpt de mens zijn eigen duisternis.

De tentoonstelling GOTH - Designing Darkness onderzoekt goth niet alleen als subcultuur, maar vooral ook als een manier van kijken en beleven. Na tweeëndertig jaar is deze tijd niet meer weg te denken uit onze cultuur. De tentoonstelling verkent de oorsprong en invloed van goth, aan de hand van een brede selectie kunstwerken en voorwerpen. Verspreid langs acht verschillende thema's laten zij zien hoe we vorm geven aan de duisternis.

De donkere
spiegel
van de ziel

Atmosphere is the all-important thing,
the final criterion of authenticity
not the dovetailing of a plot but the
creation of a given sensation."

Original by H. P. Lovecraft, *Supernatural Horror in Literature*, 1928

12

12

13

3 oktober 2021 - 23 januari 2022

**Lucio Fontana – De
verovering van de ruimte**

13

13

14

vanaf 27 oktober 2020

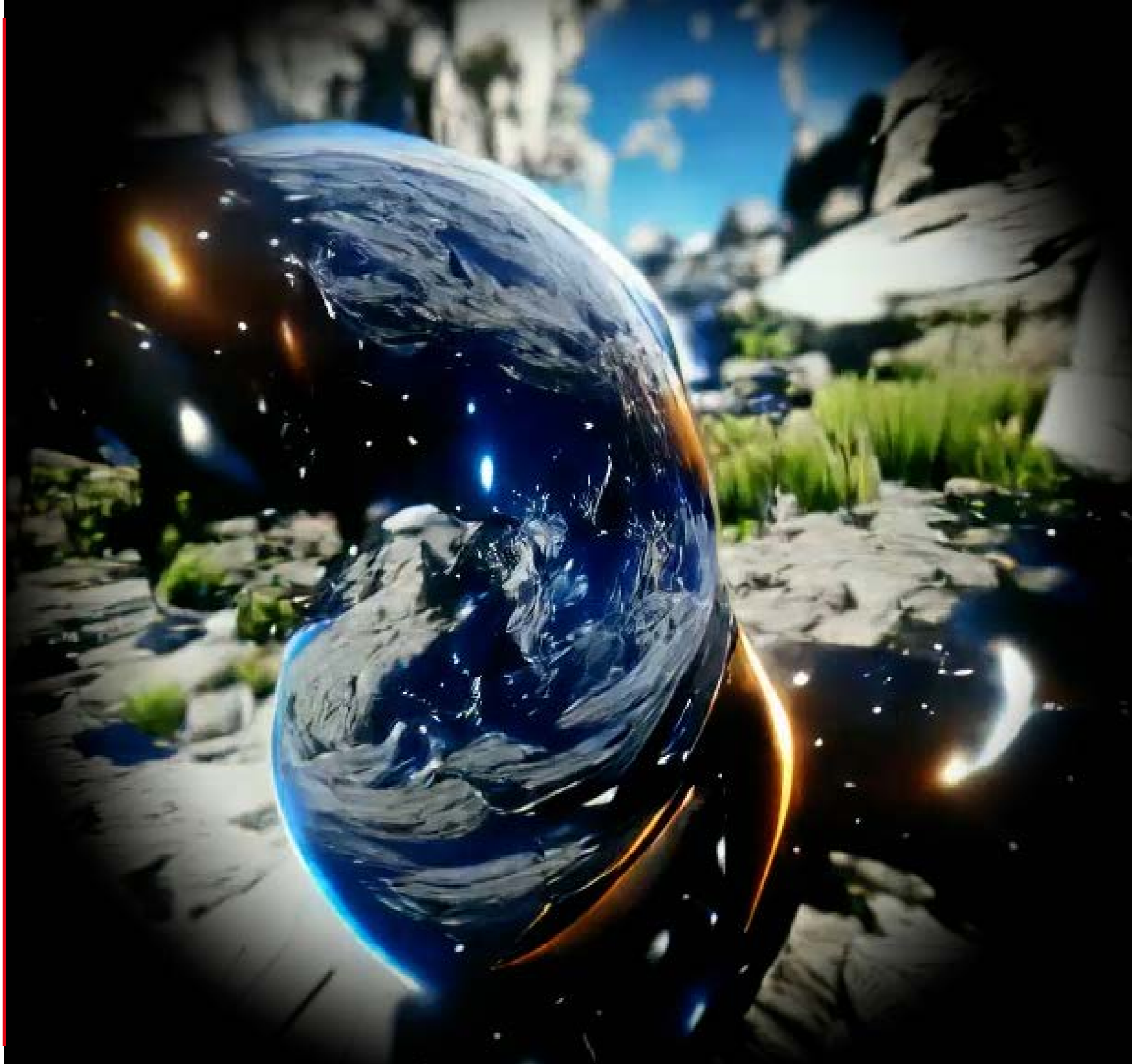
Touching Worlds: ontdek de keramiekcollectie

15

Frank Kolkman, *Artificial Awe*

2022, interactieve installatie, masker op standaard, tablet, digitaal bestand

16

Getulio Alviani,
Monorecchio

1968, draagbaar object, aluminium

17

Bart Hess, *Shaved*

2012, film, digitaal bestand

18

**Sigrid Calon, *Everyday Tools*
series 1**

2022, serie van objecten/vazen, porselein

18

19

Hans Appenzeller,

Zonder titel 1975, oorsieraden, acrylaat

Draai en Zwaai
1982, armband, messing

Moving Metals
1995, halssieraad, aluminium en rubber

19

20 The Digitals, Shudu Gram

2022, film, digitaal bestand

SCREENWEAR

SCREENWEAR EXPLORING DIGITAL FASHION

Het is geen toeval dat de toename van digitaal contact en digitaal werken in de afgelopen jaren zijn voorrang kreeg in de kunst- en designwereld. De mode-industrie is het bijzonder, ontworpen door de pandemie, leven in een digitale stroomverandering terecht. Een extra impuls gaf Facebook met de aankondiging van een miljardeninvestering in de zogenaamde metaverse: een virtueel universum dat probeert onze fysieke leefomgeving samen te brengen met de digitale. Terwijl de grens tussen fysiek en digitaal verder vervaagt, worden vezels vervangen door pixels. Want ooit in deze digitale wereld moeten we ons kleden, met digitale mode. Maar hoe zit die er precies uit? En hoe draag je het?

Digitale mode lijkt voor velen een verre toekomst, maar niets is minder waar. Een nieuwe generatie ontwerpers geeft verachter hun scherm vorm aan digitale modecreaties en avatars die tot leven komen op sociale media en in videogames. Screenwear - Exploring Digital Fashion toont de meest uiteenlopende en baanbrekende ontwerpen en geeft zicht op de korte geschiedenis van dit opkomende fenomeen. Van de futuristische modeontwerpen van Auroboros en de digitale collecties van The Fabricant, de eerste non-binaire avatar van de Institute of Digital Fashion tot het hyperrealistische topmodel Shudu: ook in de digitale wereld vertelt de manier waarop je je presenteert alles over wie je bent, kunt of wilt zijn.

SCREENWEAR EXPLORING DIGITAL FASHION

It's no coincidence that the increase in digital working and contact in recent years has been echoed in the world of art and design. Disrupted by the pandemic, the fashion industry in particular has been raising its digital game. Facebook then delivered an additional boost by announcing a multi-billion-dollar investment in the "metaverse" - the virtual universe that aims to unite our physical living environment with the digital. As the line between physical and digital continues to blur, fibres are giving way to pixels. After all, we will still need to dress ourselves in the digital world, and that means digital fashion. But what exactly does that look like? And how do you go about wearing it?

To some, digital fashion might sound like a distant future. But nothing could be further from the truth. A new generation of designers is giving shape to digital fashion creations and avatars on their screens, which are then brought to life on social media and in video games. Screenwear - Exploring Digital Fashion presents the most varied and ground-breaking of these designs, while exploring the short history of what is an emerging phenomenon. From the futuristic fashion designs of Auroboros to the digital collections of The Fabricant. And from the first non-binary avatar from the Institute of Digital Fashion to the hyper-realistic supermodel Shudu. In the digital world too, how you present yourself says everything about who you are or who you could or would like to be.

Activiteiten- programma

21 Tot woensdag 26 januari 2022 was het museum wegens de coronapandemie gesloten voor publiek. Die eerste weken van het jaar zijn er desalniettemin een aantal activiteiten geweest bij de tentoonstellingen *GOTH – Designing Darkness* en *Lucio Fontana – De verovering van de ruimte*. Het was mooi te zien dat we online toch mensen bij elkaar konden brengen. Na de heropening hebben we een kleine inhaalslag gemaakt om bij de tentoonstelling *GOTH – Designing Darkness* toch nog een flink aantal activiteiten te kunnen realiseren. Het voorjaar startte goed met het zeer drukbezochte Tepelvaasweekend. Bij de tentoonstelling *Sneakers Unboxed* lag de nadruk vervolgens meer op de kinderactiviteiten. In het najaar vallen vooral de succesvolle evenementen georganiseerd in het kader van Young Design op. Hier kwamen veel jonge en nieuwe bezoekers op af, en het is duidelijk dat Young Design een mooie aanvulling vormt op de bestaande programmering.

5 en 7 januari

GOTH Kunstles

Online familiekunstles – *GOTH – Designing Darkness*

In deze interactieve kunstles voor kinderen en volwassenen keken we samen naar een aantal ontwerpen uit de tentoonstelling *GOTH – Designing Darkness*. Waar komt deze naam vandaan, wie is er eigenlijk een goth, wat is er eng aan goth, of is het helemaal niet eng? Zie je goth terugkomen in spellen of boeken die je zelf hebt? Er werd een en ander uitplozen, de kinderen kregen leuke doe-opdrachten tussen het kijken door en maakten ten slotte een eigen gothic ontwerp.

6 en 8 januari

Lucio's regels

Online kinderworkshop – *Lucio Fontana – De verovering van de ruimte*

De kunstenaar Lucio Fontana is beroemd om de sneden en gaten in zijn schilderijen waarmee hij ruimte in en achter het doek schept. In deze workshops mochten kinderen gaan scheppen volgens de regels van Fontana. De opdracht was: 'Kies een prachtige kleur, kies onverwachte geometrische vormen en schilder, snijd of steek net zoals Lucio deed. Je maakt je eigen interpretatie van het kunstwerk Quanta dat de museumdocent je via de webcam laat zien.'

10 januari

De verovering van de ruimte – een lunchgesprek over Lucio Fontana

Online evenement – *Lucio Fontana – De verovering van de ruimte*

Op maandag 29 november vond een live lunchgesprek vanuit de tentoonstelling *Lucio Fontana – De verovering van de ruimte* plaats. Conservator Colin Huizing en gespreksleider Maan Leo gingen in gesprek over het leven en werk van Lucio Fontana en namen je mee langs de hoogpunten uit de tentoonstelling. In het kader van de coronasluiting werd deze livestream opnieuw aangeboden.

30 januari

'A grief came riding'

Sunday Talk – *GOTH – Designing Darkness*

In de negentiende eeuw, toen de dood zeer nabij was, werd men geacht rouw actief te uiten. Nabestaanden lieten sieraden op bestelling maken om een geliefd persoon te herinneren, of men kocht de sieraden in de juwelierszaak en via fabriekscatalogi. Vaak wordt de Angelsaksische manier van openbaar rouwen in verband gebracht met de manier waarop de Engelse koningin Victoria het rouwen tot een protocollaire zaak maakte, na de dood van haar geliefde echtgenoot prins Albert (in 1861). Rouwkleeding en rouwsieraden waren daar een belangrijk onderdeel van. Er zijn verschillende soorten rouwsieraden: medaillons of broches met miniaturen, kunstig haarwerk en fotoportretten, geweven sieraden van menselijk haar en fabrieksmatig geproduceerde kettingen, broches en medaillons. Deze *Sunday Talk* werd gegeven door kunsthistoricus Liesbeth den Besten, verbonden aan MASieraad Hasselt-Amsterdam en bruikleengever van een aantal rouwsieraden in de tentoonstelling *GOTH – Designing Darkness*. Deze *Sunday Talk* kon ook online gevolgd worden.

11 februari

Asking the gothic questions

Virtuele expeditie – *GOTH – Designing Darkness*

Hoe komt het dat de goth-subcultuur steeds weer opduikt of misschien zelfs nooit is weg geweest? Onder welke omstandigheden ontstond deze subcul-

tuur in de muziekscene van de jaren 80? Wat zijn de historische wortels van de gothic-rage in de 18e en 19e eeuw en hoe beïnvloedden deze de goth-subcultuur? Deze vragen en nog veel meer werden beantwoord in de livestream vanuit de tentoonstelling *GOTH – Designing Darkness*. Te gast waren Catherine Spooner, een van de belangrijkste gothic-kenners ter wereld; Lisa der Weduwe, namens het Museum of Youth Culture London, waar een enorme collectie fotomateriaal en kennis over Britse goths verzameld is; Dani Ashes, ook bekend als The Count, host van de grootste goth-podcast Cemetery Confessions en oprichter van The Belfry Network, een mediabedrijf dat alle verschillende facetten van goth bij elkaar brengt. Onder leiding van Tomas van den Heuvel en Ama van Dantzig.

12 februari

A Gothly Afternoon

Online evenement – *GOTH – Designing Darkness*

Goth is wijdverspreid in onze hedendaagse cultuur. Op deze middag stelden we aan de vooraanstaande schrijver en goth-kenner Catherine Spooner de vraag wat goth precies is. Hoe wordt deze betoverende wereld gevormd? Waarom is goth zo populair en wat betekenen de hedendaagse manifestaties ervan? Hoe komt het toch dat vrijwel ieder van ons iets herkent in en geraakt wordt door deze donkere en morbide esthetiek? Tomas van den Heuvel, assistent-conservator voerde het gesprek met Catherine Spooner. Ze vertelde over haar onderzoek en de boeken die ze geschreven heeft. Tomas toonde een aantal werken uit de tentoonstelling waar Catherine op reageerde.

5 en 6 maart

Oh my GOTH – het festival

Festival op verschillende locaties in Den Bosch – *GOTH – Designing Darkness*

Design Museum Den Bosch, de Verkadefabriek en Willem Twee sloegen de handen ineen voor een tweedaags festival in het culturele hart van Den Bosch in het kader van de tentoonstelling *GOTH – Designing Darkness*. De gothic subcultuur nodigt uit om na te denken over de dingen die doorgaans het daglicht niet kunnen verdragen. Of je nou zwarte eyeliner draagt of niet, iedereen heeft een donker randje. *Oh my GOTH – het festival* nam de bezoekers mee op een duistere verkenningstocht naar de invloeden van goth binnen de wereld van film, muziek, theater en design. Men kon griezelen, zwelgen en ongegeneerd genieten dankzij een uitgebreid programma met concerten, theatervoorstellingen, unieke filmvertoningen en workshops.

5 maart

Painting Darkness

Workshop in het kader van *Oh my GOTH – het festival*

Of je het leven als zijnde gothic ervaart of niet is een keuze. Goth is misschien niet wat je bent maar dat wat je doet. In deze schilderworkshop koos je voor de duistere kant in jezelf en veranderde je een alle-daagse dag in een horrorstory. Dit verhaal werd het

startpunt van je schilderij. Eerst ging je op zoek naar gothic stijlkenmerken in de tentoonstelling, vervolgens paste je deze op eigen wijze toe in je schilderij. Onder leiding van kunstenaar Frits Peeters en Aaron van Erp ging je aan de slag op doek in de studio van het museum.

5 maart

Nieuw bloed, de poëzie van horror

Lezing in het kader van *Oh my GOTH – het festival*

Horror is lang niet altijd serieus genomen in de cinema, sinds deze eeuw maakt het genre een interessante transformatie door. Horror is simpelweg niet meer weg te denken uit onze beeldcultuur. Als we dieper op deze ontwikkeling inzoomen, zien we dat steeds meer vrouwelijke filmmakers zich de esthetiek en genreconventies van de horrorfilm hebben toegeëigend. Tijdens deze lezing wierp Patricia Pisters, hoogleraar Film, Media en Cultuur aan de Universiteit van Amsterdam, een nieuw licht op het horrorgenre bezien door de ogen van vrouwelijke cineasten. Deze activiteit was zowel online als in het museum te volgen.

6 maart

Dark Entries

Interactief muziekcollege in het kader van *Oh my GOTH – het festival*

Dit college was een zoektocht naar de duistere bronnen binnen de popmuziek. Je maakte samen met muziek- en mediakenner Reint Boven een analyse aan de hand van muziek, tekst, video en albumhoezen. Startpunt van de muzikale zoektocht was de jaren vijftig, toen er nog lang geen sprake was van gothic muziek, of toch wel? Hierna werd ingezoomd op verschillende periodes, met natuurlijk de jaren tachtig, waarin gothic muziek voor het eerst als zodanig werd gedefinieerd. Deze activiteit was zowel online als in het museum te volgen.

6 maart

Gothic Collage

Tekenworkshop in het kader van *Oh my GOTH – het festival*

Al tekenend konden de deelnemers de tentoonstelling *GOTH – Designing Darkness* verkennen. Er werd ingezoomd op spannende details, structuren, licht- en schaduwspel. Niet het eindresultaat maar het kijken stond voorop. Er werd gewerkt onder leiding van kunstenaar Sabina Timmermans, die zelf prachtig gedetailleerde tekeningen maakt. Na een uur tekenen verwerkte elke deelnemer zijn verzamelde schetsen in een collage.

12 en 13 maart

De Bossche Tepelvaas

De Bossche Tepelvaas was een vrolijke viering van het menselijk lichaam. Midden in de hal van Design Museum Den Bosch verscheen op 12 en 13 maart de Tepeltent. Deze ronde, roze tent was gedurende dat weekend de werkplek van kunstenaar Natasja Alers: hier maakte zij gipsafdrukken van de tepels

van de bezoekers van het museum. Iedereen mocht meedoen: jong en oud, man en vrouw, alles daartussenin. In de privacy van de Tepelent bracht Natasja Alers voorzichtig een laagje gips aan op je blote tepel. Nadat het gips gedroogd was, verwijderde Alers de afdruk en kon je je aankleden en het museum bezoeken. Alle tepelafdrukken die Alers tijdens dit weekend maakte, zijn door haar samengevoegd en verwerkt tot de Bossche Tepelvaas. Design Museum Den Bosch kocht de Bossche Tepelvaas aan voor de collectie en toonde hem tijdens de zomer in het museum.

19 maart

GOTH – de afgrond

Lezing en artist talk – *GOTH – Designing Darkness*

De Vlaamse filosoof Dimitri Goossens nam je tijdens zijn lezing mee op een excentrieke expeditie langs de donkere afgrond van het menselijke bestaan. Aan de hand van voorbeelden uit de horror-beeldcultuur en objecten uit de tentoonstelling (waaronder het keramische werk van Carolein Smit) werd het spoor gevolgd van filosofische concepten zoals het unheimische, het abjecte en het monsterlijke. Aansluitend op de lezing kwam kunstenaar Carolein Smit aan het woord. Ze vertelde onder meer welke symboliek zij in haar werk gebruikt en hoe zij het vond dat haar werk in *GOTH – Designing Darkness* werd getoond. Deze activiteit was zowel online als in het museum te volgen.

26 maart

Air Max Day Give Away

Online actie – *Sneakers Unboxed*

Op 26 maart was het Air Max Day en op 3 mei opende de tentoonstelling *Sneakers Unboxed*, waar StockX sponsor van was. Om dat te vieren gaven we samen met StockX een paar Nike Air Max 1 Amsterdam en een paar Nike Air Max 1 London weg.

4 en 5 juni

Sneakers Unboxed op Sneakerness

Mini-tentoonstelling – *Sneakers Unboxed*

Sneakerness is een van de drukst bezochte sneakerbeurzen van Europa. Design Museum Den Bosch was aanwezig op de editie in Amsterdam met een klein voorproefje van de tentoonstelling *Sneakers Unboxed*. Op drie grote lichtbakken waren zes bijzondere beelden uit de tentoonstelling te zien. De aanwezige suppoosten gaven tekst en uitleg, en deelden folders met betrekking tot de tentoonstelling uit.

10 juni

The Incredible Shrinking Man

Theatrale lezing – *Sneakers Unboxed*

The Incredible Shrinking Man is een artistiek en prijswinnend onderzoek van ontwerper/kunstenaar Arne Hendriks naar de mogelijkheden om een mens te creëren van vijftig centimeter, een mens die beter op aarde past. Via speculatief ontwerponderzoek verkent Hendriks de mogelijkheden en gevolgen van een mens van een halve meter lang. Deze theatrale lezing werd georganiseerd samen met Huis73 en debatplatform RUW.

10 juni

Sneakers Unboxed – de andere kant

Denkwandeling – *Sneakers Unboxed*

Al 'denkwandelend' door het museum stond men stil bij de achterkant van de sneakerindustrie. Er werd gestart bij de eigen schoenen en vervolgens via de kosten van sneakerproductie en *waste fields* doorgeschakeld naar de wereldeconomie om uiteindelijk de groei te bevragen. Een jaarlijkse groei van 2 tot 3 procent lijkt niet zoveel, maar in 23 jaar is de productie en consumptie van goederen hiermee verdubbeld. De deelnemers werden geconfronteerd met de vraag of zij zich bewust waren van de positie die ze zelf innamen. De denkwandeling werd gemaakt in een kleine groep onder leiding van een gids die het gesprek leidde. Op verschillende punten in de wandeling leverden beelden, citaten en feiten nieuwe stof tot nadenken.

3 t/m 26 augustus

Sneakerstudio voor denkbeeldige vrienden

Kinderworkshops – *Sneakers Unboxed*

In de tentoonstelling *Sneakers Unboxed* bevonden zich schoenen voor hardlopers, voor skaters, voor hiphoppers, voor jonge én voor oude mensen. De kinderworkshops naar aanleiding van deze tentoonstelling gingen uit van een aantal vragen, zoals: Kun jij zien welke schoen voor wie is? Wist je dat er ook sneakers voor aliens te zien zijn, sneakers voor denkbeeldige vrienden? Wat voor wezen zou jouw denkbeeldige alienvriend zijn? Welk karakter, welke kleren en welke sneakers passen bij jouw fantasievriend? In de ontwerpstudio van het museum maakten de kinderen samen met twee sneakerconstructeurs deze sneaker. Eerst werd in het museum gekeken hoe sneakers ontworpen en gemaakt zijn. Daarna gingen de kinderen zelf aan de slag: ze ontwierpen en bouwden hun eigen schoen. Ze mochten zelf bepalen of ze hun sneakers met foam, borduurgaas, papier of zelfs klei maakten.

2 september

Museumavond

Tijdens de Bossche Zomernacht openden Design Museum Den Bosch en Het Noordbrabants Museum gratis de deuren voor een Museumavond met kunst, cultuur, geschiedenis en design. Er was van alles te beleven tijdens een bomvol programma: men kon een kunstenaar ontmoeten, een theeceremonie of een bijzondere rondleiding ervaren, een postercollage maken of aansluit bij de silent disco in de binnentuin.

3 en 4 september

Op Oost

Kinderworkshops – *Sneakers Unboxed*

Tijdens het feestelijke weekend Op Oost werd het nieuwe skatepark aan de Oosterplas in gebruik genomen. Onze museumdocenten gaven het hele weekend lang verschillende gratis workshops voor kinderen en hun ouders.

17 september

PORTAL 012 door Elisa van Joolen

Workshop – *Sneakers Under Construction*

Ontwerper Elisa van Joolen ontwikkelde samen met het Young Design Team een nieuwe editie van PORTAL (2017 – heden). In deze unieke masterclass-editie van PORTAL kreeg je de kans om je onder te dompelen in de ontwerp- en onderzoekspraktijk van Elisa van Joolen. De dagvullende intieme workshop was opgedeeld in twee delen. In het eerste deel kreeg je van Elisa de kneepjes van het vak geleerd en besprak je samen teksten, video's en objecten om inzicht te krijgen in haar onderzoekspraktijk. In het tweede deel van de dag gingen de deelnemers samen praktisch aan de slag met het onderzoek en het ontwerp.

24 september

MULTIFORM door Gabriel Fontana

Workshop – *Sneakers Under Construction*

Wat is je plaats in een groep? Wanneer was je voor het laatst in de minderheid? Kun je in andermans schoenen staan? Dit soort vragen kwamen aan de orde in de workshop van Gabriel Fontana, waarbij de vorm van een standaard gymklas als uitgangspunt diende om groepsdynamica te onderzoeken. De sport- en spelvorm van Gabriels onconventionele handbalwedstrijdje in deze workshop fungeerde als trigger om het gesprek met hem en de andere aanwezigen aan te gaan over diversiteit en inclusie op basis van fysieke capaciteiten, alsmede over gender, seksualiteit en ras. Deze activiteit werd in het Engels aangeboden.

22 november

SAVED #1: Ada Sokól

Artist Talk – *A Digital Nature*

Hoe vinden jonge designers hun inspiratie online? In hoeverre heeft hun favoriete meme als inspiratie gediend voor hun laatste ontwerp? Op welk beeld kunnen ze altijd terugvallen als ze in een creatieve impasse verkeren? Kortom: wat vertelt hun map 'opgeslagen bestanden' ons over hun creatieve identiteit? De eerste designer die deze kwesties belichtte was Ada Sokól, wier werk te zien was in de presentatie *A Digital Nature*. Ada heeft een unieke stijl met hyperrealistische, etherische visuals die bij een breed publiek tot de verbeelding spreken. Het gesprek met Sokól werd in het Engels gevoerd.

10 december

A New World

Theatrale tarotlezingen – *A Digital Nature*

Ontwerper en kunstenaar Stephanie Smit, beter bekend als Giek_1, ging met bezoekers van het museum in gesprek aan de hand van intuïtieve tarot en astrologie. De gesprekken vonden plaats in haar *5th Dimension Tent*, de door haar ontworpen tent die voor één dag in de hal van het museum stond. Via het visuele medium van de tarot gaf Giek_1 readings die waren toegespitst op de relatie tussen mens, natuur en de digitale wereld. Thema's als klimaatverandering, klimaatstress en digitalisering stonden centraal in de gesprekken.

11 december

Crafting Digital Fashion

Paneldiscussie en workshop – *Screenwear –*

Exploring Digital Fashion

Tijdens deze middag gingen digitale ontwerpers in gesprek met traditionele makers rondom het thema digitale mode en sieraden. Aan de hand van voorbeelden uit de tentoonstelling *Screenwear – Exploring Digital Fashion* en uit de digitale én ambachtelijke praktijk kreeg je inzicht in de mogelijkheden die digitale technologieën bieden voor het behoud van ambachten en vakkennis. Ontwerpers die hiervoor bij ons aanschoven waren Anneleen Swillen, Ted Noten, Sarah Mayer en Marina Elenskaya. Natuurlijk bleef het niet alleen bij kijken en luisteren. Aansluitend konden de deelnemers in de wereld van pixels en augmented reality duiken door zelf digitale filters te maken in een workshop begeleid door Sarah Mayer.

27 en 29 december

Modestudio voor jouw digitale avatar

Kinderworkshops – *Screenwear – Exploring Digital*

Fashion

In de ontwerpstudio van het museum konden kinderen samen met een museumdocent een outfit voor hun avatar ontwerpen en maken. Eerst gingen ze gezamenlijk in de tentoonstelling kijken wat digitale mode is en hoe een avatar eruit kan zien. Daarna mochten ze zelf aan de slag gaan. De kinderen werd de mogelijkheid geboden te kiezen uit veel verschillende materialen, die gecombineerd konden worden tot een perfecte outfit voor ieders persoonlijke avatar. De museumdocenten hielpen de kinderen tijdens de workshop zodat ze samen tot een verrassend eindresultaat kwamen.

Educatie

22

Design Museum Den Bosch laat de (recente) geschiedenis van vormgeving en de invloed van design op je dagelijks leven zien. In toegankelijke en spraakmakende tentoonstellingen tonen we design en plaatsen het in een maatschappelijke context. Dat maakt het museum interessant voor leerlingen en studenten. We laten jonge bezoekers op een interactieve manier ervaren dat ook zij de gebruikers en de vormgevers zijn van hun omgeving en de toekomst.

Het format dat we hiervoor ontwikkeld hebben is de designwork-out. De designwork-out kan vergeleken worden met een work-out in de sportschool: leerlingen en studenten doen korte, krachtige oefeningen waar ze sterker van worden. Onder begeleiding van een museumdocent verplaatsen ze zich in de tentoonstelling van oefening naar oefening, en aan het einde hebben ze zo een volledig circuit doorlopen. Tijdens deze work-outs wordt gekeken, nagedacht, gepraat, gediscussieerd, geschetst en gemaakt. We werken volgens de principes van 'Ontwerpend en onderzoekend leren' en 'Design Thinking' en maken gebruik van 'Thinking Routines'.

Schoolbezoek	2019	2020	2021	2022
• primair onderwijs	845	16	42	543
• voortgezet onderwijs	3.208	616	476	4.000
• mbo	2.247	477	733	1.276
• hbo/wo	624	71	446	291
• speciaal onderwijs				92
• docenten	461	59	95	522
Totaal	7.385	1.239	1.792	6.724

Na twee zeer moeilijke jaren op het gebied van educatie was 2022 een ware verademing. Hoewel veel scholen en opleidingen nog bezig waren met het inhalen van de corona-achterstanden, zagen we dat museumbezoek langzaam weer terugkwam op de agenda. In de maanden maart, juni, juli en oktober tikten we zelfs (bijna) de grens van 1000 schoolbezoekers per maand aan. In juli 2022 alleen al verwelkomden we zo goed als evenveel schoolbezoekers als in het hele jaar 2020.

Met name de grote toename voor het voortgezet onderwijs valt op; bijna een vertienvoudiging ten opzichte van het voorgaande jaar! Dit is voor een deel toe te schrijven aan de bezoeken in het kader van het vmbo-project uit de BIS-gelden (nu Club Zien genaamd), waarover later in dit hoofdstuk meer. Alleen het aantal bezoeken vanuit hbo/wo is in 2022 opvallend afgenomen. In 2021 waren het juist de culturele vakopleidingen op hbo en wo-niveau die het museum bleven bezoeken. Mogelijk speelt de programmering hierin een belangrijke rol: tijdens de gehele looptijd van de tentoonstelling *Sneakers Unboxed* heeft geen enkele student van het hbo of wo in opleidingsverband het museum bezocht. Tijdens *GOTH – Designing Darkness* en *PROCESS – Design Drawings from the Rijksmuseum* kwamen zij wel weer. Voor het primair en voortgezet onderwijs geldt het tegenovergestelde: het zwaartepunt van hun bezoeken lag juist wél tijdens *Sneakers Unboxed*.

De banden met onze 'vaste' educatiepartners waren ook in 2022 weer warm. Scholen en opleidingen als het Koning Willem I College (Den Bosch), SintLucas (Boxtel/Eindhoven), Nimeto (Utrecht), Elde College (Schijndel) en Fontys (Tilburg) bezochten ons net als in vorige jaren trouw. Het is goed om te zien dat hier in 2022 echter ook veel nieuwe scholen en opleidingen bij gekomen zijn, die ons voor het eerst bezochten. De komende jaren zetten we in op een uitbreiding van deze warme banden.

Eind 2022 is een start gemaakt met een verbeterde profilering van het educatieaanbod. De webpagina's hebben een uitgebreide make-over gehad. Sindsdien is het aantal boekingen toegenomen en zijn het bouncepercentage en exitpercentage op de site gehalveerd: allemaal tekenen dat bezoekers de informatievoorziening op de pagina waarderen.

Club Zien

In 2021 is het vmbo BIS-traject gestart. Door steun van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de provincie Noord-Brabant zijn drie medewerkers geworven die als doel hebben meer vmbo-leerlingen in Brabantse musea te ontvangen, beginnend bij Design Museum Den Bosch en Het Noordbrabants Museum. Na een vliegende start is het project in 2022 verder uitgerold in Den Bosch, en heeft het de naam Club Zien gekregen. De betrokken scholen zijn nu de Bossche Vakschool, Yuverta vmbo Den Bosch, Walewyc Mavo, d'Oultremont College, De Rijzert, Maurick College, Curio prinsentuin Andel, SG de Overlaat, Sint-Janslyceum, Willem van Oranje College, Van Maerlant en het Fioretti College. Wat dit

initiatief uniek maakt, is dat er daadwerkelijk sprake is van een gemeenschappelijke aanpak om musea aantrekkelijk te maken voor vmbo-leerlingen; daarbij zijn vmbo-leerlingen, docenten, schoolbesturen, culturele instellingen en andere partners allemaal betrokken. Het educatieve aanbod wordt ontwikkeld volgens de gedachte 'niet stapelen maar vervangen'. Het sluit daarmee aan op het curriculum van vmbo-leerlingen en kan curriculumvervangend ingezet worden. Middels A-, B- en C-metingen zijn in 2022 de educatieve producten ontworpen, getest en gefinetuned voor en met de doelgroepen. Vanaf 2023 zijn de Club Zien-programma's te boeken.

Nieuwe ruimtes, nieuwe bezoekers

23

Publieksverbreding staat al enige tijd boven aan de agenda van Design Museum Den Bosch. Maar we zien dat niet per se als een marketingopdracht. Het museum werkt altijd vanuit de inhoud; verbreding van het publiek betekent daarom allereerst een verbreding van het verhaal en het aanbod van het museum. Nieuwe presentaties, nieuwe presentatievormen, nieuwe ruimtes en daaruit voortvloeiend: nieuwe mensen. Het museum kiest hierbij voor een aanpak van experiment, van de vingeroefening in plaats van het tonnenproject. De tentoonstellingsplanning in de twee grote tentoonstellingsruimtes staat natuurlijk voor de lange termijn vast, al is ook daar publieksverbreding een aandachtspunt (zie bijvoorbeeld de tentoonstelling *Sneakers Unboxed*). In 2022 hebben we echter de stap gezet om onze programmering gebouwbreed en onderzoekend in te zetten. Waar kunnen we op korte termijn en binnen de bestaande mogelijkheden nieuwe verhalen vertellen, nieuwe perspectieven bieden en nieuwe bezoekers aanspreken? Al snel bleek dat ons gebouw wemelt van de kleine en grote plekken waar experiment mogelijk is. En ook online bleken er nog onontgonnen gebieden waar we ons konden ontwikkelen.

Dat is niet alleen van belang voor de publieksverbreding op de korte termijn. 2022 stond, in ieder geval achter de schermen, in het teken van de plannen voor een verhuizing naar een nieuwe locatie. Die verhuizing is voor het museum een reden om zowel in de spiegel als in de glazen bol te kijken. Wie zijn we nu? Wie willen we zijn? Hoe ziet het designmuseum van de toekomst eruit? De hieronder genoemde verkenningen van nieuwe ruimtes en

nieuwe bezoekers zijn ook een manier om die vragen te onderzoeken.

De resultaten van de hierboven aangeduide experimenten in het museum zijn op verschillende manieren te peilen. Allereerst is het duidelijk dat de nieuwe presentaties op nieuwe plekken in het museum hebben geleid tot aanzienlijk meer samenwerkingen met, en zichtbaarheid voor jonge makers. Tegelijkertijd is het een manier om te voldoen aan de vaak gehoorde vraag naar meer aandacht voor de collectie van het museum. Kijkend naar de bezoekerscijfers over 2022, is het opvallend dat het percentage bezoekers dat voor het eerst Design Museum Den Bosch bezoekt, is toegenomen van 34 naar 53 procent. Het is duidelijk dat we dus veel nieuwe mensen hebben weten te verleiden het museum te bezoeken. Ook het percentage bezoekers onder de 40 jaar is toegenomen van 16 naar 21 procent. Aangezien jongeren een belangrijk speerpunt vormen van de publieksverbreding, is het goed te zien dat hun aandeel in de bezoekersaantallen toeneemt. Dat heeft ongetwijfeld ook te maken met het feit dat de nieuwe programmering in de nieuwe ruimtes nieuwe vormen van media-aandacht genereert. Zo hebben de presentaties in de Young Design Space geleid tot aandacht op voor ons nieuwe platforms als Sneakerjagers en Glamcult. Het Tepelvaasweekend werd niet alleen in de voor ons vertrouwde media als *Trouw*, *de Volkskrant* en Omroep Brabant uitgebreid besproken, maar kreeg ook een video op de landelijke pagina van het *AD* en werd (zij het grappend) door de presentatoren van Radio 538 genoemd. Het is opvallend dat, ondanks de verhoging van de ticketprijs, bezoekers in 2022 de prijs-kwaliteitsverhouding van het museum hoger waarden dan in voorgaande jaren. Het is heel goed mogelijk dat dit te maken heeft met het grotere aanbod in het museum.

Het Tepelvaasweekend en de Bossche Tepelvaas

Dit project bracht veel van de nieuwe experimenten bij elkaar. Allereerst was het een samenwerking met een jonge, veelbelovende maker in het kader van de keramiekcollectie. Keramist Natasja Alers maakte in opdracht van het museum een unieke Tepelvaas. Het is in de geschiedenis van het museum niet vaak voorgekomen dat we op die manier een opdracht geven aan een jonge maker. Tevens was het een experiment in het betrekken van het publiek bij het maakproces. Normaal toont het museum het eindresultaat van een kunstenaar of ontwerper. Nu kon het publiek zelf aan het maakproces bijdragen door een afdruk van de tepel te laten vervaardigen. Het maken van de tepelafdrukken tijdens het Tepelvaasweekend was een evenement op zich, en zorgde voor erg veel nieuwe bezoekers aan het museum. Uiteindelijk was het ook een vingeroefening in nieuwe presentatievormen: de vaas werd getoond op een speciaal daarvoor gemaakte sokkel in de hal van het museum samen met een filmpje dat het maakproces toonde. Een plek die voor iedereen gratis toegankelijk is. De discussie over enerzijds de verpreutsing van de maatschappij en anderzijds de pornificatie van afbeeldingen van het menselijk

lichaam die de vaas oproept, kon op die manier op een openbare, toegankelijke plek plaatsvinden.

Alle films van Bart Hess

Met de verplaatsing van de MuseumShop naar het voormalige auditorium kwam er op de begane grond veel ruimte vrij. Een deel werd gebruikt voor de Young Design Space, maar er bleek ook nog plek voor het tonen van alle films van Bart Hess. Hess is een uitermate succesvol maker die al sinds het begin van zijn carrière op de radar van het museum staat. De eerste grote overzichtstentoonstelling van zijn werk was in 2017 bij ons te zien, en sindsdien is hij onder andere betrokken geweest bij *BodyDrift – Anatomies of the Future* (2020). Deze presentatie was op veel vlakken vernieuwend. Niet eerder was er op de begane grond van het museum een deel van de programmering te zien. De ruimte ligt in de loop naar Het Noordbrabants Museum, en het was goed te zien dat ook bezoekers die op weg zijn naar de burens op deze manier toch iets van Design Museum Den Bosch meekrijgen. De keuze voor film als medium ligt in een designmuseum niet altijd voor de hand. Veel mensen zullen toch een designstoel of een historisch servies verwachten. Dat is precies wat het museum met het oog op de toekomst en middels dit soort presentaties aan het verkennen is: welke media en presentatievormen kunnen het idee van design en vormgeving verbreden?

De ruimte waar de films te zien waren, was bewust ingericht als fijne plek om te verblijven: gratis toegankelijk met een gigantische bank om in weg te zakken en een mooi doorkijkje naar de binnentuin. Dit is onderdeel van ons denken over het museum als laagdrempelige publieke ruimte waar iedereen inspiratie op kan doen.

Young Design Space

De Young Design Space is speciaal vrijgemaakt als eigen plek voor het Young Design Team. Het is de ruimte waarin zij hun presentaties en activiteiten kunnen organiseren; laagdrempelig en gratis toegankelijk. Tegelijkertijd is dit slechts het startpunt, vanaf het begin is duidelijk geweest dat Young Design op ieder moment en op iedere plek in het museum kan en mag opduiken. Op de plek van het Young Design Team wordt onderzocht waar het publiek van de toekomst behoefte aan heeft, maar ook waar de makers en conservatoren van de toekomst behoefte aan hebben.

De eerste twee presentaties (*Sneakers Under Construction* en *A Digital Nature*) hebben een platform geboden aan jonge makers op veel verschillende gebieden van kunst en vormgeving, van keramiek tot digital design.

1:? – De modellen van Gijs Bakker en *Touching Worlds: ontdek de keramiekcollectie*

Het museum heeft al jarenlang een bijzondere band met de ontwerper Gijs Bakker, én met de Vereniging Rembrandt. In 2010 verwierven we met steun van de Vereniging een belangrijk gedeelte van het nalatenschap van de ontwerpster Emmy van Leersum; dit jaar kwam daar een belangrijke selectie prototypes en

modellen van Gijs Bakker bij (haar partner). Deze werden getoond op een nieuwe presentatieplek in het museum: boven aan de trap op de tweede verdieping. Eerder waren hier enkele stukken uit de collectie te zien. Maar een geheel nieuw ontwerp zorgde ervoor dat de prototypes en modellen van Gijs Bakker een op zich zelf staande, compacte presentatie vormden. De ambitie is om op deze plek een paar keer per jaar een deel van de collectie sieraden te tonen. Hiermee is er wederom een flexibele presentatieplek in het museum gerealiseerd in een ruimte die eerder niet goed benut werd. Het is een antwoord op de vraag om meer zichtbaarheid van de collectie, waarvan toch het grootste deel in het depot verstopt zit. Het is ook een manier om doorlopend ons meer traditionele publiek te bedienen. Immers: als zij wegblijven, valt er een groot gat in de bezoekersaantallen. Zeker wanneer er in de tentoonstellingszalen meer aandacht is voor populaire en hedendaagse cultuur, is het mooi om ook de bezoekers die op zoek zijn naar meer traditioneel design een presentatie te kunnen tonen die hen aanspreekt. Eerder werd vanuit datzelfde perspectief al de semipermanente collectiepresentatie *Touching Worlds* gerealiseerd op dezelfde verdieping.

De publieksverbreding zit echter niet alleen in de nieuwe ruimtes die we binnen het museum benutten. Ook de vele samenwerkingen die elders in dit jaarverslag beschreven staan, bijvoorbeeld in het hoofdstuk Marketing & communicatie, zijn onderdeel van de ambitie om meer en diverse doelgroepen te bereiken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Museumavond. Deze stond aanvankelijk gepland voor zaterdag 3 september. Toen echter bleek dat de afsluiting van de Bossche Zomer op 2 september zou plaatsvinden, hebben we het besluit genomen om daarbij aan te sluiten. Een gok die goed uitpakte: met meer dan 1500 bezoekers was het de meest drukbezochte museumavond ooit, en vele bezoekers waren nog nooit eerder in het museum geweest. Ook online zoeken we steeds nieuwe ruimtes op. Zo is in 2022 een start gemaakt met TikTok, tijdens de tentoonstelling *Sneakers Unboxed*. De speelse en informatieve filmpjes waarin het team van jonge conservatoren hun favoriete delen van de tentoonstelling lieten zien, waren een bescheiden succes en vormen de basis voor de doorontwikkeling van onze strategie op dit platform.

Diversiteit & inclusie

24

Design Museum Den Bosch werkt er hard aan een organisatie te zijn waarin gelijkwaardigheid en diversiteit voorop staan. Waar mensen van verschillende achtergronden en leeftijden graag komen en willen werken. Waar design, maar ook andere cultuuruitingen worden ingezet om relevante en actuele culturele en maatschappelijke fenomenen en ontwikkelingen te analyseren en duiden, op een meerstemmige manier. Zo kan het museum vanuit zijn publieke taak een bijdrage leveren aan een open en tolerante samenleving waar iedereen erbij hoort, ongeacht gender, sekse, etniciteit, kleur, afkomst, geartheid en of je wel of geen beperking hebt. Het museum onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie, heeft deze sinds 2021 ingebed in zijn directiereglement en past deze toe op een manier die dicht bij de visie van het museum blijft. In 2021 werd een plan ontwikkeld om gerichte stappen te kunnen zetten richting een diverser personeelsbestand en een jongere en meer diverse bezoekerssamenstelling. In 2022 is een start gemaakt met de uitvoering hiervan.

Publieksontwikkeling: jong en inclusief

Geen andere discipline dan design is zo goed in staat om in een museale context jongere doelgroepen aan te spreken. Design oefent een grote aantrekkingskracht uit op jongeren en heeft vaak een toegankelijker karakter dan beeldende kunst, waardoor het de potentie bezit om behalve jongeren ook een breder, niet-vanzelfsprekend museumpubliek voor cultuur te interesseren. Toch realiseert Design Museum Den Bosch zich dat het simpelweg zijn van een museum een drempel opwerpt voor bepaalde

doelgroepen. Jongeren, mannen, lager opgeleiden en mensen met een migratieachtergrond zijn ondervertegenwoordigd. Tentoonstellingen als *Design van het Derde Rijk (2019-2020)* en *GOTH – Designing Darkness (2021-2022)* lieten zien dat het mogelijk is om met design een groot aantal nieuwe, *unusual suspects* te bereiken. Ook de ontwikkeling van een digitaal kennisplatform (de Derde Verdieping) en de jarenlange, intensieve samenwerking met een aantal mbo-opleidingen tonen dat publieksverbreding kansrijk is. Het museum heeft dan ook de ambitie geformuleerd om in de jaren 2021-2024 een grote en structurele stap te zetten richting een divers samengesteld publiek. Verjonging en kanselijkheid zijn daarbij belangrijke uitgangspunten; culturele diversiteit ligt in het verlengde hiervan. In zijn aanpak richtte het museum zich in 2022 (en zal dat ook de komende jaren doen) met name op deze doelgroepen:

- jongeren van 18-30 jaar en 31-40 jaar
 - mbo-studenten (+ hun ouders)
 - lager opgeleiden
 - mensen met een migratieachtergrond in Den Bosch
 - mensen zonder culturele kortingskaart.
- In het hoofdstuk Marketing & communicatie komt de bezoekerssamenstelling aan bod.

Programma

Een succesvol voorbeeld van voornoemde aanpak in 2022 is de tentoonstelling *Sneakers Unboxed* (mei tot oktober 2022) in samenwerking met the Design Museum London. Deze tentoonstelling liet zien dat de sneaker, oorspronkelijk ontwikkeld als sportschoen, door jongeren uit buitenwijken van steden tot stijlicoon werd gemaakt. De invloed van subculturen op de populariteit van deze schoen is evident. De tentoonstelling trok niet alleen relatief veel jonge bezoekers, maar zorgde er ook voor dat deze jonge liefhebbers zich konden identificeren met het verhaal dat de tentoonstelling vertelde. Maar er speelde nog iets anders: de sportschoen op een sokkel in een museum zetten verlaagt de drempel tot museumbezoek substantieel. Het maakte (jonge) mensen met allerlei achtergronden voor wie museumbezoek niet vanzelfsprekend is duidelijk dat een door hen gedragen en gewaardeerd object het waard is om in een museum getoond te worden. Dit heeft een enorme impact gehad op de binding met voor het museum nieuwe bezoekersgroepen.

Een ander voorbeeld is het Young Design Programma, een nieuw meerjarig programma waarmee het museum zich specifiek richt op jongvolwassenen. Hierover is meer te lezen in het onderdeel Young Design Programma.

Partners

Het museum zoekt bewust naar partners die onze scope verbreden, lokaal, landelijk, internationaal. In het hoofdstuk Marketing & communicatie staan enkele partners uitgelicht; het hele overzicht van samenwerkingen staat achter in dit jaarverslag.

Young Design Programma

25

Design Museum Den Bosch heeft de ambitie om hét designmuseum van Nederland te worden. Sinds het zijn koers aanscherpte naar design heeft het museum zich ontwikkeld tot een relevant en breed toegankelijke presentatieplek binnen het culturele veld. Het museum heeft zichzelf met een aantal spraakmakende exposities niet alleen landelijk maar ook internationaal op de kaart gezet. In korte tijd is het uitgegroeid tot een plek met een open uitstraling en een gedurfde, maatschappelijk relevante programmering. De bezoekersaantallen maakten een belangrijke groei door, maar ook de samenstelling van het publiek veranderde mee en werd breder. Het design-educatieprogramma gooit hoge ogen bij het lokale en landelijke onderwijsveld en bereikt jaarlijks duizenden leerlingen en studenten. In de komende jaren wordt deze transitie verder doorgezet. Het museum wil een aantal wezenlijke veranderingen teweegbrengen in organisatie, programma en publiek, waardoor we eind 2024 niet alleen hét Nederlandse designmuseum zijn met internationale bekendheid, maar – belangrijker nog – óók voor het publiek van de toekomst relevant zijn en blijven.

De afdeling Young Design

Om een structurele en effectieve stap te zetten in het bereiken van een jonger en inclusiever publiek, is op 1 maart 2022 een drietal nieuwe en jonge medewerkers aangesteld: de afdeling Young Design. Oorspronkelijk was alleen een junior curator gepland, maar we zijn tot het inzicht gekomen dat voor daadwerkelijke verandering en slagkracht een klein team moest worden gevormd op sleutelposities in de organisatie. De Young Design Curator tentoonstellingen (0,67 fte)

ontwikkelt exposities en andere programmavormen voor een jong en inclusief publiek. Daarnaast is een Young Design Curator publieksprogramma's (0,5 fte) aangesteld die regelmatig publieke events organiseert. Een medewerker jongerencommunicatie (0,44 fte) zoekt naar nieuwe communicatiemiddelen om dit programma langzaamaan bij een steeds groeiende groep jongvolwassenen bekend te maken. Deze drie jonge professionals leggen telkens een verbinding naar de programmering van het museum, maar krijgen tegelijk de mogelijkheid om nieuwe onderwerpen te agenderen en presentatievormen te vinden die specifiek gericht zijn op het publiek van de toekomst. De medewerker jongerencommunicatie werkt actief om de inclusiviteit van het museum uit te dragen en ontwikkelt jongerencampagnes. Op die manier onderzoekt het museum de komende jaren hoe jongeren structureel en duurzaam aan zich te binden en op welke manier de uitkomsten kunnen interacteren met het programma van het museum.

Jonge makers, jonge gebruikers

Met de Young Design Space als thuisbasis startte het Young Design Team in 2022 met het ontwikkelen van tentoonstellingen en activiteiten waarbij de nadruk ligt op jonge ontwerpers, jonge gebruikers en de voor hen relevante en urgente maatschappelijke ontwikkelingen. De Young Design Space is een gratis toegankelijke ruimte op de begane grond van het museum. Verschillende hedendaagse onderwerpen worden hier op een meerstemmige, inclusieve en ruimdenkende wijze aangekaart. Tegelijkertijd vormt het Young Design Team de basis van een betrokken community van jonge mensen, met een eigen kijk op design, cultuur en de wereld om ons heen. Binnen Design Museum Den Bosch opereert het Young Design Team enerzijds zelfstandig met een eigen programmering in een eigen ruimte. Anderzijds zorgt het team voor een nieuwe, frisse wind door het gehele museum en vormen hun ideeën de basis voor allerhande nieuwe kruisbestuivingen en initiatieven.

De Young Design Space

In de Young Design Space zijn in 2022 twee tentoonstellingen georganiseerd en hebben verschillende events plaatsgevonden. Een overzicht hiervan is te lezen in het tentoonstellingsoverzicht en het activiteitenoverzicht.

Een positieve bijdrage aan de samenleving

Het Young Design Team wordt mogelijk gemaakt door steun van Fonds 21. Fonds 21 is een betrokken fonds dat door het steunen van projecten een positieve bijdrage levert aan de samenleving van nu. Onder de naam Fonds 21 EXTRA maakte het fonds in 2021 eenmalig 15 miljoen euro extra vrij voor initiatieven die buiten de kaders van het reguliere beleid vallen, om verschillende sectoren toekomstbestendig te maken en verschraving van het aanbod tegen te gaan. Zo wil Fonds 21 eraan bijdragen dat het Nederlandse publiek nu en in de toekomst kan genieten van kunst en cultuur en dat jongeren kunnen blijven deelnemen aan projecten die hun maatschappelijke kansen vergroten.

Onderzoek en kennisdeling

In 2022 startten we met onderzoek naar de jongvolwassen doelgroep, om te bepalen welke specifieke groepen jongeren en welke leeftijdscategorieën we met onze Young Design-activiteiten willen adresseren. De doelgroep 'jongeren' omvat immers een grote groep mensen met een grote verscheidenheid in levensfase, opleiding en interesses. Voor dit onderzoek werkten we in 2022 samen met jongerenadviesbureau Youngworks. Een van de uitkomsten was de activiteiten van Young Design te starten met studenten van creatieve opleidingen in Den Bosch en Brabant. Hiervoor zijn we een samenwerking aangegaan met St. Joost School of Art & Design. Studenten worden uitgenodigd om actief mee te denken en te praten over de invulling van het programma.

'Vanuit St. Joost School of Art & Design zoeken wij graag de samenwerking op met Design Museum Den Bosch. Studenten uit onze designopleidingen worden bij de actuele tentoonstellingen en discussiepunten betrokken bij hun toekomstige vakgebied en maken onderdeel uit van het discours. Als grote partners in de stad Den Bosch gaan we ook samen de uitdaging aan om de kwaliteit en duurzaamheid van het culturele ecosysteem in Brabant te vergroten en het vestigingsklimaat voor de afstudeerders te verbeteren.'

Vincent Koreman, Talentontwikkeling & Partnerships bij St. Joost School of Art & Design

Nieuwe manieren van communiceren

In augustus heeft het Young Design Team een eigen Instagramaccount geopend. Vanaf dat moment hebben we een voorzichtige groei gezien van het aantal volgers en de interactie. Er zijn eind 2022 306 volgers; het is goed om te zien dat daar juist de doelgroep tussen zit: jonge mensen uit Den Bosch en jonge makers. De jonge makers die betrokken waren bij de Young Design-tentoonstellingen *Sneakers Under Construction* en *A Digital Nature* hebben het account meermaals getagd, wat voor veel zichtbaarheid zorgde.

Het kostte de nodige moeite om erachter te komen welke communicatiekanalen het meest geschikt zijn om de doelgroep op een 'natuurlijke' manier te bereiken. Deze zoektocht heeft geresulteerd in postercampagnes bij hogescholen, uitgebreide campagnes op de socials waarbij we heel bewust de doelgroep van het Young Design-programma getarget hebben, contact met docenten van lokale creatieve opleidingen en meer.

De Derde Verdieping

26

De Derde Verdieping is het online kennisplatform waar verdiepende content gedeeld wordt over de thema's van het tentoonstellingsprogramma. Hier vertellen we niet alleen het verhaal van de conservator, maar staan meerstemmigheid, lokale binding, duurzaamheid en publieksverbreding centraal. De inhoud van de Derde Verdieping varieert; denk hierbij aan achtergrondartikelen, tekst- of beeldinterviews, podcasts, essays, zaalteksten, columns en livestreams. Voorheen werd deze content geproduceerd binnen interne afdelingen als Publiekszaken en Marketing & communicatie, maar in mei 2022 is er, met steun van Fonds 21, een nieuwe medewerker aangetrokken die zorg draagt voor contentontwikkeling, kwaliteitsbewaking en de profilering. Daarnaast worden er ook externe contacten, bijvoorbeeld academici en experts, maar ook liefhebbers, gevraagd hun visie te delen om zo een verdiepend en meerstemmig verhaal te creëren.

Goth

Na een start te hebben gemaakt met de Derde Verdieping van *GOTH – Designing Darkness* eind 2021, is deze in 2022 verder aangevuld met (voornamelijk) video-content die de door conservatoren opgedane kennis en de programmering rondom de tentoonstelling vastlegt.

Een significant deel van de publieksprogrammering is digitaal geregistreerd en beschikbaar: zo werd een internationaal panel georganiseerd, bestaande uit academici en prominente personen uit de subcultuur, werd goth-specialist Catherine Spooner uitgebreid

geïnterviewd door het museum en gaf kunsthistoricus Liesbeth den Besten een lezing die ook online te bekijken is.

Sneakers Unboxed

In de Derde Verdieping van *Sneakers Unboxed* wordt de meerstemmigheid binnen de sneakercultuur tot uitdrukking gebracht. Zo schreef sneakeractivist Titi Finley over genderongelijkheid in de sneakerwereld, journalist Talita Kallou en hoogleraar Nancy Bocken bogen zich over de duurzaamheid van de industrie en Randy Telg sprak in een video over het ontstaan van bubbling. Ook werd de podcast *SneakEars* uitgebracht waarin diverse experts spraken over thema's als de culturele herkomst van de sneaker, duurzaamheid, lokale sneakercultuur en jeugdcultuur.

Process

De Derde Verdieping van *PROCESS – Design Drawings from the Rijksmuseum* ging in tegenstelling tot de tentoonstelling niet over het verleden, maar juist over het heden en de toekomst van de ontwerptekening. Hiervoor werd de verbinding gezocht met lokale ontwerpers. In de videoserie *PROCESS: de ontwerptekeningen van Bossche designers* gaven diverse Bossche ontwerpers inzicht in hun persoonlijke ontwerpproces en hun visie op de toekomst van de tekening in dit proces. In totaal werden er twaalf afleveringen gepubliceerd met onder andere Charlotte Landsheer van Cor Unum, Alex de Witte, Ted Noten en Paulien Berendsen van Studio Parade.

Posthuman

Vanuit het gedachtegoed van de tentoonstelling *Screenwear – Exploring Digital Fashion* werd de Derde Verdieping met als thema *Posthuman* aangevuld met diverse artikelen. Zo werden tentoonstellingsteksten gepubliceerd en werd een artikel van Fashion United doorgeplaatst.

Professionalisering

Er is in 2022 gefocust op het professionaliseren van de Derde Verdieping. Hierbij lag het accent op het verder uitdragen van de kernwaarden van de Derde Verdieping: meerstemmigheid, lokale binding, duurzaamheid en publieksverbreding.

De Derde Verdieping is de aangewezen plek om niet alleen het verhaal van het museum als instituut uit te dragen, maar om ook anderen het woord te geven. Verdiepende essays, kritische artikelen en openhartige gesprekken vastgelegd als podcast of video geven hier ruimte aan. Op die manier krijgen diverse meningen en visies, soms zelfs tegenstrijdig, naast elkaar een podium. Zo spraken sneakerverzamelaars in de podcast *SneakEars* over het verzamelen en aanschaffen van de nieuwste sneakers, terwijl hoogleraar Nancy Bocken in haar essay juist de impact van de mode-industrie op het milieu duidt en tips deelt om minder te kopen.

Er is in 2022 bewust gezocht naar lokale binding. Design Museum Den Bosch is een museum met nationale ambities, maar voelt zich ook betrokken bij de regio. Voor de videoserie *PROCESS: de*

ontwerptekeningen van Bossche designers werden twaalf lokale ontwerpers en ontwerpduo's geïnterviewd. Daarnaast zit lokale binding niet alleen in wat we aan de voorkant laten zien. Voor deze serie werd dan ook samengewerkt met een lokaal videobedrijf.

Met de Derde Verdieping verduurzaamt het museum de kennisdeling met zijn bezoekers. Nadat een tentoonstelling afgelopen is, blijft de informatie online beschikbaar. Zo kunnen bezoekers lezingen terugkijken, tentoonstellingsteksten nog eens (na) lezen of een video van directeur Timo de Rijk bekijken die meer vertelt over de vijf belangrijkste objecten uit de tentoonstelling *GOTH – Designing Darkness*. Daarnaast kunnen thema's ook na afloop van de tentoonstelling voorzien worden van nieuwe artikelen, bijvoorbeeld rond het thema Posthuman, dat een doorlopend onderwerp in het museum is.

De meerstemmigheid, lokale binding en in zekere mate ook duurzaamheid dienen uiteindelijk bij te dragen aan publieksverbreding. Door de meerstemmigheid van de Derde Verdieping kan iedereen zich gehoord voelen door het museum als instituut en zien potentiële bezoekers hun waarden vertegenwoordigd nog voor ze het museum betreden. Door lokaal samen te werken en een podium te bieden aan ontwerpers uit de regio worden betere relaties ontwikkeld, maar toont het de lokale Bosschenaar ook dat het museum juist dichtbij is. Door de kennis van het museum te behouden en openbaar te publiceren bereiken we, ook na afloop van een tentoonstelling, nog steeds geïnteresseerden. Zo krijgen we nog regelmatig reacties op de videoregistraties van het programma rondom *GOTH – Designing Darkness*. Dat is ook terug te zien in de cijfers van Google Analytics, die inmiddels een waarde heeft gekoppeld aan pagina's van de Derde Verdieping. Dit betekent dat een bezoek aan de Derde Verdieping bijdraagt aan het aanschaffen van een museumticket.

Profilering

In 2022 bezochten 14.154 bezoekers de Derde Verdieping. Volgend jaar willen we dit bezoekersaantal gaan verhogen door diverse marketingcampagnes. De professionalisering van de Derde Verdieping is goed terug te zien in de kwaliteit van de bezoeken. Zo brengen bezoekers van de Derde Verdieping gemiddeld bijna 4 minuten door op de website, tegenover een gemiddeld bezoek van 1,5 minuut door het totale aantal websitebezoekers. Het bouncepercentage, waarbij bezoekers slechts één pagina bezoeken en geen interactie hebben met de content, is bij bezoekers van de Derde Verdieping 33% tegenover 55% van het totale aantal websitebezoekers. Ook bezoeken zij gemiddeld 4,5 webpagina's per websitebezoek tegenover 2,5 webpagina's van het totale aantal websitebezoekers. Daarnaast is het percentage terugkerende bezoekers van de Derde verdieping bijna 4% hoger in vergelijking met herhaalbezoeken van het totale aantal websitebezoekers.

Naast het vergroten van de kwaliteit van een websitebezoek is er ook gewerkt aan het profileren van de

Derde Verdieping binnen de museumsector. Tijdens het museumcongres 2022 werd het museum dan ook gevraagd aan te schuiven bij een rondetafelgesprek over het thema online vs onsite. Dit gesprek was niet alleen live bij te wonen tijdens het congres, maar werd later ook als podcast uitgebracht.

Marketing & communicatie

27

Bezoekersaantallen

60.619 bezoekers in 2022
30.502 bezoekers in 2021
65.663 bezoekers in 2020
140.794 bezoekers in 2019
82.542 bezoekers in 2018
78.633 bezoekers in 2017

Met uitzondering van de eerste drie weken van het jaar is het museum in 2022 normaal open geweest. Dat was een grote verademing na de vele coronasluitingen van de voorgaande jaren. Desalniettemin bleven de bezoekersaantallen achter bij de verwachtingen. Vooral in de eerste helft van het jaar bleek men nog huiverig om op stap te gaan en het museum te bezoeken. Deze trend was in de gehele culturele sector duidelijk aanwezig. Met een gemiddeld weekbezoek van 1.143 personen konden zelfs de vele jongeren die *Sneakers Unboxed* bezochten weinig verschil maken. De tweede helft van het jaar bleek hoopgevend, met een gemiddeld weekaantal van 1.321. Toch waren ook in die periode de bezoekerscijfers onbestendig, met uitschieters naar 2.240 en 2.681 tijdens de kerstvakantie en de Bossche Zomeravond, maar ook een aantal weken met minder dan 1.000 bezoekers.

Lokale samenwerkingen

Ook in 2022 stonden er weer vele lokale samenwerkingen op de agenda van het museum. Op het gebied van evenementen was natuurlijk de Bossche Museumavond een hoogtepunt: als onderdeel van de

Bossche Zomer en in coöperatie met Het Noordbrabants Museum hebben we meer bezoekers dan ooit op een laagdrempelige manier kennis kunnen laten maken met het museum. Ook *Oh my GOTH – het festival* was een mooi voorbeeld van culturele samenwerking. Samen met de Verkadefabriek en Willem Twee is een prachtig programma van concerten, theatervoorstellingen, unieke filmvertoningen en workshops tot stand gekomen. Samen met Huis73 en debatplatform RUW organiseerden we de theatrale lezing *The Incredible Shrinking Man*, en voor Kings of Colors hebben we workshops bijgedragen aan de opening van het skatepark aan de Oosterplas tijdens Op Oost. De tentoonstelling *PROCESS – Design Drawings from the Rijksmuseum* hebben we aangegrepen om Bossche ontwerpers uitgebreid in de schijnwerpers te zetten op onze Derde Verdieping. In ieder filmpje in de twaalfdelige reeks *PROCESS – de ontwerptekeningen van Bossche designers* kwam een andere ontwerper uit Den Bosch aan het woord.

Maar niet iedere lokale samenwerking is een groots evenement. Zo verwelkomen we al jaren deelnemers van stichting Kameraden Den Bosch. Jongeren en (eenzame) ouderen gaan via Kameraden samen op pad om iets leuks te doen, en vaak staat daarbij ook een bezoek aan Design Museum Den Bosch op de planning. Young Creatives is een initiatief van Festival Cement waarbij jongeren verschillende Bossche culturele evenementen bezoeken. In 2022 hebben we hen weer mogen verwelkomen en waren we actief betrokken bij de doorontwikkeling van dit mooie initiatief. In het consortium Bossche Locals komen horeca en culturele instellingen uit Den Bosch samen om meer groepsbezoek aan de stad te faciliteren. Ook bij hen schoven we weer vaak aan om samen sterker te staan. In samenwerking met Het Noordbrabants Museum en de gemeente is eind 2022 een start gemaakt met het initiatief Buurt naar het Museum. Het doel hiervan is om Bosschenaren die normaal niet zo snel naar het museum zouden gaan, op een laagdrempelige manier te laten kennismaken met het museum.

Ook onze samenwerkingspartners en leveranciers komen goeddeels uit de regio. Of het nou de studio is waar onze podcasts opgenomen worden, de makers van de filmpjes op onze website, het bureau dat onze onlinemarketing doet, onze fotografen, de audiovisuele ondersteuners tijdens evenementen, de makers van de signing in het museum of het technisch team dat de tentoonstellingen opbouwt: ze komen allemaal uit de buurt.

Media-analyse

Het bedrijf Media Info Groep voert in opdracht van Design Museum Den Bosch een kwantitatieve jaaranalyse van de media-aandacht uit. In totaal zijn 685 nieuwsberichten over het museum verschenen, bijna een verdubbeling ten opzichte van de 370 nieuwsberichten in 2021. De totale media-waarde van deze berichten is € 2.047.357. Het totale bereik ziet al een aantal jaren een zeer positieve ontwikkeling: van 46.234.190 in 2020 naar 246.404.169 in 2021 en maar liefst 615.997.433 in 2022.

Er is een aantal hoogtepunten te ontdekken in de media-aandacht over 2022. Zo was in maart de Bossche Tepelvaas het gesprek van de dag: auteurs van artikelen en columns in de geschreven pers, maar ook radiopresentatoren raakten er niet over uitgepraat. Rond de opening van de tentoonstelling *Sneakers Unboxed* was het museum in de media niet te missen. Binnen een maand verschenen er meer dan honderd artikelen en deden medewerkers van het museum maar liefst zeven radio-optredens en vijf televisieoptredens. De zomer was als altijd een rustige periode, maar in oktober opende het museum vier nieuwe presentaties en tentoonstellingen: *Screenwear – Exploring Digital Fashion*, *A Digital Nature, 1:?* – *De modellen van Gijs Bakker en Artificial Awe*. Met name die eerste twee zorgden voor veel media-aandacht. Het was interessant om te zien dat niet alleen de gebruikelijke kunst- en cultuurmedia in de rij stonden om over deze tentoonstellingen te schrijven, maar ook veel media op het gebied van mode en lifestyle. Op 15 december was er de aankondiging van de plannen voor de nieuwe locatie voor Design Museum Den Bosch. Met name in de lokale en regionale media verschenen hierover veel berichten. Het jaar eindigde met een hoogtepunt: de tentoonstelling *PROCESS – Design Drawings from the Rijksmuseum* stond in de top 5 van tentoonstellingen in NRC. Dat was een opsteker, zeker omdat dit aanvankelijk een onderwerp leek waar de pers maar moeilijk warm voor te maken was.

Bezoekersonderzoek – waardering

Het bezoekersonderzoek van Design Museum Den Bosch wordt uitgevoerd door Hendrik Beerda Brand Consultancy. Het aantal respondenten lag met 435 hoger dan vorig jaar (toen waren er slechts 256 mensen die de enquête invulden). Waar in vorige periodes de verschillen van jaar tot jaar erg groot waren, zien we nu een stabilisering van de percentages op belangrijke factoren als binding, waardering en de waarschijnlijkheid van aanbeveling. De waarderingsindex is met 73 gelijk gebleven. De bindingsindex is met 40 een paar punten afgenomen en de Net Promotor Score is met 33.3 eveneens enkele punten afgenomen. Kijkend naar de merkprestatiefactoren, zien we dezelfde trend van gelijkblijvende scores. Met twee opvallende uitschieters: de *prijs-kwaliteitverhouding* en *leuk, ontspannend aanbod*. Die laatste categorie zag een mooie stijging van 19 naar 35 procent. De informele en toegankelijke sfeer van de tentoonstelling *Sneakers Unboxed* heeft hier mogelijk een rol in gespeeld. De score op prijs-kwaliteitverhouding is gestegen van 9 naar 12 procent. Dit is vooral opvallend omdat begin 2022 de prijs van de toegangskaarten steeg van € 10 naar € 12. Deze prijsstijging heeft duidelijk geen negatieve invloed gehad op de waardering van de bezoekers. Voorts valt de goede score op de factor *gastvrije ontvangst* op. De afgelopen jaren is gastvrijheid en klantvriendelijkheid een belangrijk aandachtspunt geweest voor de suppoosten en vloermanagers. Hun harde werk wordt dus gezien en gewaardeerd door de bezoekers. Sinds 2022 vragen we deelnemers aan het bezoekersonderzoek ook om de merkpersoonlijkheid van Design Museum Den Bosch te

formuleren. De uitkomsten hiervan stroken gelukkig helemaal met hoe het museum zichzelf ziet: creatief (70%), sympathiek (47%), gedurfd (41%) en uniek (37%). Hiermee is het museum ook uniek binnen zijn eigen sector: musea scoren gemiddeld slechts 36% op creatief en 13% op gedurfd. Kijkend naar de bezoekerservaring, scoort het museum vooral hoog op de factoren *prikkelt mijn nieuwsgierigheid*, *verrijkt mijn kennis en verbreedt mijn kijk op het leven*. Zeker in vergelijking met andere Nederlandse musea zijn die scores voor Design Museum Den Bosch opvallend hoog. Gemiddeld gaven bezoekers in 2022 het totale programma van het museum een rapportcijfer van 8.1, een kleine stijging ten opzichte van 2021. Met name de tentoonstellingen *GOTH – Designing Darkness* (8.6), *Sneakers Unboxed* (8.0) en *Artificial Awe* (7.9) deden het goed.

Bezoekersonderzoek – publiekssamenstelling

De kenmerken van de bezoekers van het museum in 2022 waren, in tegenstelling tot de waardering, wél behoorlijk anders dan voorgaande jaren. Dat is bijvoorbeeld te zien aan de bezoekfrequentie. In 2021 kwam 34% van de bezoekers voor het eerst in het museum. In 2022 was dat 53%: een fikse toename, die de ambitie van het museum om nieuwe bezoekers aan te spreken onderschrijft. Het aantal bezoekers dat gebruikmaakt van de studentenorting is toegenomen van 4 naar 7 procent en het gratis bezoek onder de 18 van 3 naar 5 procent. Dit is natuurlijk ook terug te zien in de leeftijden van de bezoekers. Het percentage bezoekers onder de 40 jaar is toegenomen van 16 naar 21 procent, en in de leeftijdscategorie 18-30 van 9 naar 12 procent. Het percentage bezoekers ouder dan 65 is afgenomen van 36 naar 21 procent. In de Whize segmentatiedata valt vooral de groep *Jong en Hoopvol* op, zij vormden in 2021 10% van het totale bezoekersaantal. Gemiddeld ligt dit percentage bij Nederlandse musea op 7%. In het Culturele Doelgroepenmodel valt op dat de groep *Startende Cultuurspeurders* bij Design Museum Den Bosch significant beter vertegenwoordigd is dan in de sector Nederlandse musea. Er is een lichte toename van het percentage bezoekers uit Den Bosch, van 7 naar 9 procent.

Facts & Figures

	2021	2022
Aantal volgers op Instagram	8.672	11.241
Aantal volgers op Facebook	12.190	12.908
Aantal views van livestreams op YouTube en Facebook	5.871	6.532
Nieuwsbrief abonnees	16.974	17.345
Aantal bezoekers van de website	134.535	204.917
Pagina's bekeken op de website	506.176	709.479

Pers- hoogtepunten

28

Lucio Fontana – De verovering van de ruimte

(de meeste artikelen over deze tentoonstelling verschenen in 2021)

‘Ik wil ruimte openleggen’

Recensie publicatie door Jan Stoel
Bazarow (voorheen De Leesclub van Alles),
03-02-2022

‘Een overbeladen Z, van Zorro naar Zelenski’

Joke de Wolf
Trouw, in de rubriek ‘Het oog van De Wolf’,
22-03-2022

GOTH – Designing Darkness

(de meeste artikelen over deze tentoonstelling verschenen in 2021)

‘Gothic als manier van leven’

Pascalie Mansvelders
ZOUT Magazine, jan/feb 2022

‘Uit liefde voor de duisternis’

Veerle Vanden Bosch
De Standaard, 07-02-2022

‘Zwartgalligheid is niet per se negatief’

Bespreking Oh My GOTH-festival door Chris Korsten
Brabants Dagblad, 07-03-2022

‘Design Museum Den Bosch laat bezoekers lekker huiveren in het donker van de goths’

Henk van Weert
Brabant Cultureel, 15-03-2022

‘An Interview with Curators Timo de Rijk and

Tomas van den Heuvel: Designing Darkness’
Interview Timo de Rijk en Tomas van den Heuvel door
Elizabeth Rhodes
Auxiliary Magazine, #63, 01-07-2022

‘Asking the Gothic Questions’

Bespreking publieksprogramma door Dani Ashes
Auxiliary Magazine, #63, 01-07-2022

‘2022: Een jaar van uitersten’

Foto online kunstles in ‘Jaaroverzicht in foto’s’
Brabants Dagblad, 31-12-2022

Sneakers Unboxed

‘De populairste schoen ter wereld, de sneaker, krijgt eigen tentoonstelling in Den Bosch’

Annemiek Steenbekkers
Brabants Dagblad, 09-02-2022

‘Sneakers: Ooit verguisd, nu een geliefd mode- object’

Algemeen Dagblad: Mezza, 30-04-2022

‘Van gympie tot verzamelobject – Sneakers Unboxed toont de evolutie van de sportschoen’

Annemart van Rhee
Het Parool, 03-05-2022

‘Den Bosch krijgt sneakertentoonstelling. ‘Dit is ook kunst’

Interview met Bao Yao Fei en Iris Frederix
RTL Nieuws, 03-05-2022

‘Modieus, comfortabel, maar niet erg duurzaam: De evolutie van de sneaker’

Lynn van den Brink
Trouw, 05-05-2022

‘Een gymschoen van een half miljoen’

Michou Basu
FD Persoonlijk, 14-05-2022

‘Is de sneaker een kunstwerk?’

Ingeborg Deleye
De Standaard, 14-05-2022

‘Over oude en nieuwe sneakers’

Anneke van Wolfswinkel
ZOUT Magazine, juni/juli 2022

‘Sneakercultuur in de spotlights’

LifeAfterFootball.nl, 25-07-2022

Beeld/Televisie

‘Sneakertentoonstelling toont schoenen van 15.000 euro in Design Museum’

Interview met Maan Leo en sneakerhandelaar Kars de
Boer door Arjo Kraak, bijbehorend artikel door
Mariëlle Bijlmakers
Omroep Brabant: KRAAK, 01-05-2022

‘Design Museum Den Bosch duikt in de wereld van de sneakers: “Duurste is een half miljoen euro”

Interview met Timo de Rijk door Megan Hanegraaf,
bijbehorend artikel door Frank Spijkers
DTV Nieuws, 02-05-2022

‘Sneakers zijn kunst’

Interview met Bao Yao Fei en Iris Frederix
RTL: Editie NL, 06-05-2022

‘Sneakers van alle tijden tentoongesteld in Den Bosch’

Interview met Maan Leo
Brabants Dagblad, 06-05-2022

‘Schoenfanaten in de rij voor sneakertentoon- stelling: “Het is een stukje cultuur”

Reportage, inclusief interview met Timo de Rijk
Hart van Nederland, 06-05-2022

Geluid/Radio

Sneakers Unboxed bij De Nieuws BV

Radio-interview met Maan Leo door Natasja Gibbs
NPO Radio 1-BNNVARA: De Nieuws BV, 05-05-2022

‘Conservator Adrienne Groen zette ruim 700 sneakers klaar voor opmerkelijke tentoonstelling in Den Bosch’

Radio-interview met Adriëne Groen door Jan-Willem
Roodbeen. *NPO Radio 2-BNNVARA: Jan-Willem Start
Op*, 05-05-2022

‘Het gesprek – Adriëne Groen’

Radio-interview met Adriëne Groen door Brecht van
Hulten
NPO4 Radio-AVROTROS: Opium, 06-05-2022

‘Het geheim van een duurzame sneaker’

Interview met sneaker-ontwerpers Jelske Peterson en
Jarrah Stoop
NPO Radio 1: De Nieuws BV, 08-05-2022

‘Museumtip: ‘Sneakers Unboxed’ in Design Museum Den Bosch

Radio-interview met Adriëne Groen door Hans Smit
NPO Radio 4-KRO-NCRV: De Ochtend, 22-05-2022

De Grote Versierder – posterconing Engel Verkerke

‘Altijd iets zondigs’

Arjen Ribbens
NRC Magazine, 03-06-2022

‘Een nostalgische ode aan de poster’

Mark van de Voort
Brabants Dagblad, 21-06-2022

‘Hij bracht Picasso, Karel Appel en Michael Jackson naar miljoenen huiskamers’

Vermelding in necrologie Engel Verkerke door Arjen
Ribbens
NRC, 30-07-2022

‘De man die Picasso, Madonna en u verleidde’

Ingel Schelstraete
De Standaard, 12-08-2022

‘Posterconing liet zijn communistische idealen varen en populariseerde beeldende kunst met betaalbare afbeeldingen’

Vermelding in necrologie Engel Verkerke door Bart
Jungmann
De Volkskrant, in de rubriek: ‘Het Eeuwige Leven’,
22-08-2022

‘Verkerke posters nu cultureel erfgoed’

Léon Klein Schiphorst
MAX Magazine, nr. 34, in de rubriek: ‘Eropuit!’

‘Een visueel bombardement, dat is Engel Verkerke in het Designmuseum Den Bosch’

Frans Bevers
DeArchitect.nl, 22-09-2022

Televisie/Beeld

‘Bye bye boybandposter!’

Interview met Timo de Rijk
RTL: Editie NL, Afl. 178, 27-06-2022

‘Posterconing Engel Verkerke tentoongesteld in Design Museum’

Interview met Timo de Rijk
Brabants Dagblad, 01-09-2022

Radio/Geluid

‘Waar zien we nog tienerposters? Nou, in Den Bosch!’

Radio-interview met Timo de Rijk door Bert Kranenbarg
NPO Radio 5: BertOp5, 27-06-2022

De Bossche Tepelvaas

‘Voor een tepelvaas van een meter hoog heb je heel veel tepels nodig’

Orkun Akinci
Trouw, 14-03-2022

‘Honderd blote tepels op een vaas om de preutsheid te bestrijden’

Megan Hanegraaf
Omroep Brabant, 02-07-2022

'Den Bosch is een kunstwerk rijker: de Bossche Tepelvaas'

Noor Reigersman
Brabants Dagblad, 04-07-2022

'Augurken met tepels'

Column door Gerda Bles
De Volkskrant, 23-07-2022

'Hou op met vrouwen 'n complex aan te praten'

Column door Linda Akkermans
Brabants Dagblad, 24-07-2022

Televisie/Beeld

'Tepelkunstenaar Natasja Alers: 'Het heeft blijkbaar toch iets shockerends''

Interview met Natasja Alers door Manuel Venderbos,
bijbehorend artikel door Denise de Koning
Algemeen Dagblad, 11-03-2022

Screenwear – Exploring Digital Fashion

'Tentoonstelling "Screenwear" belicht korte maar complexe geschiedenis van digitale mode'

Rachel Douglass, vertaling Caitlyn Terra
FashionUnited.nl, 17-10-2022

'The digital artists breaking new ground at the Design Museum Den Bosch'

Christina Donoghue
ShowStudio.com, 17-10-2022

'Expo Screenwear in Design Museum Den Bosch: Mode bestaande uit pixels in plaats van textiel'

Simone Vos
Brabants Dagblad, 18-10-2022

'Pixelmode'

Jeroen Bos
FD Persoonlijk, in de rubriek: 'Update', 29-10-2022

'In Den Bosch zie je "virtual fashion" in het echt'

Jeroen Junte
De Volkskrant, 03-11-2022

'Een bezoek aan vier modetentoonstellingen: virtuoos, virtueel en vervuilend'

Nathalie Wouters
NRC, 03-11-2022

'Shudu verwijst eigenlijk naar écht zwarte modellen'

Column door Janice Deul
NRC, 16-11-2022

'In conversation with Anne-Karlijn van Kesteren'

Grace Powell
Glamcult, 19-12-2022

PROCESS – Design Drawings from the Rijksmuseum

'Ontwerptekeningen in Design Museum Den Bosch'

Artikel door Timo de Rijk
Kunstschrift, #5/2022, in de rubriek 'Uitgelicht'

'Moeders aller ontwerptekeningen'

Recensie door Chris Reinewald
Alleroogen / Bazarow, 02-12-2022

'WO2 bepaalt nog steeds onze blik'

Online titel: 'De beste exposities van 2022 volgens
NRC-recensenten'
#5 in de jaarranglijst van Bram de Klerck, categorie
Beeldende Kunst
NRC, 29-12-2022

Overig

Design van het Derde Rijk

'Tonen of niet: wat doe je met nazikunst?'

Veerle Vanden Bosch, bijdrage Timo de Rijk
De Standaard, 04-01-2022

'Het mysterie van Hitlers geheime tunnel: "De tijd heeft hier stilgestaan"'

Wichard Maassen, bijdrage Timo de Rijk aan podcast
Hitlers geheime tunnel, geciteerd in artikel
Algemeen Dagblad, 27-03-2022

Collectie

'A Bike Rack that Keeps Your Saddle Dry: By industrial designer Gijs Bakker'

Rain Noe, bespreking prototype fietsenstalling
Gijs Bakker
Core77.com, 24-08-2022

'Surreal Jewelry Coming to London'

Melanie Abrams, vermelding van bruikleen werken
Jean Cocteau
The New York Times, 29-08-2022

Verhuizing

'Coalitie wil nieuw Design Museum in de Stadsdelta'

Robèrt van Lith
Brabants Dagblad, 22-05-2022

'Wat kost het Design Museum de provincie?'

Online titel: 'Provincie betaalt 14,6 miljoen euro
voor Design Museum, Den Bosch steekt nog eens
30 miljoen in nieuwbouw'
Robèrt van Lith
Brabants Dagblad, 12-11-2022

'43 miljoen voor een Design Museum?'

Robèrt van Lith
Brabants Dagblad, 17-12-2022

'Design Museum Den Bosch verhuist naar nieuw gebouw'

Ronnie Weessies
Architectenweb.nl, 19-12-2022

'Ruim 43 miljoen beschikbaar voor nieuwe Design Museum'

Robèrt van Lith
Brabants Dagblad, 20-12-2022

'Zwartgalligheid is niet per se negatief'

Bespreking Oh My GOTH-festival door Chris Korsten
Brabants Dagblad, 07-03-2022

Zwartgalligheid is niet per se negatief

Goth hoeft als 'legencultuur' geen negatieve klank te hebben. Dat bewees het tweedaagse festival Oh my GOTH dit weekend.

Chris Korsten
Den Bosch

En dreigende en anheimelike sfeer, ontlijt door een flinke dosis zwartgalligheid, gruwelijkheid en dramatiek. Dat is het algemeen gangbare beeld als de begrippen goth of gothic te spreken komen. Maar dat is wel heel erg kort door de bocht als je deze onbegrepen subcultuur, die begin tachtiger jaren gestalte kreeg, verder gaat ontdekken. De stroming ademt een vorm van escapisme uit, op het kruispunt van licht en duisternis. Dat spanningsveld kan weer leiden tot een verkenningsocht naar een wereld vol zingeving met een diepere betekenis. Iets wat de organisatoren van het evenement, Design Museum Den Bosch, Willem Twee en de Verklade-fabriek, duidelijk voor ogen hadden.

Betoven en reflecteren stond naast grizen en heven dan ook centraal dit weekend, tijdens het tweedaagse festival Oh my GOTH. Dit festival, dat in het teken staat van onze tentoonstelling GOTH - Designing Darkness, nodigt de bezoekers uit na te denken over dingen die gewoondijk het daglicht niet kunnen verdragen. Haha, of je nou een zwarte eyeliner heb aangebracht of niet, vrijwel iedereen heeft een donker randje", vertelt Maan Leo van het Design Museum Den Bosch. "Oh my GOTH is vooral een dierste zoektocht naar de invloeden van goth binnen verschillende kunst disciplines als design, theater, schilderkunst, muziek en film."

Ontroerende horror
Professor Patricia Pisters, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, komt de oer toe het spijt af te bijten. In het Design Museum verzorgt ze een 'hink-stap-sprong'-lesing door de tijd over vrouwelijke creaties in relatie tot horror. Haar in 2010 verschenen boek *New blood in contemporary cinema* vormt daarbij een leidraad. "De horrorfilm, al dan niet verzaagd met andere genres, is populairder dan ooit. Lange tijd bevestigd als B-film, maar dat gebeurt steeds minder. Tegenwoordig wordt af en toe zelfs de kwalificatie Oscar-waardig door recensenten gebruikt. Een ander opvallend gegeven is dat het aantal vrouwelijke regisseurs gestaag groeit binnen dit genre", doort Pisters. Zo nu en dan gaat het plot volgens haar helemaal in de overdrive. Een mooi voorbeeld daarvan is *Bronze* (2017) van Coraïe Fergat. "Naast gangbare erotiek als angst en waaging, zie je bij sommige horrorfilms elementen van ontroering. Het kan daar alle kanten op."

Deen Bosch 2 "Ik voel me niet goth. Daarvoor ben ik te vrolijk!"

Ontwerptekeningen in Design Museum Den Bosch

DOOR TIMO DE RIJK

We kunnen ons nauwelijks meer een wereld voorstellen waarin afbeeldingen zelfzaam waren. Met onze mobiele telefoons paraat kunnen we de wereld om ons heen onmiddellijk vastleggen, opslaan ter herinnering en binnen enkele seconden delen met iedereen. In Design Museum Den Bosch neemt de tentoonstelling *Process - Design Drawings from the Rijksmuseum 1500-1900* ons mee naar een tijd waarin tekeningen zelfzaam én kostbaar waren en tegelijkertijd cruciaal om nieuwe voorwerpen te maken en te verkopen. In een overzicht van zo'n vier eeuwen zien we er tekeningen van alledaagse voorwerpen als kopjes, schalen en tafels, maar ook veel 'bygone' als kostbare parfumbrenders en gedecoreerde sleoën. Het zijn natuurlijk vooral de artistieke voorwerpen, gemaakt voor opdrachtgevers met geld en culturele ambitie, die in deze tekeningen zijn vastgelegd. In de tentoonstelling heeft samensteller en auteur van het gelijknamige boek Reinier Baarsen een door hem bijeengebrachte collectie ontwerptekeningen naar hun verschillende functies gegroepeerd. Binnen een ontwerpproces van verschillende voorwerpen zien we zo kleine schetsen met verschillende alternatieven, maar ook uitgewerkte tekeningen die al een idee geven van de uitvoering van het eindproduct. Tekeningen werden vervolgens ook gemaakt van gerealiseerde objecten, voor boedelverkoop en als bijzondere herinnering.

Niet altijd zijn de ontwerptekeningen van een beroemde hand. Uit Duitsland is bijvoorbeeld bekend dat meester-meubelmakers zelf ook tekeningen moesten maken. Een zekere stijfheid kenmerkt zo'n tekening van een schrijftmeubel uit circa 1760-1770. De onbekende tekenaar heeft een tegelvloer gebruikt om hem te helpen bij het weergeven van perspectief. Deze moeilijke opgave had hij niet helemaal onder de knie, en toch is een heel tastbaar gevoel van de aanwezigheid van het bureau gecreëerd. De tekening combineert de verschillende secties van het bureau, gedeeltelijk met twee verschillende heffen om zoveel mogelijk functies te verduidelijken, én er zijn grijze, roze en groene wassingen gebruikt om opeenvolgende niveaus te onderscheiden. Aan de linkerkant geeft de tekenaar aanvullende technische informatie. Het is zeer zelfzaam om deze specifieke drie aanzichten in een tekening gecombineerd aan te treffen, een aanpak die de complexiteit van de constructie enorm verduidelijkt.

Tekeningen werden ook gemaakt om de opdrachtgever te informeren of een nieuwe klant te verleiden. De prachtige zilveren kan van de hand van de belangrijke renaissance-ontwerper Peter Piliner is opgeschijnlijk eenvoudig van ontwerp, maar met allerlei decoratiewerk van een leeuw, een leeuw en verschillende mensfiguren, toch ambitieus van opzet. De kleuring geeft aan dat de kan van zilver is en voorzien van veel vergulde delen. Vrijwel zeker op maat getekend, is dit ook een prachtige tekening die informatie bevat die vooral nuttig zou zijn voor een uitroeiend goudsmid, maar hij kon ongetwijfeld ook aan een potentiële klant worden getoond. Lat op het mooie detail aan de rechterkant van de tekening, waar nog eens twee decoratieve randen zijn getekend.

Zo'n losse tekening was bij uitstek bedoeld voor een unieke en kostbare opdracht. De verriedelijke tekening met een serie koffiekopjes heeft een andere functie. Die is ongetwijfeld opgenomen geweest in een catalogus, een boek met series voorbeelden waaruit verschillende klanten konden kiezen. De twaalf cilindrische koffiekopjes zijn allemaal van hetzelfde model, bekend als gobelet à l'iron, dus het gaat hier om de decoratie geschiedend in goud. Deze tekening getuigt van de honger naar kleine luxartikelen in het Parijs van het begin van de negentiende eeuw.

Timo de Rijk is directeur van Design Museum Den Bosch. De tentoonstelling *Process - Design Drawings from the Rijksmuseum 1500-1900* is te zien van 5 november 2022 tot en met 12 februari 2023 in het Design Museum Den Bosch. Bij de tentoonstelling verschijnt de publicatie *Reinier Baarsen, Process - Design Drawings from the Rijksmuseum 1500-1900*. NaOH Publishers, Rotterdam 2022 (€ 59,95).

Ontwerp voor het banket van een stof of een kroon, 1616, ca. 1725 - ca. 1730 - zwart krijt, pen en bruine inkt, knalbe in penseel in bruin - 28,5 x 22,6 cm - Rijksmuseum Amsterdam

Ontwerp voor een bureau met opstel, Mainz, ca. 1760 - ca. 1770 - pen in zwarte inkt en penseel in geel, roze, rood en grijs, 53 x 47,1 cm - Rijksmuseum Amsterdam

Ontwerp voor een zilveren, Neurenberg, 1500-1600 - pen in zwart, penseel in bruin en blauw, 35,5 x 25,6 cm - Rijksmuseum Amsterdam, in bezit van de Rijksakademie van beeldende kunsten

Ontwerp voor de beschrijving van twee porseleinen koffiekopjes, Frankfurt, ca. 1800 - ca. 1820 - pen in zwart inkt, penseel in geel, oranje en grijs, 44,1 x 31,5 cm - Rijksmuseum Amsterdam

SNEAKERS OOIT VERGUIJD, NU EEN GELIEFD MODE-OBJECT

Ze worden intussen gemaakt van plastic flessen en paddenstoelen. En er zijn sneakers die zowaar 200.000 euro kosten. Tijdens de expositie **SNEAKERS UNBOXED** zie je de impact van het stijlicoon dat ooit als gymple begon. *"Er zijn wel twintig manieren om je sneaker veter te strikken."*

De klassieke Converse All Star, ca. 1900.

De ene verzamelaar stopt ze in een kuis, de andere pronkt ermee in een vitrine. Maar of ze nu uit Tokio komen of uit Parijs, uit Vancouver of Kuala Lumpur, het is Patta-verzamelaars altijd te doen om bijzondere modellen: sportschoenen die het Amsterdamse sneakerimperium sinds 2004 ontwikkelde in samenwerking met Nike, Piet Patta, Converse en Adidas. Voor dit Nederlandse deel van de expositie - het Design Museum Londen bedacht *Sneakers Unboxed* - speunden de Bosche samenstellers alle uithoeken van de wereld af. "We hebben letterlijk een eremoor waar we zestig modellen en collectors items naast elkaar etaleren," zegt publiciteitsmedewerker Maan Leo van het Design Museum Den Bosch, Conservator Bao Yao Fei. "Uniek, want ook de mannen van Patta hebben al die sneakers nog nooit bij elkaar gezien." Beiden verwonderden zich over de veiligheid en de verzekeringen rondom het transport en het etaleren van de schoenen. Bao Yao Fei: "Normaal hebben we te maken met kostbaar keramiek of dure sieraden. Het is bijzonder dat sneakers net als kunst en design zo'n fortuin vertegenwoordigen en ook als verzamelobject en belegging worden gezien." Zo is er de Air

Moderne samenwerking: Patta x Nike Air Max 90 'Homegrown', 2006.

De Space Hippie 03 van Nike, 2020.

TEKST AFKOMST VAN HET FOTO'S EN BEELD/DESIGN MUSEUM DEN BOSCH

▲
'Een gym schoen van een half miljoen'
 Michou Basu
FD Persoonlijk, 14-05-2022

▶
'Van gypnie tot verzamelobject – Sneakers Unboxed toont de evolutie van de sportschoen'
 Annemart van Rhee
Het Parool, 03-05-2022

▶▶
'Modieus, comfortabel, maar niet erg duurzaam: De evolutie van de sneaker'
 Lynn van den Brink
Trouw, 05-05-2022

▶▶▶
'Is de sneaker een kunstwerk?'
 Ingeborg Deleye
De Standaard, 14-05-2022

In conversation with Anne-Karlijn van Kesteren

With the arrival of the 4th wave of digital fashion, we're seeing a more democratic alternative to the long-established fashion system. Digital fashion will continue to challenge the status quo, and we're excited to see what comes next. It's not just about the clothes, it's about the people who are making them. And that's where the real magic is.

Before diving into the depths of digital fashion, let's begin with your role at the Design Museum Den Bosch? I've been part of the team since 2015, and I'm really excited about the possibilities for the museum. We're trying to do things that other museums aren't doing.

What do you see as the biggest challenges for digital fashion? It's not just about the technology, it's about the people who are making it. We need to create a space where digital fashion can thrive, and that means creating a community of people who are passionate about it.

Digital fashion is inherently gender-neutral, right? It's a great question, and I think it's one that we need to ask ourselves. We need to create a space where digital fashion can thrive, and that means creating a community of people who are passionate about it.

The biggest challenge for digital fashion is the lack of infrastructure. We need to create a space where digital fashion can thrive, and that means creating a community of people who are passionate about it.

The community aspect is so important. It's not just about the clothes, it's about the people who are making them. We need to create a space where digital fashion can thrive, and that means creating a community of people who are passionate about it.

It's not just about the clothes, it's about the people who are making them. We need to create a space where digital fashion can thrive, and that means creating a community of people who are passionate about it.

There is a real sense of community around digital fashion. It's not just about the clothes, it's about the people who are making them. We need to create a space where digital fashion can thrive, and that means creating a community of people who are passionate about it.

It's not just about the clothes, it's about the people who are making them. We need to create a space where digital fashion can thrive, and that means creating a community of people who are passionate about it.

Shudu verwijst eigenlijk naar échte zwarte modellen

Van digitale zwarte modellen. Shudu, gebouwd door een virtueel, is de eerste zwarte model die ooit in de mode wereld is verschenen. Dit is een belangrijke stap in de richting van diversiteit in de mode industrie.

De digitale mode wereld is een wereld van mogelijkheden. Het is een wereld waar de grenzen tussen de fysieke en digitale wereld vervaagen. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn.

De digitale mode wereld is een wereld van mogelijkheden. Het is een wereld waar de grenzen tussen de fysieke en digitale wereld vervaagen. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn.

▲ 'Shudu verwijst eigenlijk naar écht zwarte modellen' Column door Janice Deul NRC, 16-11-2022

▲ 'In conversation with Anne-Karlijn van Kesteren' Grace Powell Glamcult, 19-12-2022

▲ 'In Den Bosch zie je 'virtual fashion' in het echt' Jeroen Junte De Volkskrant, 03-11-2022

In Den Bosch zie je 'virtual fashion' in het echt

De behoefte aan digitale kleding neemt toe. Maar hoe wordt die gemaakt en gedragen? En door wie? Design Museum Den Bosch zoekt het uit met de expositie **SCREENWAVE**.

De digitale mode wereld is een wereld van mogelijkheden. Het is een wereld waar de grenzen tussen de fysieke en digitale wereld vervaagen. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn.

De digitale mode wereld is een wereld van mogelijkheden. Het is een wereld waar de grenzen tussen de fysieke en digitale wereld vervaagen. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn.

De digitale mode wereld is een wereld van mogelijkheden. Het is een wereld waar de grenzen tussen de fysieke en digitale wereld vervaagen. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn. Het is een wereld waar de mogelijkheden eindeloos zijn.

In het museum staat een kleinere versie van de vaas. De nieuwe vaas moet een meter hoog worden.
FOTO MIHEL SAMUELS

Voor een tepelvaas van een meter heb je veel tepels nodig

Afdruk reportage • In het Design Museum Den Bosch werkt kunstenaar Natasja Alers aan een tepelvaas.

**Orkun Akinci
Den Bosch**

Van postzegels of munten moet de kunstenaar niets hebben. Liever spaart ze afdrukken van tepels. Mensentepels. Grote, kleine, mannelijke, vrouwelijke of met een piercing; ze wemt ze in alle soorten en maten. Haar werkterrein is een ruime, roze tent in de museumhal. Elke keer als iemand naar binnen stap, doet ze discreet het gordijntje dicht. In haar bobbel berst ze met gipsverband en water haar verzameling uit. Soms met twee tegelijk, als de donateur een linker- en een rechtertepel ter beschikking stelt. Je hebt van die mensen die dat zonder morren doen.

Discotheek in Salou
De belangstelling is groot. Soms komen er speciaal voor naar het museum, anderen worden vakkundig enthousiast gemaakt door de pr-medeewerkster. Jeetje, wat kan die kluisen zeg. Ze zou een goeie zijn voor een discotheek in Salou, zo makkelijk gaat ze iedereen naar binnen. Ze zorgt ervoor dat de kunstenaar in één weekend misschien

wel honderd nieuwe tepels verzamelt. Die kan ze goed gebruiken, want ze gaat voor het museum een tepelvaas maken. Van een meter hoog. Voor een tepelvaas van een meter hoog heb je heel veel tepels nodig. Vandaar dat ze zo stug doorwerkt in haar tentje.

Buiten staat een klein exemplaar dat ze eerder maakte. Je moet weten dat al die bobbel tepels zijn om te beseffen dat het een tepelvaas is. Zo gaat dat soms met kunst. Maar

De kunstenaar stelt hiermee de preutsheid van de mens aan de kaak

O jee, er moet vaseline aan te pas komen, de tepel is behaard

als de flamboyante pe-dame uitlegt dat de kunstenaar hiermee de preutsheid van de mens aan de kaak stelt, vindt iedereen het geweldig. Nou ja, niet liegen, bijna iedereen. Er ontstaat in elk geval een

wachtrij van ruimsdenkende mensen die een tepelafdruk willen schenken. Opvallend dat ruimsdenkende mensen ook zo veel geduld hebben. Er is niemand die het voor gezien houdt. Die correlatie is toch niet eerder aangetoond.

Ach, waarom zelf ook niet in de rij plaatsen? Van een afdruk afstaaen voor een tepelvaas is nog nooit iemand slechter geworden. Een paar kletsparasjes verder - het is leuk om het in deze tijd eens gewoon over tepels te hebben - houdt de kunstenaar uitnodigend het gordijn open. O jee, er moet vaseline aan te pas komen, want de directe omgeving van de tepel is behaard. Daar sta je niet zo bij stil, maar de kunstenaar gelukkig wel.

Uitharden
Ze is een pro. Subtiel legt ze laagje voor laagje het verband aan. Vijf minuten uitharden en het gips kan eraf. Het blijkt een kleine tepel, veel kleiner dan de forse vrouwen-tepels die hier juist zijn. Mooi wel, vindt de kunstenaar. Ze is gek op tepeldiversiteit.

De volgende in de rij heeft een tar in de auto gezeten om hier te zijn. Het blijkt een emotionele aangelegenheid. De vrouw weet sinds eergisteren dat ze binnenkort haar linkerboest kwijt raakt. Ze is verdrietig, maar het idee dat haar tepel voortleeft als kunstproject geeft troost. Wat is het in mooi als je zo kunt denken. Alleen al daarom is de tepelvaas een supergoed idee.

'Voor een tepelvaas van een meter hoog heb je heel veel tepels nodig'

Orkun Akinci
Trouw, 14-03-2022

COLUMN Linda Akkermans

Hou op met vrouwen 'n onzinnig preutsheidscomplex aan te praten

An het meer met vriendinnen. De ene bedelt haar haak met een hand in de steek, de ander vraagt of ze soms in bijde verwachting is. (Nieuw) Erke anderen kan het juist wel schelen dat zwangerschap een spannend avontuur is. Lieve, liege vriendin, niet in een string. En lig het aan mij of heeft iemand anders een mini zwangerschap aan?

Zelf zit ik erbij in een nieuwe bikini. De avond ervoor had ik voor de buik een zwangerschap aan de haak, door of toch niet maar geroep: 'Die kleine', riep mijn man. 'Jullie met mee'.

Terwijl de kinderen met sand en water kleden, tekst één vriendin haar bovenstukje uit. 'Zo', zegt ze, 'soms lijk ik er ook op een pildobbelletje.' Zelf preek ik er niet over om herstellende te doen. Duidelijk is nog steeds beter dan hand-kant, maar vooral: zonder bovenstukje hangt de heil zo. Ze zit dan ben ik niet de enige, maar mijn vriendin heeft de een van het strand ook een bovenstukje aan. Al jaren verdeel ik de 'overwe

gerustheid' genoemd. Wij vrouwen zouden ons schamen voor een bloot lijf, zegt hij, gebukt door de perfecte schone die in de wereld en op Instagram gebouwd worden. We zouden niet meer tepels dragen door mannen die dan openlijkroep stalen, en omdat meestal onzinnige verhalen zijn.

De vriendin van de tankini vertelt dat ze eerder deze week naar het Design Museum in Den Bosch ging, waar sinds kort een 'tepelvaas' staat. Een statement van een kunstenaar, die afgest is op deze manier preutsheid en met haar tegels het 'tepelvaas'.

Daarom maak je gipsafdrukken van zij borsten waarmee ze de vaas bekleden.

De vrouwelijke vormen maakten had geroep wat gips op mijn borsten magen verseren, want ik vind het ook niet dat op sociale media vrouwelijke tepels gepresenteerd worden terwijl die van mannen wel mogen. Of dat horevending geven door te veel mensen als iets attractiefs wordt gezien.

Maar vrouwen anno 2022 preuts? Hoo op met ons of 'n onzinnig complex aan te praten. De vrouwen die ik meestal zie zijn juist steeds meer slij met hun lijf, durven te zeggen wat ze vinden en mogen goddank zelf bepalen hoe ze er bij lopen. Om een klein mis-schelen nauwelijks blote borsten, maar halfbloot billen des te meer.

Om ons heen misschien nauwelijks blote borsten, maar halfbloot billen des te meer

'Hou op met vrouwen 'n complex aan te praten'

Column door Linda Akkermans
Brabants Dagblad, 24-07-2022

'Den Bosch is een kunstwerk rijker: de Bossche Tepelvaas'
Noor Reigersman
Brabants Dagblad, 04-07-2022

Augurken met tepels

Mijn geliefde wil de graag augurken tekenen, augurken in een pot. 'En dan met een erop', zei hij. 'Niet als bij dat hart dat ik laatst tekende. Met dat gewel met ogen.'

We zaten op een terras, we waren er in alle vroegte heen gelopen om te zien dat we erodelijk weer tijd hadden om op een terras te zitten, ook al zat mijn geliefde liever achter zijn tekentafel, maar als ik liever wilde dat hij met mij op een terras zat, deed hij dat.

'Augurken met ogen', zei ik. 'Ja, alleen niet met ogen, want die had ik al bij het gewel.'

'Moeden, mensen?' 'Niet is wel handig als ze rond zijn', zei hij, tussentijd op het tafelblad met de vingervan zijn tekenhand.

'Tepels misschien?', opperde ik, want ik had die ochtend op de radio een interview gehoord over de ontbinding van de tepelvaas in Design Museum Den Bosch.

Een vrouw had mensen gevraagd hun tepel in gips te laten afdrukken, in een tent in de hal van het museum die ze de Tepelvaas noemde, en met die afdrukken had ze de buitenkant van een vaas bekleden. Er waren veel mensen op haar oproep afgekomen, na een tijdje moest er zelfs een tepelafdruktap worden afgevoerd omdat de rij te lang werd. Jong en oud, maar een vrouw en trans-en non waren graag bereid de voors van hun tepels te laten verspreiden.

De vrouw had ontdekt dat tepels veel verschillende vormen konden hebben. Ook bleken achter veel tepels verhalen te schuilen, van borsten die groter of kleiner waren gemaakt, of zelfs helemaal verwijderd omdat er een tumor in zat of dreigde te komen, of omdat de eigenaar ervan liever als persoon zonder borsten door het

leven ging. Daarmee had het project een lading gekregen waar ze van tevoren niet bij had afgezien, want meestal gebruikte ze alleen haar eigen lichaamsdelen of die van vrienden voor haar kunst, en daar van kwam ze de verhalen af.

De vaas was een commentaar op de leerplichtigheid waarmee met tepels wordt omgegaan. Vooral met vrouwen-tepels, die niet op televisie mogen en daarom niet werden op sociale media, terwijl onthoort mansentepels voor niemand een probleem lijken te zijn.

'Is het belangrijk dat vrouwen-tepels op televisie komen?', vroeg mijn geliefde, terwijl hij rips schetsboeken voor onderweg uit zijn zak pakte. 'Zou jij je tepels graag op televisie willen laten zien?'

'Het gaat om het versheid', antwoordde ik, en ik maakte een ser verster om af te rekenen.

'En wat gaat er met de vaas gebeuren straks?', had de interviewer op de radio nog gevraagd. 'Komen er bloemen in?'

De kunstenaar reageerde la herig, misschien licht beledigd, en legde uit dat de vaas een kunstobject was, dat met elke vaas bedoeld was als gebroeksvoorwerp. Deze in elk geval niet.

Wie weet, als in de toekomst alle taboes doorbroken zijn, zullen mensen van alle geslachten zonder bovenkleding aan op televisie augurken eten uit de tepelvaas.

Gerda Blees

'Augurken met tepels'
Column door Gerda Blees
De Volkskrant, 23-07-2022

De tepelvaas mag aangeraakt worden. FOTO MIHEL SAMUELS

Den Bosch is een kunstwerk rijker: de Bossche Tepelvaas

Een blikvanger, dat is hij. Zaterdag werd de Bossche Tepelvaas onthuld in het Design Museum in Den Bosch.

**Noor Reigersman
Den Bosch**

Voorzichtig verwijderde de Amsterdamse beeldend kunstenaar Natasja Alers het doek van de één meter hoge vaas vol afdrukken van tepels. Onder de vele toeschouwers in het Design Museum in Den Bosch staan ook mensen die afgelopen maand in de Tepelvaas een gipsen afdruk van hun tepels lieten maken.

Intens proces

In daarmee kon Alers de keramische vaas bouwen. 'Dat was een intens proces', vertelt Alers. 'Er kwamen ruim vijftig mensen en iedereen zat een de buurt tien minuten in de tent om de afdrukken te laten maken. En als iemand daar met onthoort bovenlichaam zit, dan ga je mensen de dagje in. Soms voelde ik me meer een psycholoog. Er waren heel bijzondere verhalen. Zoals van een vrouw die borstkanker had en twee weken later haar borst zou verliezen. Of iemand met drie tepels.' En waarom tepels? 'Iedereen heeft ze, maar het is nog steeds een onderwerp dat veel losmaakt, vooral tepels van vrouwen.'

Iedereen heeft ze, maar onderwerp maakt veel los

- Natasja Alers, kunstenaar

ingen een paar tepels. 'Icht bijzonder. Sommige voelen ruwer aan dan andere.'

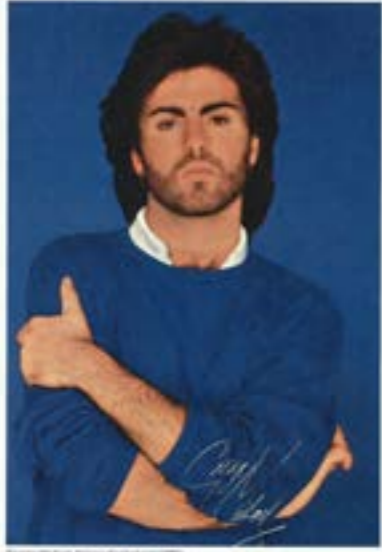
Tevreden

Intussen loopt museumdirecteur Tino de Rijk tevreden rond. 'Ik zag een kleine tepelvaas die Natasja had gemaakt als huwelijks-schenk voor twee vrienden, en dacht: zo'n vaas wil ik ook voor het museum. Het hele traject is eigenlijk nog belangrijker dan het object zelf. En dat je het nu mag aanraken, dat betekent ook wel een beetje het einde van een proces: je mag weer een beetje aan elkaar zitten.'

Natasja Alers

ALTIJD IETS ZONDIGS

Het Design Museum Den Bosch wijdt deze zomer een expositie aan een cultuurhistorisch fenomeen uit de jaren zestig, zeventig en tachtig: de posters van Verkerke Reproducties. Het verhaal van oprichter Engel Verkerke (97).

Foto: Arjen Ribbens

De Groomer (Jan Groot, 1967)

Deen ging het tijd. De Waarheid bleef. De verheerlijkte kunstenaar bleef van zijn vindingrijkheid niet overtuigd. De wereld veranderde en hij veranderde mee. Hij bleef in de wereld van zijn ouders, maar hij bleef ook in de wereld van zijn tijd. Hij bleef in de wereld van zijn ouders, maar hij bleef ook in de wereld van zijn tijd. Hij bleef in de wereld van zijn ouders, maar hij bleef ook in de wereld van zijn tijd.

Als veertiger reed hij rond in een Volkswagen Kever, op zoek naar geschikte afbeeldingen

Beeldmakers: Cover with Dolly (Hans van der Vliet, 1968), Beeldmakers: Poster (Jan Groot, 1968)

O

Opgelicht van zijn rol als een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Engel Philippus Verkerke (97) was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp.

Deen was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp.

Deen was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp.

Deen was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp.

Deen was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp.

Beeldmakers: Poster (Groot, 1968), Beeldmakers: Poster (Groot, 1968)

A. Verkerke, Deen is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp.

Beeldmakers: Poster (Groot, 1968), Beeldmakers: Poster (Groot, 1968)

Deen was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp.

Deen was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp. Hij was een van de meest invloedrijke kunstenaars van de wereld van het ontwerp.

▲ 'Altijd iets zondigs' Arjen Ribbens NRC Magazine, 03-06-2022

EXPOSITIE ENGEL VERKERKE, DE GROTE VERSIERDER

▲ Naar, popcultuur en kunstenaars, ze worden allemaal afgedrukt op posterformaat. FOTO: MARK DE VOORT

Een nostalgische ode aan de poster

Posters, wie kent ze nog? Van rockhelden tot blote dames, het kon allemaal. Als uftieme versierder zorgde posterkoning Engel Verkerke voor een revolutie in onze slaapkamers en leefruimtes. Design Museum Den Bosch brengt een nostalgische ode.

Mark van de Voort
Den Bosch

Een naakte Tajana, Hollywoodsterren, idyllische berglandschappen of wach maar die uitsen Che Guevara. Iedereen heeft er wel een of twee. Een Verkerke poster in de huiskamer of boven het bed waarmee je meteen een statement van je smaak maakt. Soms lekker uitdagend of uit pure helderzinnigheid, dan weer een mooie nostalgische ode aan de poster.

Een succesvolle stroom aan posters die allemaal uit de koker van Engel Verkerke (97) kwamen. Eind jaren vijftig kwam deze Nederlandse posterkoning met het businessplan: een betaalbare poster te fabriceren voor iedereen. Hij was versierder van de gewone jaren van de wederopbouw wat kleiner te groen, alias Verkerke. In de jaren zestig en zeventig ontstonden hij met zijn bedrijf een ware posterij.

Digitale beeldmuren Bij het Design Museum Den Bosch doken ze in de wereld van Verkerke. Geen wanden volgeplakt met originele posters, maar imponerende digitale beeldmuren waar talloze gedigitaliseerde posters in belevend tempo aan je voorbijzeten. Want

posterbedrijf Verkerke Reproducties heeft een werkdag adembenemende herverleend belevingsop de wereld losgelaten. Van ondergrond naar een toeliet met bloemen, van Madonna en Charlie's Angels, tot psychedelische kunst en hippe modeboeken.

In 1957 zag het posterbedrijf het levenslicht. Voor tien gulden had je een verkiezingsposter aan de muur. De posterhangar onder de jugsel goede experimenteel. 'Huisen werden goner, gezinnen kleiner. Jong-

De inmiddels iconische filmposter van Easy Rider kreeg hij om niet van de filmmaatschappij - Theo de Rijk

wen kregen voor het eerst een eigen kamer. Een plek die ze naar eigen inzicht inrichtten. Met posters kon je zien zien waar je voor stond', vertelt directeur Theo de Rijk van het Design Museum.

Eind jaren tachtig verbleven de belangstelling voor posters gestaag en nu het bedrijf onder meer worden overgenomen door het Amerikaanse Mafmark. 'De digitale

beeldcultuur nam het langzaam over. Om jezelf kenbaar te maken gebruik je nu social media."

Beeldensunami Toch blijft de impact van posters bestaan. In de museumtentoonstelling kun je je nostalgische vengingen aan een nostalgische beeldensunami. Zelfs de overbelende posterkoning zijn uitgesteld om weer een doortje te kunnen Madelon. Pinau is de korte film die aan Engel Verkerke is gewijd. Een klein beetje ondernemer die perfect de veranderende tijdsgeest samenvat en met een levenswijze voor beeldende kunst. Kunst die voor iedereen beschikbaar moest zijn.

Verkerke was al vroeg bij het consumenten denken en werkte onder meer bij het dagblad De Waarheid. Zijn sociale engagement was grenzeloos, weet De Rijk. 'Hij was bevriend met de bevestigde kunstenaar Piet Mondrian die miljoenen tv-kijkers trok. Voor Engel Verkerke was het duidelijk: je wordt een betaalde kunstenaar. Gelukkig deed door tussenkomst van zijn postermakers van beroemde kunstwerken, maar zeker ook van eigenlijke kunst."

Zo bezocht hij Picasso in Frankrijk en kocht hij bij Dalí aan. Overal praatte Verkerke beeldmaatschappij. 'De inmiddels iconische filmposter van Easy Rider kreeg hij om niet van de filmmaatschappij. Dat zou nu onmogelijk zijn. Verkerke kreeg ongelooflijk veel voor elkaar."

De expositie 'De Grote Versierder' - posterkoning Engel Verkerke is te zien t/m 2 oktober

▲ 'Een nostalgische ode aan de poster' Mark van de Voort Brabants Dagblad, 21-06-2022

Coalitie wil nieuw Design Museum in de Stadsdelta

De coalitie wil een nieuw Design Museum bouwen in de Stadsdelta. Het museum zal een plek worden waar ontwerpers, kunstenaars en designers hun werk kunnen laten zien. Het museum zal ook een plek worden waar mensen kunnen leren over design en ontwerpen.

Robèrt van Lith
De coalitie wil een nieuw Design Museum bouwen in de Stadsdelta. Het museum zal een plek worden waar ontwerpers, kunstenaars en designers hun werk kunnen laten zien. Het museum zal ook een plek worden waar mensen kunnen leren over design en ontwerpen.

Komt er nou dan die woning?

Afjaren wacht studenten Mas van Eindhoven op een eigen woonruimte. Ze wacht met spanning of of het nieuwe college gaat door met het toekomstige woonwoningproject.

Thijs van de Ven
Afgelopen week heeft de provincie Noord-Brabant een vergadering gehad over de woonwoningprojecten in de Stadsdelta. De provincie wil graag zien of er nog meer woonwoningprojecten kunnen worden ontwikkeld in de Stadsdelta.

De provincie wil graag zien of er nog meer woonwoningprojecten kunnen worden ontwikkeld in de Stadsdelta. De provincie wil graag zien of er nog meer woonwoningprojecten kunnen worden ontwikkeld in de Stadsdelta.

▲ 'Coalitie wil nieuw Design Museum in de Stadsdelta' Robèrt van Lith Brabants Dagblad, 22-05-2022

• **Bedrag nu wel openbaar**

Wat kost het Design Museum de provincie?

De provincie Noord-Brabant heeft een bedrag van 14,6 miljoen euro beschikbaar voor het Design Museum in de Stadsdelta. Dit bedrag is nu openbaar gemaakt.

Robèrt van Lith
De provincie Noord-Brabant heeft een bedrag van 14,6 miljoen euro beschikbaar voor het Design Museum in de Stadsdelta. Dit bedrag is nu openbaar gemaakt.

▲ 'Wat kost het Design Museum de provincie?' Online titel: 'Provincie betaalt 14,6 miljoen euro voor Design Museum, Den Bosch steekt nog eens 30 miljoen in nieuwbouw' Robèrt van Lith Brabants Dagblad, 12-11-2022

Design Museum Den Bosch verhuist naar nieuw gebouw

De provincie Noord-Brabant heeft een bedrag van 14,6 miljoen euro beschikbaar voor het Design Museum in de Stadsdelta. Dit bedrag is nu openbaar gemaakt.

Robèrt van Lith
De provincie Noord-Brabant heeft een bedrag van 14,6 miljoen euro beschikbaar voor het Design Museum in de Stadsdelta. Dit bedrag is nu openbaar gemaakt.

▲ 'Design Museum Den Bosch verhuist naar nieuw gebouw' Ronnie Weessies Architectenweb.nl, 19-12-2022

■ bd.nl ■ stadsredactie@bd.nl ■ vrijdag 16 december 2022

's-Hertogenbosch
inclusief Bommestein

■ **Woningen aan Citadellaan moeten wijken voor nieuwbouw voor museum**

Ruim 43 miljoen beschikbaar voor nieuwe Design Museum

De locatie van het Citadellahofje aan de Citadellaan in Den Bosch, daar gaat het nieuwe Design Museum landen. Hiervoor moet heel waarschijnlijk een aantal huurwoningen wijken, mogelijk alle huurwoningen van het hofje.

Robèrt van Lith
Den Bosch

Wethouder Mike van der Geld (D66, stedelijke ontwikkeling) en directeur Timo de Rijk van het Design Museum maakten dat gisteren bekend in het Boschse stadhuis. Den Bosch heeft in totaal 41,6 miljoen euro beschikbaar voor het nieuwe Design Museum. Het museum op deze plaats is voor de stad een sprong over de Dier van de brede binnenstad, stelt Van der Geld.

In november werd bekend dat de provincie Noord-Brabant 14,6 miljoen euro over heeft voor het huidige gebouw van het Design Museum, dat nu nog in samen met het Noordbrabants Museum in het Museumkwartier in Den Bosch, daar gaat het nieuwe Design Museum landen. Hiervoor moet heel waarschijnlijk een aantal huurwoningen wijken, mogelijk alle huurwoningen van het hofje.

Roelvereniging De Hertog
De opening van het nieuwe Design Museum staat ietwils 2023 gepland. Het wordt een iconisch en heel transparant gebouw, belooft De Rijk. Het huidige museum is 4000 vierkante meter groot, het nieuwe wordt ongeveer 5000 vierkante meter groot. De Rijk: „We hebben veel behoefte aan extra ruimte.“

Dat het museum in het gebied de Boschse Stadsdelta zou komen, was al bekend. Nu is dat de exacte locatie bekend, die nabij roelvereniging De Hertog ligt. „Met de roelvereniging hebben we gesproken. De club kan daar eventueel blijven, maar het gaat er wel veel drukker worden. Het bestuur van De Hertog vindt dat niet erg.“

Parkeergarage?
Ook de bewoners van de vijftien huurwoningen van BrabantWoon aan het Citadellahofje wendde deze week op de hoogte gebracht van de plannen voor een nieuw Design Museum. Van der Geld kan niet zeggen hoeveel woningen moeten wijken voor de komst van een museum. „Dat moet nog bestudeerd worden.“

De bewoners van de huurwoningen waren er langer van op de hoogte dat deze locatie in beeld was voor nieuwbouwplannen in de Boschse Stadsdelta.

Den Bosch gaat ook onderzoeken of het museum te combineren met een parkeergarage. Van der Geld: „We willen de Tolbruggarage nog verbouwen vanuit de oude binnenstad, dus die zou eventueel naar de Citadellaan kunnen.“

Van der Geld spreekt van een „prachtlocatie“ aan de Citadellaan. „Het wordt een mooie entree van de nieuwe, brede binnenstad. Ook nog eens vlakbij het Vestingmuseum van de Kring Vrienden in het Kruithuis, dat in 2024 opent. We zijn in de Boschse Stadsdelta op zoek naar een „voor-veerjong-vibe“, ik denk dat de komst van dit nieuwe Design Museum daar flink aan bij kan dragen.“

Design van het Derde Rijk
Het Design Museum wil in de Boschse Stadsdelta verder doorgroeiën naar een museum van nationale en zelfs internationale betekenis. De Rijk: „We willen het designmuseum van Nederland worden.“

De provincie Noord-Brabant heeft een bedrag van 14,6 miljoen euro beschikbaar voor het Design Museum in de Stadsdelta. Dit bedrag is nu openbaar gemaakt.

Robèrt van Lith
De provincie Noord-Brabant heeft een bedrag van 14,6 miljoen euro beschikbaar voor het Design Museum in de Stadsdelta. Dit bedrag is nu openbaar gemaakt.

▲ 'Ruim 43 miljoen beschikbaar voor nieuwe Design Museum' Robèrt van Lith Brabants Dagblad, 20-12-2022

Development & relatie-management

29

De afdeling Development werkte in 2022 met een team van 1.5 fte aan de verdere ontwikkeling van een gezonde financieringsmix om het activiteitenprogramma te financieren, in aanvulling op een substantiële exploitatiesubsidie van de gemeente 's-Hertogenbosch. Het museum mocht ook in 2022 rekenen op steun van provinciale en landelijke subsidies en fondsen, waarvan vele regelmatig en in ruime mate financieel bijdragen aan de tentoonstellingen en programma's van het museum. Vanaf 2016 is een netwerk van innovatieve ondernemers en bedrijven opgebouwd dat aan het museum is verbonden. Deze businessclub (Club Design) genereert inkomsten én ambassadeurs voor het museum in de stad en regio. In aanvulling op de kring van bestaande particuliere donateurs (de Vrienden van Design Museum Den Bosch) werd in 2022 een programma ontwikkeld voor grote gevers.

Subsidies en fondsen

Sinds 2020 investeert het museum structureel in development. Het development-team werd in 2021 uitgebreid met een tweede medewerker op zzp-basis en in oktober 2022 met een trainee fondsenwerving en relatiebeheer. De zorgvuldig opgebouwde relaties met de cultuurfondsen kregen in 2022 weer een stevige basis en de kwaliteit van de aanvragen vertoonde een duidelijke verbetering; de bijdragen van derden bedroegen in 2022 € 597.399, waar ze in de jaren ervoor niet boven de € 390.000 uit kwamen. Deze substantiële inkomsten maken het mogelijk ambitieuze tentoonstellingen te maken die zich meten met internationale designtentoonstellingen en kunnen

rekenen op landelijke bezoekers en media-aandacht. Daarnaast kon het museum met steun van fondsen een aantal zeer bijzondere collectie-aankopen realiseren en onderzoek doen naar een onderbelichte deelcollectie. Een hoogtepunt was de bijdrage van Fonds 21 (vanuit de regeling Fonds 21 EXTRA) waarmee het museum in 2022, 2023 en 2024 stevig kan inzetten op digitalisering en verjonging van zijn publiek. Hieronder zijn enkele belangrijke bijdragen in 2022 uitgelicht.

• Aanschaf oeuvre Gijs Bakker met steun van de Vereniging Rembrandt

Design Museum Den Bosch verwierf in 2022 met een genereuze bijdrage van de Vereniging Rembrandt een belangrijke selectie prototypes en modellen uit het oeuvre van ontwerper Gijs Bakker. Van het koffieservies waarmee Bakker afstudeerde tot het model van een koffieapparaat, van een afwasbol voor HEMA tot het schaalmodel van de in dit jaar opnieuw in productie genomen Levi's Chair: de objecten geven inzicht in de overwegingen en keuzes van een van Nederlands belangrijkste ontwerpers en grondleggers van Dutch Design. Na eerder het oeuvre van Emmy van Leersum te hebben verworven met steun van de Vereniging Rembrandt, kon het museum met deze verwerving (deels in de vorm van een schenking door de ontwerper) een betekenisvolle toevoeging doen aan de Collectie Nederland.

• Collectie-onderzoek met steun van het Mondriaan Fonds

Een interessante, maar onderbelichte deelcollectie van Design Museum Den Bosch betreft keramiek dat werd verworven naar aanleiding van residenties van ontwerpers en kunstenaars in het Europees Keramisch Werkcentrum. In 1990 kreeg het museum ca. 270 objecten van het Keramisch Werkcentrum in Heusden (de voorloper van het EKWC) geschenken. Tussen 1991 en 1995 verwierf het museum door schenking nog eens meer dan 150 objecten die tijdens residenties in het EKWC in 's-Hertogenbosch waren ontwikkeld. Beide instellingen hadden de wens diepgravend onderzoek te doen naar de in deze jaren opgebouwde verzameling. Het EKWC wilde meer inzicht verkrijgen in het maakproces en documentatie van de werkperiodes. Het museum had de wens meer inzicht te krijgen in de receptiegeschiedenis en wilde handvaten ontwikkelen om verhalen uit de collectie te ontsluiten op een contextuele manier. In 2022 is een beurs toegekend door het Mondriaan Fonds (een bijdrage uit de Coronaregeling Medewerker Collectieonderzoek) en is collectie-onderzoeker Victoria Anastasyadis aangesteld om dit onderzoek gedurende een jaar uit te voeren. De bevindingen zijn samengebracht in een uitgebreid onderzoeksverslag dat beide organisaties inzicht geeft in hun gedeelde geschiedenis en de mogelijkheden van hun archieven. Daarnaast is de registratie van een aantal objecten uit deze deelcollectie geüpdatet.

• Collectiebijdrage Mondriaan Fonds

In 2022 kon de collectie van Design Museum Den Bosch worden verrijkt met steun van het Mondriaan

Fonds. Het museum ontving een bijdrage uit de regeling Collectieprogramma's voor 2022 en 2023. De lijst met aankopen in 2022 is te vinden in het onderdeel Collectie van dit jaarverslag.

• Fonds 21 EXTRA

In 2022 kon het driekoppige Young Design Team worden aangesteld, mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van 633.698 euro van Fonds 21 EXTRA over 2022-2024. Dat bedrag wordt gedurende drie jaar niet alleen ingezet ten behoeve van het Young Design Team, maar ook om een impuls te geven aan de Derde Verdieping (het online kennisplatform van het museum) en ter versterking van het communicatieteam. Meer over het Young Design-programma is te lezen in het desbetreffende hoofdstuk.

Overzicht subsidies en fondsen 2022

Gemeente 's-Hertogenbosch (hoofdbegunstiger)

Fonds 21

Mondriaan Fonds

Vereniging Rembrandt

Stichting Stokroos

Turing Foundation

Stimuleringsfonds Creatieve Industrie

Stichting Zabawas

Gravin van Bylandt Stichting

Prins Bernhard Cultuurfonds, mede dankzij het Marten Orges Fonds

Samenwerking Vriendenloterij

In het laatste kwartaal van 2022 is Design Museum Den Bosch een overeenkomst aangegaan met de VriendenLoterij voor acceptatie van de VriendenLoterij VIP-kaart. Met ingang van december 2022 krijgen VIP-kaarthouders op vertoon van hun pas gratis toegang tot het museum. Het levert Design Museum Den Bosch een nieuwe bezoekersgroep op van liefhebbers van cultuur zonder museumkaart. Ook kende de VriendenLoterij een bijdrage toe aan de tentoonstelling *Sneller, beter, mooier – De vormgeving van de vooruitgang* (start: maart 2023) in de vorm van een gegarandeerde kaartafname. De regeling is onderdeel van een toekenning van het Blockbusterfonds aan deze groots opgezette familietentoonstelling in 2023.

Particuliere gevers

Aan Design Museum Den Bosch is een trouwe groep particuliere gevers verbonden, die als vriend van het museum jaarlijks een bedrag schenken. Als dank voor de bijdrage ontvangen de vrienden een speciale vriendenpas waarmee zij gratis toegang krijgen tot het museum. Ook worden vrienden regelmatig uitgenodigd voor evenementen. Zo werden de vrienden in 2022 uitgenodigd voor de opening en preview van de tentoonstellingen *Sneakers Unboxed* en *De Grote Versierder – posterkoning Engel Verkerke* en konden zij kunst- en designbeurs PAN Amsterdam kosteloos bezoeken.

In 2022 werd ook een nieuw geefprogramma ontwikkeld dat, naast de huidige vriendschappen, verschillende andere manieren biedt om particulier aan het museum te schenken. Zo zijn er twee nieuwe geefkringen opgericht: de Design Museum Members

(die € 500 per jaar betalen gedurende vijf jaar) en de Design Museum Patrons (€ 1000 euro per jaar gedurende vijf jaar). In ruil voor de gift worden Members en Patrons actief betrokken bij de activiteiten van het museum en ontvangen zij uitnodigingen voor bijzondere bijeenkomsten, zoals een studiobezoek aan een ontwerper en ontvangen zij in beperkte oplage ontwikkelde designobjecten. Ook is de mogelijkheid in het leven geroepen een Fonds op Naam op te richten, waardoor men een schenking kan koppelen aan een zelfgekozen doel, uiteraard binnen de doelstellingen van het museum. In 2023 start de actieve werving van particuliere gevers, met behulp van ambassadeurs van het museum.

Bedrijven: Club Design

Club Design is een kennisnetwerk voor innovatieve ondernemers dat in Design Museum Den Bosch een ontmoetingsplek heeft. De bijdragen van de leden van deze businessclub komen ten goede aan het tentoonstellingsprogramma. Club Design heeft een zelfstandig bestuur en biedt een lezingen- en activiteitenprogramma dat ondernemers verbindt met designers in hun maatschappelijke belangstelling voor de toekomst. Design heeft een bijzondere aantrekkingskracht, ook voor de ondernemer. De innovatieve ondernemer kan immers alleen slagen als hij of zij succesvolle nieuwe producten of diensten bedenkt, die vaak onderscheidend en nog onbekend zijn. Zowel de ontwerper als de ondernemer speelt van nature in op de technologische en maatschappelijke veranderingen in de wereld. Die veranderingen vragen om reacties en bieden nieuwe kansen. De leden van Club Design delen deze fascinatie en zetten in hun bijeenkomsten design centraal. In 2022 telde Club Design 42 bedrijven en werden vier bijeenkomsten georganiseerd.

Bedrijfsvoering

30

2022 was het derde jaar waarin corona een stevige impact had. De eerste maand was het museum nog in lockdown, daarna kwamen de bezoekers in minder grote aantallen dan verwacht: waar gehoopt was op 80.000 bezoekers, bleef de teller net boven de 60.000 hangen. Dit zorgde voor zo'n € 130.000 aan gemiste entree-inkomsten.

Raad van Toezicht

Stichting Design Museum Den Bosch wordt bestuurd door een directeur/bestuurder. De toezichthoudende taken worden uitgevoerd door de Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht handelt volgens de Code Cultural Governance aangevuld met een directiereglement waarin naast de Code Cultural Governance ook de Fair Practice Code en de Code Diversiteit & Inclusie zijn opgenomen.

In de praktijk betekent dit dat de directeur/bestuurder verantwoordelijk is voor het reilen en zeilen van het museum. De Raad van Toezicht stelt de begroting en de jaarrekening vast en ziet toe op welke wijze de doelstellingen van het museum worden gerealiseerd. De directeur/bestuurder wordt benoemd door de Raad van Toezicht, die ook jaarlijks zijn functioneren bespreekt.

In 2022 vergaderde de Raad van Toezicht zes keer. Vaste gespreksonderwerpen waren de mogelijke verhuizing van het museum op termijn en de mogelijke problemen op de weg daarnaartoe. Natuurlijk werd er eveneens uitgebreid gesproken over de kansen die de verhuizing biedt. Ook de financiën zijn een vast agendapunt bij deze vergaderingen.

De jaarrekening 2022 werd door de Raad van Toezicht vastgesteld, nadat de accountant in de vergadering aan de Raad van Toezicht verslag had gedaan van de bevindingen. Ook is de begroting 2023 vastgesteld, met daarin de zeer zorgelijke prijsontwikkeling vanaf 1 januari 2023 voor gas en elektra.

De jaarrekening is door de accountant gecontroleerd en voorzien van een goedkeurende verklaring.

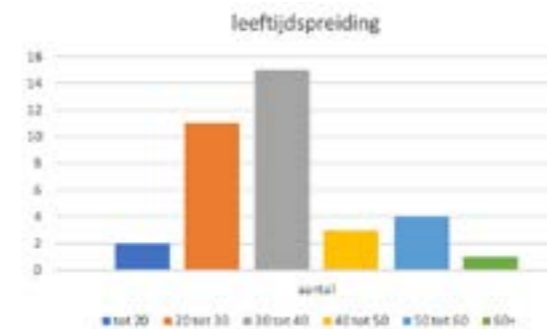
Leden

- Titus M. Eliëns (voorzitter). Voormalig Hoofd Collecties Gemeentemuseum Den Haag en voormalig hoogleraar Industriële Vormgeving aan de Universiteit Leiden (toegetreten september 2016; einddatum zittingstermijn 15-09-2024)
- Jacqueline van Amerongen Veenendaal (lid). Lid raad van toezicht Benefits for Kids, voorzitter beroepenveld commissie Willem de Kooning Academie (1e termijn, einddatum zittingstermijn 20-06-2022)
- Philippe Schuit (lid). Mentor/investeerder technologie ondernemingen (1e termijn, einddatum zittingstermijn 10-12-2023)
- Yassine Salihine (lid). Industrieel ontwerper, docent aan Avans Hogeschool, de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten en Design Academy Eindhoven; bestuurslid stichting (A)wake, curator Designplatform Rotterdam (afgetreden per 14-11-2022 wegens verandering van werk, hetgeen onverenigbaar bleek met een positie in de Raad van Toezicht)

Organisatie

31

Design Museum Den Bosch heeft per 31-12-2022 36 personen in dienst, die ruim 20 fte werken. De leeftijdsverdeling is als volgt:

De gemiddelde leeftijd is 34. Het ziekteverzuim bedroeg 8,2%. Als gevolg van corona is er een toename van kort verzuim, en ook incidenteel lang verzuim zorgt voor dit relatief hoge cijfer. De directie en medewerkers van de Stichting Design Museum Den Bosch ontvangen een salaris conform de museum-cao.

Directie

Timo de Rijk, directeur
Monique Willemse, managementassistent

Collectie en tentoonstellingen

Adriëne Groen, conservator
Anne-Karlijn van Kesteren (vanaf mei)
Fredric Baas, conservator (tot en met december)
Marte Rodenburg, assistent conservator
Tomas van de Heuvel, curator en projectmedewerker
Victoria Anastasyadis, collectieonderzoeker Design Museum Den Bosch en EKWC

Development & partnerships

Rieke Righolt
Roos Ticheler
Roeliena Aukema (vanaf oktober)

Communicatie en marketing

Maan Leo, manager marketing en communicatie
Lydia van der Made, medewerker online communicatie & Derde Verdieping (vanaf mei)

Publiekszaken

Joke Backx, hoofd publiekszaken (tot en met september)
Madelon van der Avoort, educatie
Reint Boven, medewerker AV / documentalist

Bedrijfsvoering

Anneloes Ebing, vloermanager en coördinator vrijwilligers
Dénise van Bokhoven, financiële administratie
Dirkje Honings, vloermanager
Joke Kuypers, facilitair medewerker (tot en met maart)
Juliette Schrauwen, vloermanager (tot en met juni)
Machiel Marsé – Van Buren, vloermanager
Oscar Jansen, hoofd bedrijfsvoering
Renée Bettonvil, commercieel medewerker Museum-Shop

Suppoosten

Anne van den Berg
Darina Iyudina
Dieuwertje van Schadewijk
Emy van Rijt
Eva Jagtenberg
Femke Dekkers (vanaf juli)
Gwen de Bruijn
Ilona Weiss (tot en met februari)
Jeanine Vloemans
Jord Dijkstra
Lisa Gerrits (tot en met juli)
Matthis Guirado
Martino Soelen
Nadja van de Griendt
Nikki-Jo de Bijl
Ronella Moser
Sandra den Bol (tot en met maart)
Teun Beurskens (tot en met mei)
Teun Hartstra (vanaf juli)
Thomas Dekker

Stagiaires

Marlis Ouk
Yenthe van den Wijngaart

Vrijwilligers MuseumShop

Beppie Schoondermark
Elly Muizers
Fanny Verbunt
Hilde van der Salm
Ineke Arens (vanaf juni)
Jos Leo (vanaf juni)
Letty van Veluw
Lya Rijks
Marion Kropman
Marjolijn van der Pol
Meyk van Dijk
Mina Bettinger
Ruth van der Grift
Tonneke van Lokven
Trudie van den Broek-Quekel
Vera Schreurs
Yvonne van Herwijnen

Financieel

32

Het financiële verslag is ontleend aan het financieel jaarverslag 2022 van de Stichting Design Museum Den Bosch. Bij het financieel jaarverslag is een goed-keurende accountantsverklaring afgegeven.

In het begin van het jaar was het museum gesloten als gevolg van de coronapandemie. Eind januari mochten we open, waarna de publiekstroom op gang kwam, zij het op een lager niveau dan gedacht. Dat blijkt een gegeven dat voor vrijwel de gehele culturele sector geldt.

Met 60.619 bezoekers in 2022 bereikte we 75% van het beoogde aantal bezoekers. Daarbij valt op dat het aandeel van de bezoekers met een museumkaart daalde: deze overwegend wat oudere groep bleek in 2022 minder naar het museum te gaan dan voor de pandemie. Het percentage losse kaartverkoop steeg. Daarbij valt de stijging in de groep jongeren op. De exposities *GOTH – Designing Darkness*, *Sneakers Unboxed* en *Screenwear – Exploring Digital Fashion* waren ook voor een jonger publiek interessant.

Jongeren onder de 18 jaar hebben gratis toegang tot het museum, waardoor deze groep, hoewel erg gewenst in het museum, financieel geen bijdrage levert in de exploitatie.

Desondanks is de gemiddelde entreprijs gestegen als gevolg van het grotere aandeel van voltariekaarten in 2022.

Jaar	Entreprijs
2022	€ 6,56
2021	€ 4,84
2020	€ 4,70
2019	€ 5,43
2018	€ 3,45

In dit overzicht is goed te zien dat ook in 2019 de losse kaartverkoop hoog was, dat kwam door de tentoonstelling *Design van het Derde Rijk*.

Een andere post die opvalt: de succesvolle fondsen-werving. In 2022 werd bijna € 600.000 ontvangen van de landelijke culturele fondsen. Dit is een duidelijk bewijs dat de fondsen de inhoudelijke koers van het museum erg waarderen.

2022 is afgesloten met een verlies van ruim € 370.000 waarvan € 270.000 ten laste komt van de algemene reserve. Dit is ruim € 190.000 meer dan het verlies in de begroting, hetgeen voor € 170.000 het gevolg is van achtergebleven bezoekersaantallen: lagere entree en lagere winkelverkoop. Het reeds begrote verlies In 2022 is een gevolg van de keuze om ambitieuzer te programmeren en daarvoor in te teren op het eigen vermogen. In de loop van 2022 heeft Gemeente 's-Hertogenbosch besloten het museum in de kalenderjaren 2023 tot en met 2026 € 250.000 extra subsidie te verlenen in aanloop naar de gewenste verhuizing, onder andere te besteden aan extra personele inzet op het gebied van Marketing en Development. Daarna is besloten om al in 2022 hiervoor extra personeel in te huren.

Om straks succesvol de overstap te kunnen maken naar een nieuwe locatie is extra investeren in de organisatie nodig. De gezonde balanspositie van het museum is dus zeker geen luxe, helemaal met het oog op de forse stijging van de energielasten per 1 januari 2023.

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

De waardering van activa en passiva is gebaseerd op het stelsel van historische kosten. Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de in het boekjaar geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het boekjaar op basis van verkrijgingsprijzen. Winsten op transacties zijn verantwoord in het jaar waarin ze zijn gerealiseerd; verliezen zijn verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn, rekening houdend met de grondslagen voor de voorzieningen.

BALANS	31 december 2022	31 december 2021
ACTIVA		
Materiële vaste activa	142.468	158.805
Vorraden	27.925	32.585
Vorderingen	1.245.721	715.002
Liquide middelen	538.037	1.455.336
TOTAAL ACTIVA	1.954.152	2.361.728

PASSIVA		
Stichtingsvermogen		
Bestemmingsreserves	170.000	170.000
Bestemmingsfondsen	223.069	228.822
Egalisatiereserve inrichting	40.384	137.304
Overige reserves	348.516	620.348
<i>Totaal eigen vermogen</i>	<i>781.968</i>	<i>1.156.474</i>
Voorzieningen:		
Overige voorzieningen	290.283	253.805
Schulden:		
Langlopende schulden	56.445	82.809
Kortlopende schulden	825.456	868.640
TOTAAL PASSIVA	1.954.152	2.361.728

BATEN	2022	2021
Gemeentelijke subsidie	2.117.320	2.106.300
Bijdragen van derden	597.399	367.363
Winkelverkoop	327.310	228.729
Entreegelden	392.134	147.552
Corona noodsteun	69.400	576.950
Overige opbrengsten	77.995	22.400
	3.581.558	3.449.294
Inkoopwaarde van de baten	-247.968	-156.493
TOTAAL BATEN	3.333.590	3.292.801

LASTEN		
Personeelslasten	1.241.837	1.122.024
Afschrijvingen	109.178	103.638
Overige lasten	2.356.983	2.103.351
Som der bedrijfslasten	3.707.998	3.329.013
Bedrijfsresultaat	-374.408	-36.212
Financiële lasten	- 98	5.955
NETTO RESULTAAT	-374.506	-30.257

Bestemming saldo van baten en lasten		
Bestemmingsreserves		
- bestemmingsreserve verlieslatende exposities	0	-142.307
- bestemmingsreserve innovatie	0	90.000
Bestemmingsfondsen		
- bestemmingsfonds Egalisatiereserve inrichting	-96.921	-96.921
- bestemmingsfonds collectievorming	-5.753	-28.604
- bestemmingsfonds Coronaproblemen 2021	0	-39.686
Overige reserves	-271.832	187.261
TOTAAL DEKKING OVER/TEKORT	-374.506	-30.257

Samenwerkings partners

33

Ontwerpers, kunstenaars, fotografen, filmers en andere makers

Gijs Bakker
Hans Appenzeller
Studio metmet
STUKK design
Studio Harm Rensink
Shosho studio
New Order of Fashion
4DRStudio
Elise van den Arend
Gert Jan van Rooij
Koehorst in 't Veld
Studio Phil Procter
Marc Spaapen
Frank Kolkman
Studio Lesley Moore
Studio Lennarts & De Bruijn
Peter Tijhuis
Michael van Hal
Ben Nienhuis
Jordan Soediono
Blommers/Schumm
Studio Bart Guldemon
Sean van den Steenhoven
Doeke Wartena
Sander Vermeer
Yvo Zijlstra / Antenna-Men
Chantal Lenting
Richard Bos
Floris Douma
Annemarie van Pruyssen
FPHOCUS - Melanie Pardoel

Frans Bevers
Paulien Berendsen
Bureau Lakenvelder
75B (Pieter Vos)
Philipp Pals
Thomas Bennen
Philipp Doring
Nadia Iachini
sens studio
Natasja Alers
Peter te Bos
Bart Hess
Smart Media Productions
Nikola Lamburov
Elisa van Joolen
Gabriel Fontana
Ada Sokół
Stephanie Smit (Giek)
Afra Eisma
Pris Roos
Das Leben am Haverkamp
Ciro Duclos
Arash Fakhim
Qasim Arif

Vertalingen, redactie en schrijvers

Ted Alkins
Vertaalbureau DeKeulenaar
Anne Jongeling
Piet van der Laak
Natasja Essers
InVision
Peter Drehmanns
Gus Maussen
Titi Finlay
Talita Kaloe
Nancy Bocken
Emma van Meyeren
Heera Shin
Onno Kusters
Todo Talenservice
Emma van Meyeren

Onderwijsinstellingen en opleidingen

Design Academy Critical Inquiry Lab
Koning Willem 1 College
SintLucas
Elde College Schijndel
Nimeto Utrecht
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
Fontys Hogescholen
AKV St Joost
ArtEZ University of the Arts Arnhem

Kennispartners & gastconservatoren

Reinier Baarsen / Rijksmuseum
Modemuze
the Design Museum

StockX
Ligaya Salazar
Shasti Lowton
Patta
Patta Academy
We Run Thiss Group B.V.
New Order of Fashion
Klaas Tops
Constant Hoogenbosch
Frits Peeters
Patricia Pisters
Eric Smulders
Freerk Wieringa
Marloes Bontje
Colin Huizing
DEMO (een initiatief van Studio Dumbar/DEPT®.)
Almar Seinen
Victoria Anastasyadis

Fondsen, subsidiegevers en sponsors

Gemeente 's-Hertogenbosch
Fonds 21
Stichting Stokroos
Mondriaan Fonds
Prins Bernhard Cultuurfonds, dankzij het Marten
Orges Fonds
Prins Bernhard Cultuurfonds Noord-Brabant
Turing Foundation
Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Jheronimus Fonds)
Decorative Art Fund / Rijksmuseum Fonds
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie
Stichting Zabawas
Gravin van Bylandt Stichting
Vrienden van Design Museum Den Bosch

Club Design

Communicatie Team
Restaurant Allerlei & Visserij
Clavis BV
FinCom
Dean One
Dimensys
LXA The Law Firm
POP Light
De Koster Makelaars
MaxErin
Nienhausinvest
Fleetshield
Jan Vis Artiesten & Evenementen
Atlowa Holding
Mondial Vlugo Verhuizingen
Dwarswaard Holding
EJP Holding
Safety Consulting & Technology
Azzuro Due Max
Delft Imaging Systems
Bang & Olufsen
TEN Management
Daelmans Bakkerijen
Van den Heuvel
Sacha Schoenen

Balsbroeck
Homeij
Profimax
Bakker van Maanen
Greenlight Holding
Marktlink Investment Partners
Pronto Wonen Nijmegen
Maarten van Druten
Gert-Jan van Holten
Heidi Peeters

Lokale partners

Hotel Central
Kleefkracht, sign & print
Visit Brabant
Visit Den Bosch
Cultuurstad van het Zuiden
Blauwe Engelen
Bossche Locals
Bosch Parade
Festival Cement
Festival Boulevard
Kring Vrienden 's-Hertogenbosch
Arthur & Brent
Verkadefabriek
Willem Twee muziek en beeldende kunst
HUIS73
Het Noordbrabants Museum
Cor Unum
Outcast
De Bossche Kraan
Studio GdB
Kranen/Gille
Buro Kade
Studio Parade
Studio Yvette van Eindhoven
Studio Alex de Witte
Studio Christine Jetten
Studio Hanneke Gerrits
Ted Noten
Iris Toonen Studio

(Beroeps)verenigingen

Museumvereniging
Pictoright
Beroepsvereniging Nederlandse Ontwerpers

Bruikleengevers

the Design Museum, London
Northampton Museum and Art Gallery
Skateboardmuseum Berlin / MADE FOR SKATE Archives,
Rijksmuseum Amsterdam
Petit Palais - Musée des Beaux-Arts de la Ville de Paris
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
People Amsterdam
ROQ 'N Rolla Music
Adam Scovell
Architekturmuseum der Technischen Universität Berlin
Athenaeumbibliotheek
Beck & Eggeling International Fine Art
Brabant-Collectie | Universiteitsbibliotheek Tilburg

Brugge In Affiches | Collectie Pol Martens,
Carolein Smit
Charles Fréger
Christophe Szpajdel
Cuypershuis
Dordrechts Museum
Erwin en Nina Lassen
Felix Wubbe
Fred Berger
Frederick J. de la Vega
Galerie Michael Haas
Gemeente Antwerpen
Gemeente Bronckhorst
Gemeente 's-Hertogenbosch
Gene Teyse
Hamburger Kunsthalle
Heritage Collections, UK Parliament
Hessink's Auctioneers
Het Noordbrabants Museum
Het ReclameArsenaal
Huis van het Boek | Museum Meermann
J. Wintersmith, Studio777
Kasteel Heeswijk
Kröller-Müller Museum
Kunstmuseum Den Haag
Liesbeth den Besten
Linda Friesen Couture
Marco Witzig | Museum HR Giger
Mia Andrézen
Musée d'Orsay
Musée provincial Félicien Rops
Musée Maison de Victor Hugo
Museum de Fundatie | Kasteel het Nijenhuis
Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen
Museum voor Achterhoekse Schilderkunst
Nona Limmen
Parts of Four Gallery
Pieter Léon Vermeersch
Renie Spoelstra
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Rianne van Holten
Royal Institute of British Architects
Samuel Araya Art
Sinai & Sons, Ltd.
Somnia Romantica by Marjolein Turin
Sruli Recht
Stadtarchiv, Bad Pyrmont
Stichting Jules de Bruycker
The Atkinson
The Maas Gallery
TU Delft Library, Trésorcollectie
Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit,
bijzondere collecties
vzw Epitaaf
Wouters kapstok
ZB | Bibliotheek van Zeeland / collectie Koninklijk
Zeeuwsch Genootschap der
Fondazione Lucio Fontana
Galerie Karsten Greve
Stedelijk Museum Amsterdam
Kröller-Müller Museum
Wildkust Collectie
The Fabricant
The Diigitals
Tribute Brand
Auroboros

Zeitguised
Institute of Digital Fashion
Stacie Ant
Ines Alpha
James Merry
Reblika
Frederik Heyman
Carol Civre
Harriet Blend
Tony Murray
Studio PMS
Stephy Fung
Elizaveta Federmesser
Carl Rethman
Hanifa
Code Couture
Scarlett Yang
Mutani
SHOWstudio
Leevi Ikäheimo
Morentz
A-COLD-WALL*
the adidas Archive
Adikoggz
Alexander Taylor Studio
Archives Balenciaga Paris
ASICS
The Basement
Belal Patsoun
Biorealize Inc.
Chanica Kist
Converse
CRAIG GREEN
Dwain Mosquera
Edmond Looi Kit Mun
Elisa van Joolen
Giano Codrington
Gyz La Rivière
Helen Kirkum Studio
HYMAG
The Invisible Party / Vivian van Schagen
Jeffstaple Founder of Staple Pigeon
João Pieris
Joey Jacobs
Kenneth van Stralendorff
Kevin Sampson
Kish Kash
Koen Kappelhoff
Marcel Veldman
Martijn Janzen
Masta Lee
Michael van Hal
Jürgen Blümlein
MIT Design Lab
Mr. Bailey
MSCHF
NASHMONEY
Native Shoes
New Balance
Nice and Nasty Vaz T.C.K. crew
Nick Aminzadeh
Nick Richaards
Niels Petra
Nike
Niko Achtipos
The North Face

Patta
Peterson Stoop
Piet Parra
Phil Knott
Philip Taylor
Prada
PUMA Archive
PUMA Innovation
Pyer Moss
Randy Telg
Reebok Archive
Remko Monkou
Rens Original
Reuben Dangoor
Riccardo Attanasio
Richard Wharton
Richie Roxas
Robert Fliri
Rocheteau Zechiel
Samuel Pearce
Satoshi Studio
Simon Wheatley
StockX
Studio Hagel
Susan Boyle
Tiago Ramos
Vans Archive
Vashtie Kola
Veja
Versace
Vivo Barefoot
Wayne Berkowitz
WOEI
Zanoah Pieris
Auroboros
Carol Civre
Code Couture
Elizaveta Federmesser en Carl Rethman
Frederik Heyman
Hanifa
Harriet Davey
Inès Alpha
Institute of Digital Fashion
James Merry
Leevi Ikäheimo
Mutani
Reblika
Scarlett Yang
SHOWstudio
Stacie Ant
Stefan Kartchev
Stephy Fung
Studio PMS
The Diigitals
The Fabricant
Tony Murray
Tribute BrandZeitguised
Wim van der Aar
ALANKO+NUOTIO
Tunay Bora
Butt Studio
convivial studio
Chris Golden
Dirk Koy
Timo Lenzen
Jonny Ostrem

Etto Pacoste
Nadia Piet
Ada Sokół Art Lab
Bertran Suris
Angelina Toros
ENDLESS WORK
Gao Yang
Andrew Zhandarov

Transporteurs

Imming Logistics Fine Art B.V.
Crown Fine Art
Eduard Strang Verhuizingen bv
Kortmann Art Packers and Shippers

Overige partners

Marijke de Bruijne
Ham Glas
De la Roy Isolatie & Design
Eiso Bergsma B.V.
Statista GmbH
Rocka Sign
Fotolab Amsterdam
Blok
Bouwpartner Den Bosch
Eiso Bergsma
Glascom Showcases
Fondation Custodia, Parijs
Baijens Metaal
Collectief Soepel
Daniel de Bruin
Morentz
4DR Studio's
2invision
Cit
Smart Media Productions
Sundaymorning@ekwc
Guide ID
inVision ondertiteling
Sanne Evertz
Max van den Hout
Grafistar
Netwerk Archieven Design en Digitale Cultuur
Beitelbeestje
Sneakerness
Design to Market - TalentHub Brabant
We Are Public
ZOUT – Maandblad voor kunst en cultuur
Guide ID
LAKSHMI
Soundsupply
GoGo Plastics
Sneakerjagers
Randy Telg
Tom ter Bogt
Bing Berendsen
Tijn Witteveen
Non van Leyp
Thamar Kempees
Yassine Salihine
Jarah Stoop
Jelske Peterson
Sumibu

DESIGN
MUSEUM
DEN
BOSCH
COLOFON

Tekst, redactie en productie

Medewerkers Design Museum Den Bosch

Fotografie

Ben Nienhuis
Chantal Lenting
Sander Vermeer
Bob Goedewaagen
Frans Bevers
Peter Tijhuis
Blommers & Schumm
Henri Verhoef
Joram Reshef
Manoah Salampessy

Grafisch ontwerp

Annemarie van Pruysen, amvp.nl

Design Museum Den Bosch

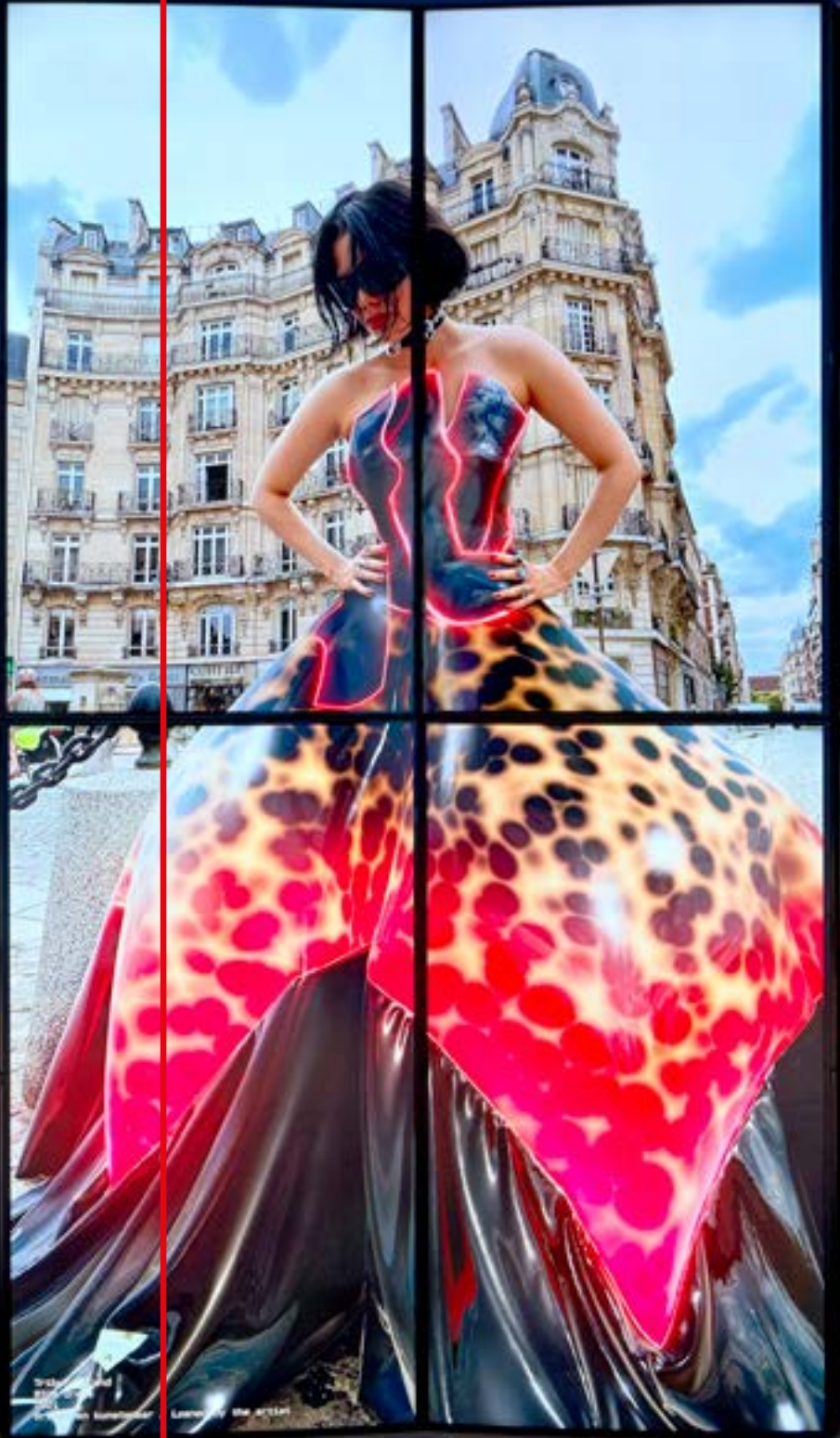
De Mortel 4, 5211 HV 's-Hertogenbosch

Kantoor

Waterstraat 16, 5211 JD 's-Hertogenbosch

www.designmuseum.nl

© 2022 DESIGN MUSEUM DEN BOSCH

Jaarrekening 2022
Stichting Design Museum Den Bosch
's-Hertogenbosch

Inhoudsopgave

	Pagina
Accountantsrapport	
Bestuursverslag	3
Jaarrekening	
Balans per 31 december 2022	8
Staat van baten en lasten over 2022	10
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	11
Toelichting op de balans	16
Toelichting op de staat van baten en lasten	24
Overige toelichtingen	29

Aan het bestuur van
Stichting Design Museum Den Bosch
T.a.v. het bestuur
Waterstraat 16
5211 JD 's-Hertogenbosch

's-Hertogenbosch 19 juni 2023
Kenmerk: A12525

Geacht bestuur,

De verklaring is opgenomen onder de overige gegevens. Het betreft hier een
controleverklaring.

Verslag van het bestuur

2022 is -hopelijk- het laatste jaar dat de Coronapandemie impact heeft op het reilen en zeilen van het museum. In de eerste weken van 2022 was het museum verplicht gesloten en vanaf 26 januari mochten we weer bezoekers ontvangen. Daar hadden we erg naar uit gekeken.

Vrij snel na de heropening werd duidelijk dat het publiek niet en-masse terugkwam om de exposities te bezoeken. In heel Nederland bleef bij vrijwel alle musea het aantal bezoekers achter bij 2019, het laatste pré-corona jaar. Vooral de traditionele museumbezoeker, die met een Museumkaart hoogfrequent musea bezoekt, bleek duidelijk minder vaak naar het museum te gaan in 2022. In ons museum is dat deels opgevangen door een groeiende groep bezoekers die minder vanzelf naar een museum gaat. Exposities als *De Grote Versierder – Posterkonink Engel Verkerke*, *Screenwear – Exploring Digital Fashion* en zeker ook *Sneakers Unboxed* zorgden ervoor dat Design Museum Den Bosch ruim 60.000 bezoekers mocht verwelkomen.

Ook in de ontwikkeling van het museum zijn in 2022 stevige stappen gezet.

Zo heeft Gemeente 's-Hertogenbosch een voorbereidingskrediet ter beschikking gesteld met het oog op de verhuizing naar een nieuw pand in de Bossche Stadsdelta in het jaar 2030. Ook heeft Gemeente een incidentele extra subsidie in het vooruitzicht gesteld (voor de jaren 2023 t/m 2026 van € 250.000,- per jaar) om het museum een ambitie-impuls te geven. Daarmee kan het museum de ingezette groei versnellen, zodat het zich voldoende kan ontwikkelen om in 2030 klaar te zijn, voor de sprong over De Dieze.

In 2022 is het Young Design Team gestart, een groep enthousiaste jongere medewerkers die als taak hebben het Museum beter te laten aansluiten bij jongere doelgroepen. Design Museum Den Bosch is Fonds 21 zeer erkentelijk dat zij deze ambitie met ons deelt en mogelijk maakt!

In 2022 gebruiken we steeds meer ruimten van het museum om exposities en presentaties te tonen. Door de verplaatsing van de winkel is op de begane grond extra expositieruimte ontstaan. Ook zijn de plannen om de entreehal meer als expositieruimte te gaan gebruiken in een vergevorderd stadium. Begin 2023 zal de opening van de gratis toegankelijke presentatie *Design!* een feit zijn.

En ten slotte is de tweede verdieping verrijkt met een presentatieruimte waar de expositie *1:1 – De modellen van Gijs Bakker* getoond is. Voorheen werd deze ruimte, die als een restruimte werd ervaren, "de omloop" genoemd. Nu noemen we dat "De Schatkamer".

Daarmee had 2022 net als 2021 twee gezichten: opkrabbende bezoekersaantallen en een beloftevolle toekomst, waarvan de eerste tekenen al te zien zijn.

Financieel jaar 2022

De financiële exploitatie van Design Museum Den Bosch over 2022, voor resultaatverdeling, laat een stevig verlies zien van € 374.506,-, waarvan € 181.000 was begroot. Door de achterblijvende bezoekcijfers werd ongeveer € 100.000 misgelopen.

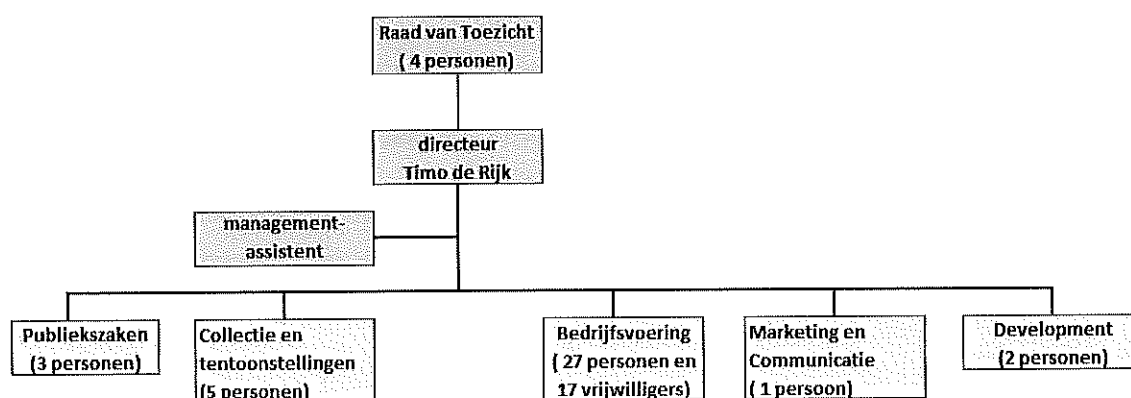

Governance code Cultuur, Code Diversiteit en Inclusie, Fair Practice Code.

Design Museum Den Bosch werkt volgens het Raad van Toezicht-model en hanteert de Governance Code Cultuur. Het museum past alle acht principes bewust en onverkort toe. Ook de Code Diversiteit en Inclusie en de Fair Practice code hebben Raad van Toezicht, directie en het MT hoog in het vaandel.

Personeel

Grote personele wijzigingen hebben zich niet voorgedaan in 2022 en de organisatiestructuur is ongewijzigd:

Wel hebben in 2022 enkele oudere werknemers de organisatie verlaten met (pré)-pensioen. Het Young Design team is aangesteld met 3 nieuwe medewerkers en een extra medewerker die zich bezig houdt met De Derde Verdieping, ons digitale platform voor verdieping en aanvullende informatie.

Begroting 2023

Design Museum Den Bosch maakt in de periode 2021-2024 onderdeel uit van de Bossche Culturele Basis. Normaal gesproken worden er met de gemeente 's-Hertogenbosch meerjarige subsidieafspraken gemaakt, echter zijn er nu vanwege de coronapandemie subsidieafspraken gemaakt voor het jaar 2022, waarin er coulant wordt omgegaan met de prestatie afspraken. De enorme stijging van de energielasten in 2023 heeft ons veel hoofdbreken bezorgd. De stijging van de energielasten is in 2023 naar verwachting zo'n € 400.000,-. Ook zijn er enkele steunmaatregelen in het vooruitzicht gesteld:

1. Generieke noodsteun voor het MKB (TEK)
2. Noodsteun van Gemeente 's-Hertogenbosch voor Culturele en maatschappelijke instellingen
3. Noodsteun van het Rijk voor o.a. de Culturele sector.

Bij het opstellen van de begroting was de omvang van elk van deze drie posten nog onbekend. Dat is – na rijp beraad met de Raad van Toezicht- reden geweest om bezuinigingen uit te stellen en “even” af te wachten. We wilden vooraf niet meer bezuinigen dan achteraf nodig zal blijken. In mei 2023 zal bekend worden hoe deze 3 posten uit zullen vallen. Mocht de opbrengsten hiervan tegenvallen dan is een tussentijdse begrotingsaanpassing, met bezuinigingen, nodig.

Op de volgende pagina treft u de begroting aan voor het boekjaar 2023.

Exploitatie Design Museum Den Bosch
begroting 2023DESIGN
MUSEUM
DEN
BOSCH

	2023
	Totaal
Winkelverkopen	€ 500.000
Entreegelden	€ 500.000
Opbrengsten overige activiteiten	€ -
Totaal: Omzet	€ 1.000.000
Inkoopwaarde verkopen museumshop	€ 333.333
inkoopwaarde verkoop entreebewijzen	€ 40.000
Inkoopwaarde verhuur	€ -
Totaal: Inkoopwaarde verkopen	€ 373.333
Bruto marge	€ 626.667
percentage marge	62,7%
Subsidie opbrengsten	€ 2.507.500
Bijdrage van derden	€ 604.814
Bijdragen Vrienden en Donaties	€ 5.000
Totaal: Opbrengsten	€ 3.117.314
Totaal: Inkomsten	€ 3.743.981
Lonen & salarissen	€ 1.175.000
Sociale lasten	€ 192.141
Pensioenlasten	€ 127.461
Overige personeelskosten	€ 103.600
Werk door derden	€ 30.000
Totaal personeelskosten	€ 1.628.203
Tentoonstellingskosten	€ 850.000
Huisvestingskosten	€ 1.225.000
Inventaris- en ICT-kosten	€ 99.000
Kosten vervoermiddel	€ 2.500
Kantoor- en administratiekosten	€ 75.000
Marketing kosten	€ 73.500
Publiekszaken	€ 66.000
Algemene kosten	€ 116.564
Collectie	€ 75.000
Totaal overige bedrijfskosten	€ 2.582.564
Operationeel resultaat	€ -466.786
Financiële baten & lasten	€ -4.000
Afschrijvingen	€ -50.000
Corona compensatie / TEK	€ 15.000
Resultaat	€ -505.786

Onderweg naar 2030

Om in 2030 succesvol het nieuwe en grotere museum pand te betrekken zal Design Museum Den Bosch zich de komende jaren moeten blijven ontwikkelen. Ik heb er het volste vertrouwen in dat het ons gaat lukken om landelijk (en zelfs internationaal) een waardevol museum te zijn met stevige roots in de Bossche samenleving.

Tot slot

Graag willen de volgende fondsen bedanken voor hun bijdragen dit jaar, zowel voor de diverse tentoonstellingen en projecten:

- Fonds 21
- Gemeente 's-Hertogenbosch
- Gifted Art
- Stichting Stokroos
- Stichting dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds
- Het De Gijselaar-Hintzenfonds
- Mondriaan Fonds
- Prins Bernhard Cultuurfonds
- Stichting Zabawas
- Turing Foundation
- Van Eelen Weeber Fonds

Dank ook aan onze Raad van Toezicht voor hun betrokken wijze van invullen van hun adviserende en toezichthoudende rol.

Timo de Rijk
Directeur-bestuurder

Jaarrekening

Balans per 31 december 2022*(na voorstel resultaatverdeling)*

		<u>31 december 2022</u>		<u>31 december 2021</u>	
		€	€	€	€
Activa					
Vaste activa					
<i>Materiële vaste activa</i>	1				
Inventarissen			142.469		158.805
Vlottende activa					
<i>Vorraden</i>					
Gereed product en handels- goederen			27.925		32.585
<i>Vorderingen</i>					
Handelsdebiteuren	2	39.845		52.509	
Overige vorderingen en overlopende activa	3	1.205.876		662.493	
			<u>1.245.721</u>		<u>715.002</u>
<i>Liquide middelen</i>	4		538.037		1.455.336
			<u>1.954.152</u>		<u>2.361.728</u>

		<u>31 december 2022</u>		<u>31 december 2021</u>	
		€	€	€	€
Passiva					
Stichtingsvermogen	5				
Bestemmingsreserves	6	170.000		170.000	
Bestemmingsfondsen	7	223.069		228.822	
Egalisatiereserve inrichting	8	40.383		137.304	
Overige reserve	9	348.516		620.348	
			781.968		1.156.474
Voorzieningen					
Overige voorzieningen	10		290.283		253.805
Langlopende schulden	11				
Onderhandse leningen			56.445		82.809
Kortlopende schulden					
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		377.768		129.952	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	12	65.807		49.516	
Overige schulden en overlopende passiva	13	381.881		689.172	
			825.456		868.640
			<u>1.954.152</u>		<u>2.361.728</u>

Staat van baten en lasten over 2022

		2022		2021	
		€	€	€	€
Baten	14				
Subsidie opbrengsten	15		2.117.320		2.106.300
Bijdrage van derden			597.399		367.363
Winkelverkopen			327.310		228.729
Entreegelden			392.134		147.552
Corona noodsteun			69.400		576.950
Opbrengsten overige activiteiten			77.995		22.400
			<u>3.581.558</u>		<u>3.449.294</u>
Inkoopwaarde van de baten	16	(247.968)		(156.493)	
			3.333.590		3.292.801
Lasten					
Personeelslasten	17	1.241.837		1.122.024	
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	18	109.178		103.638	
Overige lasten	19	2.356.983		2.103.351	
Som der bedrijfslasten			<u>3.707.998</u>		<u>3.329.013</u>
Bedrijfsresultaat			(374.408)		(36.212)
Andere rentebaten en soortgelijke opbrengsten		-		5.955	
Rentelasten en soortgelijke kosten		(98)		-	
Financiële baten en lasten			<u>(98)</u>		<u>5.955</u>
Netto resultaat			<u>(374.506)</u>		<u>(30.257)</u>
<i>Bestemming saldo van baten en lasten</i>					
Bestemmingsreserve verlieslatende exposities			-		(142.307)
Bestemmingsreserve innovatie			-		90.000
Bestemmingsfonds collectievorming			(5.753)		(28.604)
Bestemmingsfonds coronaproblemen 2021			-		(39.686)
Egalisatiereserve inrichting			(96.921)		(96.921)
Overige reserve			(271.832)		187.261
			<u>(374.506)</u>		<u>(30.257)</u>

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Informatie over de rechtspersoon

Vestigingsadres en inschrijfnummer handelsregister

Stichting Design Museum Den Bosch is feitelijk en statutair gevestigd op Waterstraat 16, 5211 JD te 's-Hertogenbosch en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 56588356.

Algemene toelichting

De belangrijkste activiteiten van de rechtspersoon

De activiteiten van Stichting Design Museum Den Bosch bestaan voornamelijk uit: het verzamelen en presenteren van werken op het gebied van de moderne en hedendaagse beeldende kunst en vormgeving, alsmede het verbreiden en het stimuleren van de belangstelling voor de beeldende kunst en vormgeving in de gemeente 's-Hertogenbosch en ver daarbuiten in in de ruimste zin des woords.

De locatie van de feitelijke activiteiten

Stichting Design Museum Den Bosch is feitelijk gevestigd op Waterstraat 16, 5211 JD te 's-Hertogenbosch.

Informatieverschaffing over continuïteit

De gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de continuïteitsveronderstelling van de stichting. Echter, als gevolg van de uitbraak van het coronavirus wereldwijd, waren door de Nederlandse overheid ingrijpende maatregelen genomen om de verspreiding van dit virus onder controle te krijgen. Deze maatregelen hebben zeer beperkt invloed gehad op het museum in 2022.

Langzaam aan lijkt Stichting Design Museum Den Bosch uit de negatieve spiraal van 'de corona' te kruipen. De bezoekersaantallen zijn stijgende, echter blijven nog wel achter ten opzichte van voor de corona. Het publiek lijkt langzaam aan het museum weer te hebben gevonden.

De gezonde balanspositie van het museum is dus zeker geen luxe en Stichting Design Museum Den Bosch heeft dan ook flink moeten interen op haar reserves door het negatieve resultaat over 2022. Het negatieve resultaat is voornamelijk veroorzaakt door de gestegen lasten, door onder meer het op 'peil' brengen van het personeel, aanschaf collecties, gestegen tentoonstellingskosten en bruikleenkosten.

Gemeente 's-Hertogenbosch heeft daarnaast in de afgelopen jaren duidelijk laten merken Design Museum Den Bosch van waarde te vinden voor de stad en de regio. In het frequente contact heeft Gemeente duidelijk gemaakt dat het de subsidieafspraken met het museum zal nakomen, ook als het museum duidelijk minder bezoekers trekt, zoals in 2022 nog het geval was.

Informatieverschaffing over schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Stichting Design Museum Den Bosch zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Algemene grondslagen voor verslaggeving

De standaarden op basis waarvan de jaarrekening is opgesteld

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van RJ640 en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor micro- en kleine rechtspersonen, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Grondslagen

Materiële vaste activa

Overige materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

Voor verplichtingen tot herstel na afloop van het gebruik van het actief wordt een voorziening getroffen voor het verwachte bedrag op het moment van activering. Dit bedrag wordt verwerkt als onderdeel van de boekwaarde van het actief waartegenover voor het gehele bedrag een voorziening wordt gevormd.

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder toepassing van de FIFO-methode (first in, first out) of lagere opbrengstwaarde.

De verkrijgings- of vervaardigingsprijs bestaat uit (alle kosten die samenhangen met de verkrijging of vervaardiging) alsmede de gemaakte kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen. In de kosten van vervaardiging zijn begrepen directe loonkosten en toeslagen voor aan de productie gerelateerde indirecte vaste en variabele kosten, waaronder de kosten van het bedrijfsbureau, de onderhoudsafdeling en interne logistiek.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incourantheid van de voorraden.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien geen sprake is van (dis)agio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de vorderingen. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Overige reserves

Overige reserves zijn alle reserves, anders dan de wettelijke reserves en de statutaire reserves. Overige reserves zijn vrij uitkeerbaar aan de aandeelhouders.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. Pensioenvoorzieningen worden gewaardeerd op basis van actuariële grondslagen. De overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij de tijdswaarde van geld niet materieel is. Als de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt maximaal een jaar is, wordt de voorziening tegen nominale waarde gewaardeerd.

Wanneer het de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Voorziening voor groot onderhoud

Voor uitgaven voor groot onderhoud van gebouwen wordt een voorziening gevormd om deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren. De toevoegingen aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud verloopt.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Langlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Indien geen sprake is van (dis)agio of transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de langlopende schulden in de staat van baten en lasten als interestlast verwerkt.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

De bepaling van het resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Pensioenlasten

Stichting Design Museum Den Bosch heeft alle pensioenregelingen verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord. Mutaties in de pensioenvoorziening worden ook in de staat van baten en lasten verwerkt. Zie ook de grondslagen voor waardering van activa en passiva, bij Pensioenvoorziening. Hiernaar wordt ook verwezen voor wat betreft pensioenregelingen van dochterondernemingen in het buitenland.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van gereedheid voor ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven.

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Toelichting op de balans

Vaste activa

1 Materiële vaste activa

	Inventa- rissen
	€
Stand per 1 januari 2022	
Aanschafwaarde	1.147.128
Cumulatieve afschrijvingen	(988.323)
Boekwaarde per 1 januari 2022	<u>158.805</u>
Mutaties	
Investerings	92.842
Afschrijvingen	(109.178)
Saldo mutaties	<u>(16.336)</u>
Stand per 31 december 2022	
Aanschafwaarde	1.239.970
Cumulatieve afschrijvingen	(1.097.501)
Boekwaarde per 31 december 2022	<u>142.469</u>

Vlottende activa*Vorderingen*

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
<i>2 Handelsdebiteuren</i>		
Vorderingen op handelsdebiteuren algemeen	20	128
Vorderingen op handelsdebiteuren SEM	39.825	52.381
	<u>39.845</u>	<u>52.509</u>

Een voorziening voor mogelijke oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
<i>3 Overige vorderingen en overlopende activa</i>		
Belastingen en premies sociale verzekeringen	172.030	97.053
Overige vorderingen	354.658	224.609
Overlopende activa	679.188	340.831
	<u>1.205.876</u>	<u>662.493</u>

Belastingen en premies sociale verzekeringen

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
Omzetbelasting	172.030	97.053

Overige vorderingen

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
Nog te ontvangen subsidies	271.849	115.436
Nog te ontvangen schenkingen	82.809	109.173
	<u>354.658</u>	<u>224.609</u>

Overlopende activa

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
Vooruitbetaalde bedragen	586.989	96.312
Nog te ontvangen bedragen	92.199	244.519
	<u>679.188</u>	<u>340.831</u>

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
4 Liquide middelen		
Rabobank	510.267	1.444.239
Overlopende kruisposten	22.700	8.575
Kas	5.070	2.522
	<u>538.037</u>	<u>1.455.336</u>

5 Stichtingsvermogen

In onderstaand overzicht is het verloop van het eigen vermogen weergegeven:

	Bestem- mingsre- serves	Bestem- mings- fondsen	Egalisatie- reserve inri- chting	Overige re- serve	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2022	170.000	228.822	137.304	620.348	1.156.474
Mutatie uit resultaatverdeling	-	52.933	(96.921)	-	(43.988)
Uit resultaatverdeling	-	-	-	(271.832)	(271.832)
Onttrekkingen	-	(58.686)	-	-	(58.686)
Stand per 31 december 2022	<u>170.000</u>	<u>223.069</u>	<u>40.383</u>	<u>348.516</u>	<u>781.968</u>

6 Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserve innovatie	170.000	170.000
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€

Bestemmingsreserve verlieslatende exposities

Stand per 1 januari	-	142.307
Vrijval bestemmingsreserve	-	(142.307)
Stand per 31 december	<u>-</u>	<u>-</u>

De bestemmingsreserve was opgenomen voor Radical Austria en gevormd door het bestuur voor mogelijke exploitatietekorten van de tentoonstelling in 2021, waarvan de omvang onduidelijk was. In 2021 heeft er geen onttrekking plaatsgevonden aan deze reserve, derhalve valt deze vrij ultimo 2021.

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Bestemmingsreserve innovatie		
Stand per 1 januari	170.000	80.000
Resultaatverdeling	-	90.000
Stand per 31 december	<u>170.000</u>	<u>170.000</u>

De bestemmingsreserve innovatie is gevormd door het bestuur en zal worden ingezet voor toekomstige bestedingen op het gebied van innovatie. De bestemmingsreserve mag maximaal 5% van de jaarlijkse lasten van het jaar (t+1) bedragen conform de beschikking van de Gemeente 's-Hertogenbosch.

7 Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfonds collectievorming	223.069	228.822
-----------------------------------	---------	---------

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Bestemmingsfonds collectievorming		
Stand per 1 januari	228.822	257.426
Dotatie	52.933	52.658
Onttrekking	(58.686)	(81.262)
Stand per 31 december	<u>223.069</u>	<u>228.822</u>

Er is met de gemeente 's-Hertogenbosch afgesproken dat het museum jaarlijks minimaal 2,5% van de ontvangen gemeentelijke subsidie besteed aan het vergroten en up to date houden van haar collectie.

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Bestemmingsfonds coronaproblemen 2021		
Stand per 1 januari	-	39.686
Vrijval bestemmingsfonds	-	(39.686)
Stand per 31 december	<u>-</u>	<u>-</u>

Het bestemmingsfonds Coronaproblemen is gevormd vanuit de vergoedingen met betrekking tot de coronaschade 2020 en was bestemd voor het opvangen van tegenvallers in 2021 in relatie tot corona. Er zijn geen onttrekkingen geweest gedurende 2021, derhalve vrijval van het bestemmingsfonds per ultimo 2021.

8 Egalisatiereserve inrichting

Egalisatiereserve inrichting	40.383	137.304
------------------------------	--------	---------

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Egalisatiereserve inrichting		
Stand per 1 januari	137.304	234.225
Resultaatverdeling	(96.921)	(96.921)
Stand per 31 december	<u>40.383</u>	<u>137.304</u>

De egalisatiereserve inrichting is gevormd omdat de stichting de materiële vaste activa om niet in eigendom heeft verkregen. De impliciet hierbij verkregen subsidie is opgenomen in een egalisatiereserve inventaris. De jaarlijkse afschrijvingen op deze inventaris en inrichting zullen ten laste van de egalisatiereserve worden gebracht.

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>9 Overige reserve</i>		
Stand per 1 januari	620.348	433.087
Uit resultaatverdeling	(271.832)	187.261
Stand per 31 december	<u>348.516</u>	<u>620.348</u>

Voorzieningen

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
<i>10 Overige voorzieningen</i>		
Voorziening groot onderhoud	290.283	253.805
	<u>290.283</u>	<u>253.805</u>
	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
<i>Voorziening groot onderhoud</i>		
Voorziening groot onderhoud inventaris	290.283	253.805
	<u>290.283</u>	<u>253.805</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>Voorziening groot onderhoud inventaris</i>		
Stand per 1 januari	253.805	213.295
Onttrekking voorziening	(84.660)	(80.628)
Dotatie voorziening	121.138	121.138
Stand per 31 december	<u>290.283</u>	<u>253.805</u>

De voorziening voor groot onderhoud is gevormd om de kosten voor het huurdersdeel van het groot onderhoud van het pand gelijkmatig over de jaren te verdelen, zowel voor het museum als voor het kantoor.

De voorziening is gebaseerd op een 10 jarig onderhoudsplan voor het kantoor en een 30 jarig onderhoudsplan voor het museum, wat is opgesteld in opdracht van de beheerstichting van het pand en heeft betrekking op de geschatte kosten voor huurdersonderhoud over een periode van 10 jaar respectievelijk 30 jaar.

Langlopende schulden*11 Langlopende schulden*

	Stand per 31 december 2022	Aflossings- verplich- ting	Resterende looptijd > 1 jaar
	€	€	€
Totaal	82.809	26.364	56.445

Resterende looptijd > 5 jaar

€ 10.027

Kortlopende schulden

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
<i>12 Belastingen en premies sociale verzekeringen</i>		
Loonheffing	38.014	46.936
Pensioenen	27.793	2.580
	<u>65.807</u>	<u>49.516</u>
	<u>€</u>	<u>€</u>
<i>13 Overige schulden en overlopende passiva</i>		
Vooruitontvangen subsidies	205.103	380.058
Reservering vakantiegeld	48.744	43.945
Reservering vakantiedagen	44.176	39.112
Nog te betalen bedragen	36.303	39.405
Aflossingsverplichtingen	26.364	26.364
Te betalen nettolonen	229	-
Overige overlopende passiva	20.962	160.288
	<u>381.881</u>	<u>689.172</u>
	<u>€</u>	<u>€</u>
<i>Aflossingsverplichtingen</i>		
Andere obligaties en onderhandse lening	<u>26.364</u>	<u>26.364</u>

Niet in de balans opgenomen rechten, verplichtingen en regelingen

Informatieverschaffing over niet in de balans opgenomen verplichtingen

Door de Stichting zijn huurverplichtingen aangegaan met de Stichting Beheer Museumkwartier te 's-Hertogenbosch voor de huur van het pand, verbouwing en zonnepanelen gelegen aan De Mortel 4 te 's-Hertogenbosch ter grootte van € 212.766 per jaar. De huurprijs van het pand wordt jaarlijks geïndexeerd.

Door de Stichting zijn huurverplichtingen aangegaan met de Stichting Beheer Museumkwartier te 's-Hertogenbosch voor de huur van de kantoorruimte gelegen aan Waterstraat 14 - 16 te 's-Hertogenbosch ter grootte van € 68.623 per jaar. De huurprijs van de kantoorruimte wordt jaarlijks geïndexeerd.

Informatieverschaffing over operationele leases

Er is sprake van een huurverplichting ten aanzien van een server en een kopieerapparaat. Deze overeenkomst is ingegaan per 30 maart 2021 en heeft een looptijd van 60 maanden. Het maandelijkse huurbedrag bedraagt € 559.

Toelichting op de staat van baten en lasten*14 Baten*

Subsidie opbrengsten	2.117.320	2.106.300
Bijdrage van derden	597.399	367.363
Entreegelden	392.134	147.552
Winkelverkopen	327.310	228.729
Corona noodsteun	69.400	576.950
Opbrengsten overige activiteiten	77.995	22.400
	<u>3.581.558</u>	<u>3.449.294</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€

16 Inkoopwaarde van de baten

Inkoopwaarde baten	247.968	156.493
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Inkoopwaarde baten		
Inkoopwaarde verkopen	221.207	136.649
Inkoopwaarde verkoop entreebewijzen	-	16.453
Inkoopwaarde verkopen winkel	26.761	3.391
	<u>247.968</u>	<u>156.493</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€

17 Personeelslasten

Lonen	976.394	875.294
Sociale lasten en pensioenlasten	265.443	246.730
	<u>1.241.837</u>	<u>1.122.024</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Lonen		
Lonen en salarissen	976.394	875.294
	<u>976.394</u>	<u>875.294</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Sociale lasten en pensioenlasten		
Sociale lasten	157.331	148.509
Pensioenlasten	108.112	98.221
	<u>265.443</u>	<u>246.730</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>18 Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa</i>		
Afschrijvingen materiële vaste activa	<u>109.178</u>	<u>103.638</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Afschrijvingen materiële vaste activa		
Inventarissen	<u>109.178</u>	<u>103.638</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>19 Overige lasten</i>		
Overige personeelskosten	224.085	186.778
Huisvestingskosten	678.944	671.374
Exploitatie- en machinekosten	97.283	93.269
Verkoopkosten	3.221	8.510
Autokosten	404	3.215
Kantoorkosten	177.137	134.443
Algemene kosten	1.175.909	1.005.762
	<u>2.356.983</u>	<u>2.103.351</u>

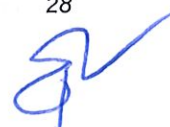
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Overige personeelskosten		
Diensten door derden	160.562	116.299
Reiskostenvergoeding woon-werk	22.962	8.772
Vergoeding reis- en verblijfkosten	10.775	8.439
Kantinekosten	8.194	9.133
Arbodienst	7.071	4.217
Werkkostenregeling grichte vrijstelling	4.891	1.601
Werkkostenregeling ten laste van vrije ruimte	2.986	2.502
Transitievergoeding	1.932	32.500
Werkkleding	1.850	475
Studie- en opleidingskosten	1.568	2.045
Wervingskosten	1.294	795
	<u>224.085</u>	<u>186.778</u>
	<u>€</u>	<u>€</u>
Huisvestingskosten		
Betaalde huur	266.600	275.954
Schoonmaakkosten	80.113	70.279
Gas, water en elektra	75.277	72.070
Onderhoud gebouwen	6.146	4.700
Advies	1.601	-
Overige huisvestingskosten	249.207	248.371
	<u>678.944</u>	<u>671.374</u>
	<u>€</u>	<u>€</u>
Exploitatie- en machinekosten		
Overige ICT kosten	82.504	71.608
Kleine aanschaffingen ICT	8.651	259
Reparatie en onderhoud ICT	4.210	3.775
Kleine aanschaf inventaris	1.105	752
Reparatie en onderhoud inventaris	661	683
Overige kosten machines	152	16.192
	<u>97.283</u>	<u>93.269</u>
	<u>€</u>	<u>€</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Verkoopkosten		
Representatiekosten	2.766	2.516
Relatiegeschenken	355	801
Uitgegeven giften en donaties	100	50
Incassokosten	-	89
Dotatie voorziening dubieuze vorderingen op handelsdebiteuren	-	233
Overige verkoopkosten	-	4.821
	<u>3.221</u>	<u>8.510</u>
	<u>€</u>	<u>€</u>
Autokosten		
Motorrijtuigenbelasting	302	565
Reparatie en onderhoud auto's	24	618
Brandstofkosten auto's	-	149
Overige autokosten	78	1.883
	<u>404</u>	<u>3.215</u>
	<u>€</u>	<u>€</u>
Kantoorkosten		
Collectie	148.867	110.098
Kantoor- en administratiekosten	8.107	7.882
Telefoon- en faxkosten	7.671	5.660
Drukwerk	5.044	4.438
Internetkosten	3.289	3.202
Kosten automatisering	1.726	840
Kantoorbenodigdheden	1.558	858
Porti	875	1.465
	<u>177.137</u>	<u>134.443</u>
	<u>€</u>	<u>€</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Algemene kosten		
Tentoonstellingskosten	705.936	609.500
Marketing en publiciteit	70.295	42.193
Publicatiekosten	67.711	64.754
Algemene verzekeringen	59.389	58.525
Programma's, lezingen en rondleidingen	46.874	36.308
Accountantskosten, andere niet-controlediensten	30.847	37.584
Abonnementen en contributies	13.413	13.114
Bankkosten	12.993	11.842
Reis- en verblijfkosten	7.605	10.314
Overige algemene kosten	160.846	121.628
	<u>1.175.909</u>	<u>1.005.762</u>

Overige toelichtingen**Gemiddeld aantal werknemers**

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Gemiddeld aantal werknemers over de periode werkzaam binnen Nederland	22,00	20,00
Gemiddeld aantal werknemers over de periode	<u>22,00</u>	<u>20,00</u>

WNT verantwoording 2021

	T. de Rijk Directeur- bestuurder <u>1/1 - 31/12</u> €
WNT Verantwoording 2022 Bestuurder	
Individueel WNT-maximum 2022	216.000
Beloning	98.651
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-
Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging	98.651
	T. de Rijk Directeur- bestuurder <u>1/1 - 31/12</u> €
WNT Verantwoording 2021 Bestuurder	
Individueel WNT-maximum 2021	209.000
Beloning	93.747
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-
Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging	93.747

	T. Eliëns Voorzitter 1/1 - 31/12 €	J. Veenendaal Lid 1/1 - 31/12 €	P. Schuit Lid 1/1 - 31/12 €	Y. Salihine Lid 1 - 31/12 €
WNT Verantwoording 2022 RvT				
Individueel WNT-maximum 2022	32.400	21.600	21.600	21.600
Beloning	-	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	549	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-
Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	549	-	-	-

	T. Eliëns Voorzitter 1/1 - 31/12 €	J. Veenendaal Lid 1/1 - 31/12 €	P. Schuit Lid 1/1 - 31/12 €	Y. Salihine Lid 20/5 - 31/12 €
WNT Verantwoording 2021 RvT				
Individueel WNT-maximum 2021	31.350	20.900	20.900	20.900
Beloning	-	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-
Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-	-

's-Hertogenbosch, 19 juni 2023
Stichting Design Museum Den Bosch

Het bestuur
Vertegenwoordigd door:
T.R.A. de Rijk

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: Het bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting Design Museum Den Bosch

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Design Museum Den Bosch te 's-Hertogenbosch gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Design Museum Den Bosch per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. de staat van baten en lasten over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Design Museum Den Bosch zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag
- de overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ-Richtlijn 640 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in RJ-Richtlijn 640 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie in overeenstemming met de bepalingen van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving RJ 640 Organisaties zonder winststreven en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT).

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

's-Hertogenbosch, 19 juni 2023

EJP audit bv

T.M.H. Heppenhuis MSc RA

